TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

YAYINLARI: 78
Seri: IV — Sayı: A. 23

AKDENİZ'de ve Cezâyir'de Türk Halk Şâirleri

Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

ANKARA
1988

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
YAYINLARI: 78
Seri: IV — Sayı: A. 23

AKDENİZ'de ve Cezâyir'de Türk Halk Şâirleri

Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

ANKARA
1988

ISBN 975 - 456 - 004 - 8

© Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1988

Yayınlayan : Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
17. Sokak 38, 06490 Bahçelievler - Ankara
Tel : 213 31 00 - 213 41 35
Dizilip basıldığı yer : Sevinç Matbaası
Ankara — 1988

Barbaros'un Torunları
Genç
Denizcilerimize

İÇİNDEKİLER

Sözbaşı ... ... 1 — 2

I — Birinci Bölüm

— Asıl Metinler ... ... 3 — 210

II — İkinci Bölüm

— Türk Türkü Metinleri ... ... 211 — 242
Jean Deny

III — Üçüncü Bölüm

— Anonim veya eksik metinler ... ... 243 — 261

IV — Ek Bilgiler

Şâirlerin yaşadığı yüzyıllar ... ... 262 — 264

Şahıs ve Yer Adları ... ... 265 — 273

Kısaltmalar ... ... 275 —

Bibliyografya ... ... 277 — 279

SÖZBAŞI

Akdeniz'de ve Cezâyir'de Türk Halk Şâirleri adını verdiğimiz bu antoloji, temel olarak, ecdâdımızın yalnız Akdeniz'deki **med** ve **cezir**'lerle dolu : devlete, irâdeye, bilgiye, teşkilâta, cesârete, ferâgate, ahlâk ve imâna bağlı, zaman zaman gururumuz, zaman zaman ıztırap kaynağı acı, fakat doğuşundan gelen aktif hayâtının Halk Şiiri'ne yansımasını göstermek maksadı ile hazırlandı.

Antolojiye alınan şâirlerin büyük çokluğu Anadolu veya Rumeli'de yaşamışlardır. Bir kısmı aynı zamanda Magrib'te (Tunus, Cezâyir, Fas) ordu saflarında asker, kâtip, imam veya şeyh olarak vazife görmüşlerdir. Kuloğlu adını taşıyanlar ise Kuzey Afrika'da (Magrib) doğmuşlardır. Babaları Türk'tür.

XI. asırdan itibaren Ege Kıyıları'nda görünen ve Osmanlı Devleti kurulduktan sonra Akdeniz hâkimiyetini ellerine geçirmeğe çalışan ecdâdımızın Kuzey Afrika'da Cezâyir ve Tunus'u ikinci üs hâline getirdikleri bilinmektedir. Onların siyasî ve iktisâdî hedefleri ile birleşen «i'lâ-i kelimetullah» fikrinin Akdeniz hâkimiyetinde başta pâdişahlar olmak üzere Oruç Reis, Barbaros Hayreddin Paşa, Turgut Reis, Murad Reis, Deli Hüseyin, Yusuf, Cezzar Ahmed vb. gibi denizci - karacı kapdan ve komutanların gösterdikleri kahramanlık ve fedâkârlıklar ister - istemez —orduda ve donanmada vazife görsün görmesin— bir takım halk şâirlerini tesiri altında bırakacaktı.

İşte biz, tarih seyri ve sanat endişesiyle hazırlanmış eserlere benzemeyen bu antolojide onların, devlet ve milletimizin düşmanları ile **tek gâye**'ye yönelik mücâdelesinde kâbiliyet ve kültürlerinin müsâadesi nisbetinde söyledikleri manzumeleri bir araya getirdik. Bu güne kadar yayınlanmış münferid malzeme ile yapılmış monografilerden şahıs, vak'a ve hâdiselere olan nisbetlerini dikkate alarak birer - ikişer şiir seçtik. Bilinmeyen veya az bilinen şâirlerin

müstakil şiirleri yanında şahsiyetlerini kavramamıza aydınlık getirecek başka konularda tesâdüfen ele geçmiş metinlerine de yer verdik. 17 nci asrın velûd denizci şâiri **Benli Ali**'nin çok sayıdaki şiirleri bu sebeple ilk defa bu antolojide yer aldı.

1971 yılında **Oxford** Kütüphanesi'nde rastladığımız 17 nci asrın ikinci yarısına âit Cezâyir şâirleri **cöngü** bize yeni isimler yanında onların zamanlarını tesbit imkânını verdi. Yine Profesör **Jean Deny**'nin **Cezâyir Millî Kütüphanesi**'nde bulup Paris'te 1925 yılında yayımladığı 18'inci asır metinleri ise Kuzey Afrika'da, hususiyle Cezâyir'de yaşamış Türk şâirlerini tanımamız için —küçük de olsa— bir kaynak vazifesi gördü. Bundan ötürü her iki yazmadaki malzemeyi **okunma ve kültür çevresi**'ni sergilemesi bakımından aynen almayı uygun bulduk. Antolojiye, Yunus Emre veya Karacaoğlan gibi şâirlerden nakledilmiş şiirlerin alınması bundandır.

Antolojide her metnin altında kaynakların kısaltmaları verildi. Uzun tarih akışı içindeki hâdiselere damgasını vurmuş bellibaşlı şahıslarla yer adları için dar çerçevede bir dizin eklendi. Faydalandığımız eserler bibliyografyayı tamamladı.

Akdeniz'de ve Cezâyir'de Türk Halk Şâirleri'nin hece ve arız vezinleriyle söylenmiş şiirleri : **gurbet, aşk, ölüm** ve **tasavvuf** gibi temler yanında bahse konu denizdeki mücâdelelerimizin destanını işleyen iddiâsız, samimî, realist mahsullerdir. Bu mahsullerin yaratıcılarından bir çoğunun hayatları ve eserleri hakkındaki bilgimiz yeterli değildir. Buna rağmen bu güne kadar elde edilen malzemenin ışığı altında adsız kahramanlar gibi **sosyal - millî** vazife yaptıklarına inandığımız bu insanlar, Divan şâirlerimizin **«fildişi kuleleri**'nde mücerred **«gül** ve **bülbül»** temlerini işledikleri, hayattan uzak, pasif sanatlarına karşılık, geleneğin içinde söyledikleri destan ve koşmalarla Türkçe'nin sesini, Kuzey Afrika'da, hususiyle Cezâyir'de mevki ve makam beklemeksizin yaşatmışlardır.

Okuyucular, onların tarih araştırmalarına kaynak vazifesi görebilecek Akdeniz'in mâvi sulariyle yıkanmış şiirlerinde aynı zamanda **askerlik**'le **siyâset** târihimizin **med** ve **cezir**'lerini bulacaklardır.

YUNUS

1

İlâhi

Her şeyi Hak yaratdı hubb-i cihân içinde
Cümle anı zikr ider kevnümekân icinde
Torac eydir yâ hannân ördek eydir yâ mennân
Kaz der ki yâ Sübhan âb-ı revân icinde
Keklik eydir yâ Settar senden gayri kimim var
Yavrıcıklarım saklarım berri (ü) yaban icinde
Tüli eydir ben gezerem dürlü renkler bezerem
Şükür iderim Allah'a dilsüz gönül icinde
..... eydir yâ Allah turna eydir illâllah
Leylek eydir Kulhüvallah âhır beyan icinde
Tavus eydir yâ Rahman yere göğe hükmi ferman
Bizi mahrum etme yâ Rab bu cümle cihân icinde
Kuzgun eydir iy Hak hâlimize sen bak
Balıkcıl eydir yâ Rezzâk koma günâh icinde
Karga eydir yâ azîz işimiz eyle temiz
Ügeyi (üveyk) eydir hû deriz ulu dağlar icinde
Hüdhüd eydir yâ sabûr herkez eydir yâ şükür
Kartal tesbihin okur şol kayalar icinde
Tavşancıl eydir ucarsam deniz deryâ gecersem
Nice kanlar icersem fânî dünyâ icinde
Devekuşı eydir yâ Hayyi işimiz eyle kolay
Senden umar yogsul bay işbu mekân icinde

Doğan eydir duydular tesbihim banladılar
Dâyimâ giriftârem ben bu adem icinde
Tûti eydir gülmedüm ..... nedir bilmedim
Ucup ceylân kılmadım ben bu kafes icinde
Bülbül eydir şakıram Tanrı adın okuram
Yılda üç ay delüyem ben bu gülistan icinde
Hezârân destân söylerem Tanrı'ya tesbih eylerem
Yavrıcıklarım gizlerim yeşil yabrak icinde
Üveyik dir yâ Kerîm serce eydir yâ Rahîm
Kudretin cokdur senüñ bu sâyabân icinde
Kumri eydir iy dost cânı (ü) gönülden dost
Zikir idirsem ben seni bagı (ve) bahca icinde
Güvercin eydir yâ hû lâilâhe illâ hû
Hükmün revandur senün leyli (ü) nehâr icinde
Horoz eydir iy Hâlik ..... vergil azadlık
Muhammed dostlığın ben dün icinde
Tavık Tanrı'sın bilür Tanrı'ya şükür kılur
Gâfil olan yatır uyur döşek yorgan icinde
Bayguş viranda ağlar diline tesbih bağlar
Kıyâmet işin dinler ciğeri kan icinde
Elham okur kırlangıc .....
Ne yatursun gözüñ ac ..... gaflet icinde
İy Yunus bildin hâliñi söyledin kuş dilini
Söyleyicek bu sözi der erenler icinde

(Oxford)

YUNUS (ÂŞIK)

2

Türki

Rûm'dan Şâm'a dek âşık oldıgım
Yemen ellerinde Veysel Karânî
Allahıñ habîbi dostum didügi
Yemen ellerinde Veysel Karânî

Seher vakıtlarında dura-giderdi
Dâimâ Allah'ı tevhid iderdi
Âdeti bu idi deve güderdi
Yemen ellerinde Veysel Karânî

Seher vakıtlarında hâcet dinleyen
Gizli sırlar aña olurdı ayân
Muhammed'in tâcm hırkasın diken
Yemen ellerinde Veysel Karânî

Secdeden kaldırmadı başıñı
Severdi Ahmed'i dökdi yaşıñı
Añun dostlıgına cekdi dişini
Yemen ellerinde Veysel Karânî

Kemer belinde Hakk'un yolında
Bir beni var idi anıñ alnıñda
Sultan Veys dirler Kırânî köyünde
Yemen ellerinde Veysel Karânî

Âşık Yunus eydir ben dahı varsam
Ol mübârek hûb cemâlin görsem
Ayağı tozına yüzimi sürsem
Yemen ellerinde Veysel Karânî

(Oxford)

OĞUZ ALİ

3

Turgud Paşa eydür Beğler
Tez şindi ölüm dimiş
Nic'idelüm emir Hakk'un
İr-gec birdir yolum dimiş

Gelsün kullarımun hası
Giysün siyah itsün yası
Cerbe ile Tarabulus'u
Viran oldı şarım dimiş

Mevlâ'm sılaya gurbete
Düşürdi bizi furkata
Malta ile Ekalon'da
İremedi ölüm dimiş

Kesildi Akdeniz'in yolu
Viran oldı Magrib evi
Çicilye var Anabolu
Şindengerü ogun dimiş

Oğuz Ali durmaz cağlar
Âlem yasın dutmış ağlar
Hân Süleyman eydür Beğler
Büküldi ya belim dimiş

(R. N.)

Not : Ekalon, Anabolu birer adadır.

4

TÜRKİ

Yarenler Turgut'dan haber soranlar
Aldı başdıyasın Anabolı'nın
Gāzî beğdir münkir gelmen yoldaşlar
Aldı başdıyasın Anabolı'nm

Kalkıbanı burnun önünden gecti
Şah'ın uhdesinden gemiler secti
Ol gece ansızın üstüne düştü
Aldı başdıyasın Anabolı'nın

Andrıya deniz yüzün korurken
İl memleket benim deyüp yürürken
Atlısı yayası şöyle dururken
Aldı başdıyasın Anabolı'nın

Varıban kulesin top ile yıktı
Gāzîler metrisin odlara yaktı
İçinden yedi bin yesiri çıktı
Aldı başdıyasın Anabolı'nın

Ali eydür günüñ günden yeg olsun
Bahadır imişsin yüzün ağ olsun
Gāzî Hünkâr sana mertebe versin
Aldı başdıyasın Anabolı'nın

(Rossi)

DALIŞMAN

5

TÜRKİ

Gelin çektirelim karşı varalım
Ne gemiler ise haber alalım
Ya başı verelim ya baş alalım
Catalım yoldaşlar kadırgalara

Avante deyip çektirir gemiler
Kürekçisin dövüp karnı gümüler
Toplar atıldıkca deniz iniler
Çatalım yoldaşlar kadırgalara

Bir kaliyetanın heybeti n'ola
İki korsan kâfir gemisin ala
Gerçek erenlerin himmeti bile
Çatalım yoldaşlar kadırgalara

Arap sen kolayın söyleme
Yiğidi yeğili melûl eyleme
Sultan Seyid Gāzî himmeti ile
Catalım yoldaşlar kadırgalara

Dalışman der Reis Paşa biz n'olduk
Kıyıda gezerken ummana daldık
N'ola koyun isek kurbana geldik
Catalım yoldaşlar kadırgalara

(Rossi)

TUNUS ŞİİRLERİ

6

DERVİŞ

Aç arslanlarıyuz Tunus şehrinüñ
Baharda çıkaruz şikâr kasdına
Yarar kullarıyuz Osmanoğlu'nun
Duşmanına duşman dostuz dostuna

Şikâruñ gözleyen aç kurt yorulmaz
Seyfümüzden akan kanlar durulmaz
Cenk yüzünde ketifinden (ketf) ayrılmaz
Karşu durur cevab virür hasmına

Derviş eydür evvel yaz bahar vaktıdır
Bülbülün şen oldugu gülün bahtıdır
Şehrimüzüñ misli Mısır tahtıdır
Yusuf dirler ulumuzun ismine

(R. N.)

Not: Rıza Nur, şâirin adını (Sadviş) şeklinde kaydetmiştir. Biz, 1971 yılı Paris seyahatimiz sırasında (Derviş) olarak okuduk. (Manuscrits Turcs Supplément, no. 321)

GEDÂ MUSLİ

7

İsbanya Cezâyir'e haber göndermiş
Komazım oğlumı alurum dimiş
Eger virmezlerse kıyâmete dek
Ben bu derd ile ölürüm dimiş

Kāilim beş yıla itseler va'de
Cümle emlâkimi viririm yâda
Beşkeş virirlerse Sultan Ahmed'e
Müsliman iderler bilürüm dimiş

Biñ ya sırayla yüz biñ altun vireyim
Tek heman bir kez yüzin göreyim
Bu kara başıma derman arayım
Ölünce çalışır bulurum dimiş

.....
.....
Boğazhisar'a irince bilesin
Yarar beğlerimi salarım dimiş

Gedâ Musli eydür görüñ hâcetini
And içdi İncil'e dutdı yüzüñi
Neylerim şimdengerü tahtımı
Varup bir kilsede kalurum dimiş

(K.T.)

8

Gör imdi ne dimiş Cezâyirli de
Virmeziz oğluñı bilmiş ol seniñ
Biz anı gönderdik Sultan Ahmed'e
Kara haberleriñ almış ol seniñ

Yürütmezüz Akdeniz'de gemiñi
Hakk'ı koyup puta tuttuñ yöñünü
Çevir islâma şol kâfir diniñi
Gel yezid müsliman olmış ol seniñ

Yine bükdüñ İsbanya'nın beliñi
On dört beğzâde ile aldık malıñı
Hoş eglenir idin Mısır yolıñı
Hele itdiklerin bulmuş ol seniñ

Gedâ Musli eydür gördüm hoşuñı
Gice gündüz ağla salma yaşıñı
Kiliseniñ daşlarına sür başıñı
Yüri var bir zaman calmış ol senin

(K.T.)

9

Şol fenâ mülkinün vefâsı yoktur
Konan göçtü nöbet bizim yol bizim
Belâsı kazâsı mihneti çoktur
Murad bizim istek bizim hâl bizim

Din Muhammed dini girdik gideriz
Tarikate ikrârımız güderiz
Katarımız Hakk'a doğru yederiz
Katar bizim yeden bizim mal bizim

Biz dâneyiz dâne gibi biteriz
Tebdil olup aslımızı yeteriz
Aşk ehliyiz gülistanda öteriz
Bülbül bizim gülzar bizim gül bizim

Gedâ Musli eydür niçün ölürüz
Evvel âhır bunu böyle biliriz
Gâh göçeriz gâh bu mülke geliriz
Meyyit bizim göt'ren bizim sal bizim

(R.A.)

ÇIRPANLI

10

Destan

Tâ ezelden kılıc sala geldi bunlar düşmana
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz
Her kim düşman olur ise kendi gelir pişmana
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz

Görmez misin kabâili hep kâfire taptılar
Kaçup gider iken papas şâhin gibi kaptılar
Cenk ile Tinkot'u alup bir muhkem burç yaptılar
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz

Yetmiş seksen biñ atlısın bölük bölük bölmişler
Varup Fas'ı iki kere alup gene gelmişler
Bir kimseden fayda yoktur Hak'dan gayri bilmişler
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz

Çırpanlı eydür gerçek cümle ol Hudâ'nın kuludur
Her birisi cenk yerinde bir Hazreti Ali'dir
Saâdetlü pâdişâhın kanadıdır koludur
Bu Cezâyir askeriyle kimse başa çıkamaz

(K.T.)

11

Gāzî Murad Reis'den (haber) soranlar
Vardır bahâdırı yarar delisi
Her kanda hû disen gelür yetişür
.....

Gemileri vardır yeter uzağa
Dâyimâ beş vaktm kılar Hudâ'ya
Pâdişah uğrına çıkar gazâya
Tanrı'mn arslanı Hazret' Ali'si

Bilen Gāzî Murad Reis'i der bak
Resûlûllah sancağını çeker ak
Denizde karada yardımcısı Hak
Magrib erlerinin gercek velisi

Başbaşa catarız gelür dem olur
Savaşanda deryâ yüzi kan olur
Gāzîler yüzini görür şen olur
Geldi derler Cezâyir'in ulusı

Çırpanlı eydür hele Sultân'ım göre
Bahâdır er oldur yerinde dura
Her kaçan iskele ursak bir yere
Ol gün ..... Akdeniz'in yalısı

(K. T.)

12

Cezâyir'e Hak'dan nazar olmuştur
Her birimiz bir iklimden gelürüz
Bizi Muhammed ..... kalmıştır
Biz de anıñ yolunda kurban oluruz

Hasta olup ölmez iken birimiz
.....
Başbaşa düşmandan dönmez
Din yolunda kırılır kamumuz ölürüz

Savaşırken şehid düşer kimimiz
Ol kırmızı kan içinde ölürüz
Cezâyir'de koç yiğitler seceriz
Düşmanı aman virmez biceriz

Forsa gemiler ile geceriz
İsbanya'dan şikârımız aluruz
.....
.....

Çırpanlı eydir bilmezlerimiz
Sultan Hacı Bekdaş Velî pîrimiz
Kanda varsak ol üstadtır pîrimiz
Beğler nazarında izzet buluruz

(K. T.)

13

TÜRKİ

Murad Reyis eydür hey gāziler hazır oluñ vaktıñıza
Hazreti Ali Düldül'e bindügi günlerdir bu gün
El-ayak hurdehâş olup şehid olur gāziler
Analar oğul deyüp andugı günlerdir bu gün

Gün doğmadan rast geldin ol yezidi pusuda
Ümidimiz budur Hak'dan kılıç arşa asıla
Döğüşelim ey gāziler nice başlar kesile
Ulu kuşlar leşlere doydugı günlerdir bu gün

Bu imiş korsan gemisi Mısır'ın yolıñı kesen
Kerbelâ'da şehid oldı İmam Hüseyin Hasan
Aldıñ kâfirin gemisin şükür geldin sag esen
Cezâyirlü şen olup geldügi günlerdir bu gün

Armutlu eydür ey gāziler boyanmış kızıl kana
Kendüñüze mağrur olmañ dünya fenâdır fenâ
Derya yüzinde hûriler cenk ider bâd-ı sabâ
Muhammed mu'cizâtı indugi günlerdir bu gün

(Ş. E.)

14

Murad Reis (geldi) gülbang cekdirdi
Din islâm sancağın diktügi vaktın
Pâdişah uğrına niyyet eyledi
Çıkup Cezâyir'den gitdügi vaktın

Gâziler cenk içün gördi yaragı
Dayanmaz muhannedin buna yuragı
Hep kâfirler koyıvirdi küregi
Yezid gelüp kıcdan cattugı vaktın

Yiğit Beğler hep kürege yapışdı
Kıcdan tob otına odlar erişdi
Muhammed'in şefâati yetişdi
Gemi yandı deyüp gördügi vaktın

Murad Reis eydür zâhir bâtında
Yâ Rab hâcetim kabul eyle katında
Gök duman içinde kalduk tütünde
Kâfir baş tobunu atdugı vaktm

Armutlu eydür be sultânım Hak-ıla
Heman yezidlerin fendi tob-ıla
Alarga itdirdik tüfek ile ok-ıla
Beş pâre kadırga çatdugı vaktın

(K. T.)

ÇULHA ALİ (KUL ÇULHA)

15

İlâhi

Gāziler bir derde düştüm
Ne acâyıb hâl olur
Söyledikce bir kelâmı
Yanakları gül olur

Su icdikce dudakları
Sükker ile bal olur
.....
Hilâl kaşlı tûtî dilli Mehemmed

Âkıbet ah ile zârın cekersiñ
Derdemend âşıkların oda yakarsıñ
Karşımızda uğrun uğrun bakarsıñ
Hilâl karşı âhû gözlü Mehemmed

Bakmaz mısın engellerin kasdına
Şimdi âşıkların gider postuna
Her dem kırmızılar giymiş üstüne
Hilâl kaşlı yüzü benli Mehemmed

Culha Ali söyler şimdi bu sözü
Kolunda götürür yavrı bazı
Nice bir cınarsın yol etdin bizi
Hilâl kaşlı âhû gözlü Mehemmed

(Oxford)

16

Aman hey gözlerin sevdiğim aman
Yok mudur gögsünde din ile iman
Hacan salınışın gördugum zaman
Derdli yürek paralanır Süleyman

Görenler ah ider ala gözüni
Aşıkına cok kılarsın nazını
Bir saat görmesem şol mah yüzüni
Kara bağrım paralanır Süleyman

Âkıbet cekerem cevri (ü) cefânı
Vardığım yerlerde ögerem seni
Gün-be-gün ağlaram görmezsin beni
Ceşmim yaşı sıralanır Süleyman

Culha Ali dedi bakma el gibi
Emsem leblerin ..... bal gibi
Bahcada acılmış gonca gül gibi
Siyah zülfün aralanır Süleyman

(Oxford)

17

Türki

Yedi kıral ağız açup dem ceker
Yezidin bağrını odlara yakar
İnsan boz-bulanık su gibi akar
Sen mi yaradırsın kulu Cezâyir

Yezîdin elinden malın alanlar
Girüp Bârî Hudâ'ya yüzler sürenler
Rûm'dan Acem'den sana gelenler
Kimi uslu kimi deli Cezâyir

Baharda açılur gonca gülleri
Dâyim küfür söylemezdi dilleri
İcindeki şehid gāzî kulları
Gözledir erkânı yolı Cezâyir

Culha Ali eydir gözlerim kanda
Nice evliyâlar var derler sende
Ararsañ bulunmaz değme cihanda
Yalancı dünyanın güli Cezâyir

(Oxford)

18

İlâhî

.....
.....
.....
Hilâl kaşlı tûtî dilli Mehemmed

Âkıbet ah ile zârım cekersiñ
Derdemend âşıkların oda yakarsıñ
Karşımızda uğrun uğrun bakarsıñ
Hilâl kaşlı âhû gözli Mehemmed

Bakmaz mısın engellerin kasdıña
Şimdi âşıkların gider postuna
Her dem kırmızılar giymiş üstüne
Hilâl kaşlı yüzi benli Mehemmed

Culha Ali söyler şimdi bu sözi
Koluñda götürür yavrı bazı
Nice bir cınarsın yol itdin bizi
Hilâl kaşlı âhû gözli Mehemmed

(Oxford)

19

Uş gāfil çıkdum gitdün elimden
Ah yigitlik yavı kıldum ben seni
Andelibim ayrı düşdüm gülümden
Vah yigitlik yavı kıldum ben seni

Dahi böyle olmamışdır sanarum
Bir görmiş yok bulduğuma sorarum
Anın içün belim büküp ararım
Ah yigitlik yavı kıldum ben seni

Mevlâ birdür yokdur kalbimde hilem
Nebim Muhammed'dir dimezüm yalan
Allah vire inşallah cennet'i bulam
Ah yigitlik yavı kıldum ben seni

Murâdum kaldı irmedim kasdıma
Bu hâle de şükür olsun dostuma
Yokuş gelse çıkamazım üstüne
Ah yigitlik yavı kıldum ben seni

Fark idemez oldum güneşi ayı
Bize kısmet oldı pîrligin payı
Gele gör ne halde bu Kul Çulha'yi
Vah yigitlik yavı kıldum ben seni

(K. T.)

20

Duka İsbanya haber göndermiş
Ben benim şimdiki hâlimi demiş
Yardım versün bana ..... isterim
Murad Reis ..... alamı demiş

.....
Kacamadım bir dar yerde buldular
Döğe döğe iki gemim aldılar
Kırdılar kanadımı kolumu demiş

Bir seherin Farkana'yı basdılar
Butunı kırdılar hacları kesdiler
..... ayağından asdılar
Bükdiler kaddi beli demiş

Ne kimseden korkardım ne yaşardım
İnsafsızlik idüp hadden aşardım
İsirlerim (esir) arabaya koşardım
Buldum bizde etdüğüm zulumu demiş

Kul Çulha eydür Hızır eyler göreyüz
Ümidtir çok murâda ireyüz
Dadanmışdır bize Murad Reis
Korkarım işletmez yolumu demiş

(K. T.)

21

Türki

Hayâlin gönlüm evinde yazılı
Geldi gecdi gönül sensiz eglenmez
Hasretiñden beñzim döndü gazâle
Bâd eser savrulur harman eglenmez

Yeter behey deli gönül yeterse
Gönül virdiñ bir yağmacı tatara
Fursandı eldeyiken gel gir katara
Zirâ senden ötürü kervan eglenmez

Bu dünya bir yasıla (yasılı) yaydur
Kimine hâ-yise kimine vay'dur
İki kapulı bir kervansaraydur
Konan göçer bunda kervan eğlenmez

Gün gün geldikce arttı ya firâk
Nice sabr ideyim dayanmaz yürek
Derd ehline gine derd ehli gerek
Derdli olmayana da derman eglenmez

Sultan Abdal eydir dinim imânım
Neylerdiñ boynuña aluban kanım
Dizârıñ görmege azm ider cânım
Vucûdunda gönül sensiz eglenmez

(Oxford)

22

İlâhî

Âşık oldum şu yerlerde bir kaşları karaya
Tâlihüm yokdur döndi sayarım geriye
İy sâkıy doldur cür'ayi bir icelim Bârî'ye
Kangı derdime yanayım dağlarca derdim var benim

Altı ayda yaz gelürse altı ayda kış gelür
Kevkeb-i aşkın oduna yanayım yandıcagım hoş gelür
Her kacan sevdigim ansam gözlerimden kan yaş gelür
Kangı derdime yanayım dağlarca derdim var benim

Tâlihüm şol haddedür kim taşa bassam eriye
Sularından bir su icsem ceşmeleri kuruya
Hek kime kardaş didim ise yüz cevirdi geriye
Kangı derdime yanayım dağlarca derdim var benim

Varun söyleñ benli Ayvaz'a sirâserler geymesin
Gamzesin cellâd eyleyüp Köroğlu'na kıymasın
Derd ile bir âh ideyim Pâdişâhım duymasın
Kangı derdime yanayım dağlarca derdim var benim

(Oxford)

23

Türki

Gider oldum vatanımdan ilimden
Gelmeyeyim şimden sonra tamamdur
Gözlerimden akan kanlı yaşları
Silmeyeyim şimden sonra tamamdur

Seydî nedir şivayilen nazların
Canıma kâr itdi sitemli sözlerin
Kon ağlasın ol cıkası gözlerim
Gülmeyeyim şimden sonra tamamdur

Başıña sokunur durna tellerin
Emsem dudağından akan balların
Seydî'm gelür deyü cıkup yolların
Ögmeyeyim şimden sonra tamamdur

Köroğlu eydir işin işlem
Aşkın yanar ataşına düşelim
Seydî gider oldum gel öpüşelim
Gelmeyeyim şimden sonra tamamdur

(Oxford)

24

Türki

Ağalar şu yerde bir zulum oldu
Güzelin yüzüni gördüm ağlaram
Bana meyl eylemez şol iki gözüm
Rakıbın yanında gördüm ağlaram

Dilber elimizden dolumuz icmez
Şimdi bizden kacar rakıbdan kacmaz
Yalvardım Mevlâ'ya dileğim gecmez
Yüzümi yerlere sürer de ağlarım

Dilber âşıkına ölsün der ise
Tigı bağrımızı delsin der ise
Hasret kıyâmete kalsın der ise
Hasret kıyâmete kaldı da ağlarım

Dilber âşıkına bu mıdır cehdi
Ta sine varınca güderim ahdı
Biñ ayak bir yere geldiği vaktı
Kefenim boynuma sarar da ağlarım

Ögsüz Ali'm eydir ..... varmasam
Seyyid'imin mâh yüzüni görmesem
İger bu derd ile ben de ölmesem
Hasret kıyâmete kaldı da ağlarım

(Oxford)

25

Türkü

Nesin sorarsınız garib hâliniñ
Yatır bir kac yıldır hastadır göñül
Gecdim arap atdan yagşî postdan
Uymuş abdallara pustadır (pusu) göñül

Cevre cevre gönlüm ..... döndürdüm
Yükseklerden alcaklara endirdüm
Müşkilimi danışmağa gönderdüm
Şimdi bir musâhib dostdadır göñül

Garib bülbül geldi kondu bağlara
Destur oldu al kırmızı güllere
Bilemedim cıkdı gitdi dağlara
Avcıya karışmış serdedir göñül

Yandım yıkıldım nâşilerin elinden
Mevlâ'm virsin hâl bilene gecinden
Engel ile rakıblarm ucundan
Karalar bağlandı yastadır göñül

Ne ağladırsıñ şu ben deliyi
Hacil eylediler Ögsüz Ali'yi
Güzeller elinden icdik doluyu
Sarhoşluğu vardır mestedir göñül

(Oxford)

26

Bâd-ı sabâ İslâmbol'a varırsan
İşte Cezâyirli geldi diyesiñ
Arza girüp pâdişâhı görürseñ
Kâfir gemilerin aldı diyesiñ

Yetişüp ardından ortaya alup
Balyemez topların üstüne salup
Bayrağın tersine diküp aman dileyüp
Yezidler mikdârın bildi diyesiñ

Kılıcın kemend atmış soluñda
Seksen dirhem tüfenk atar koluñda
Kimi merhum oldu gazâ yoluñda
Kimi Hakk'a teslim oldu diyesin

Deryâya cıktılar gazâ kasduña
Ganî Mevlâ'm saldı şikâr üstüne
Her birisi seyfin alup destiñe
Hazreti Ali gibi saldı diyesiñ

Selâm olsun bizden dosta yârâna
Sevdiğini sînesine sarana
Kuloğlu'nuñ ahvâlıñı soraña
Dört duvar içinde kaldı diyesiñ

(R. N.)

27

Balyemez topları yalıya bakar
Düşmanı gelince ateşler yakar
Her köşe başında bir çeşme akar
Şahbaz yiğit ile dolu Cezâyir

Batı tarafından üç top atıldı
Şiddetinden aylar günler tutuldu
Ecel bize miskal ile satıldı
Şahbaz yiğit ile dolu Cezâyir

Kuloğlu der âşık olanlar bende
Ben dahi vasfını ideyim günde
Urum'da Acem'de Hind'de Yemen'de
Şahbaz yiğit ile dolu Cezâyir

(Nâibzâde Cöngü)

28

Batı tarafından üç top atıldı
Şiddetinden aylar günler tutuldu
Ecel bize miskal ile satıldı
..... Cezâyir

Gör neler eyledi bize ol felek
Seni görmek için ben oldum helâk
Yer yüzünde insan gök yüzünde melek
Medhini iderler cümle Cezâyir

Hakk'a uyup beş vaktını kılanlar
Din uğruna deyüp kılıç salanlar
Magrib'te Tunus'ta gāzî olanlar
Medhini iderler cümle Cezâyir

Kuloğlu der âşık olanlar bende
Ben dahi vasfını iderim günde
Urum'da Acem'de Hind'de Yemen'de
Medhini iderler cümle Cezâyir

(Nâibzâde Cöngü)

29

Sultan Murat eydür şimdi zamâne
Bize de kalmadı beğler elvedâ
Büküldü kāmetin döndü kemâne
Gezüp seyrettiğim dağlar elvedâ

Ardımca gelen sevgili telekler
Tersine devretti çarh-ı felekler
Yeniçeri Sipâhiler Solaklar
Önümce yürüyen kullar elvedâ

Hep kullarım alayıma dizilsin
Kularımın esâmisi yazılsın
Taputum düzülsün kabrim kazılsın
Varıp seyrettiğim çöller elvedâ

Ecelim yetişti yıldızım düştü
Dostlarım ağladı düşmanım güldü
Yapılan kadırgam deryâda kaldı
Şu Malta'ya giden yollar elvedâ

Kuloğlu dostların yüzü ağ olsun
Duşman olanların bağrı dağ olsun
Kardaşım Sultan İbrahim sağ olsun
Oturduğum tahtu saray elvedâ

KÂTİBÎ

30

Türki

Acıldı gönlümüñ kamı (gamı) şâz oldı
Meclis-i urfâna karışan gelsiñ
Nusuret gimisin engine saldım
Niyetim zahmandır yarışan gelsiñ

Hakikat cırağı yanar sînemde
Felegin kahriyle gözlerim nemde
Nefsimi habs idüp zindân-ı gamda
Benimle meydanda duruşan gelsiñ

Serime dan (ta'n) ider bilmeyen ağyar
Hâlime vukufdur âlem-i esrar
Cümle günahlarıma kıldım istigfar
Yüzüm yerdedür barışan gelsiñ

Dövlet külâhını başıma geydim
Sınayup dostumı duşmanım duydum
Yükletdim göcümü kervana uydum
Kâtibî menzile irişen gelsiñ

(Oxford)

KÂTİBOĞLU

31

İlâhi

Söylenüp kande gidersen nâm olur.....
Gel gedâlar meclisine gâhice uğra ya gel yegin
Sırrını kalbiñde sakla deme eşine sen yegin
Gurbetde garibin mekânı külhandır derler gönül

Sıdk ile kıldım nazar bülbülün figānı güldedir
Aşk yigidi yolda komaz menziline iledür
Aslâ hic kimse görmez her gazâda biledür
Sıdk ile kande çağırsam yetişir erler gönül

Kaldı gülşen bahcesinde konce gülün hârıdur
Eglenüp bir yerde kalmaz âlemuñ agyârıdur
Bu felekdür böyle kalmaz nice âşıklar farıdur
Bilir misin hic neredür gezdigin yerler gönül

Kâtiboğlu aşka düşdün gel bu gafletden uyan
Cün irişdin sen bu sırra kimseye etme beyan
Kalbimüñ cöngünde gördüm bin bir ismin âyât
Cûş ider deryâ misâli ah idüp gürler gönül

(Oxford)

KÂTİBZÂDE

32

İlâhi

Cok segirdin deli gönül yorula bir gün ola
Naksınadur çarkım peri kırıla bir gün ola
Nefse nefis olmış insan cümlesi hayretdedür
Âlem boz-bulanık olmış durıla bir gün ola

Ol Hakk'ın hikmeti çokdur kimse bilmez sırrını
Yarın ol mahşer güninde calsa gerek sûrını
Bunda zebûna kıyanlar anda görür zorını
Herkesin hayr ile şerri sorıla bir gün ola

Calış imdi bu fenâda bir eyi amel başlar
Yarın ol mahşer güninde yanılur dilin şaşar
Şemsi(ü) kamer dolunur ki âleme zulmat düşer
Yetmiş iki millet anda derile bir gün ola

Şu yalancı dünyada bunda mı kalsan gerek
Yüz bin yıl yaşayup âkıbet ölsen gerek
Acılmış gonce gul iken sararup solsan ger
Ecel yakamız alup sarıla bir gün ola

Kâtibzâde eydir sanma ki mahşer güni gec olur
Bunda tedârik gör yohsa anda güc olur
Hak kadı olduğı zaman ya halımız nic'olur
Ol Hakk'ın ulı divânı kurıla bir gün ola

(Oxford)

33

İlâhî

Gök yüzünde samah döner Cebrail'e bir melek
Hastalar yatır döşekde kılar Mevlâ'ya dilek
Dünya başıma dar oldu döner mi çark-ı felek
Hastalara kıl inâyet yâ Rabb'i Hudâ Zülcelâl

Şöyle kudretimiz yokdur kendimizi örteyiz
Gözlerimiz duman duman bilmeyiz ki kandeyiz
Bir içim su virir yokdur şöyle bir .....
Hastalara kıl inâyet lâilâhe Zülcelâl

Gurbetlıgın azabıdur şöyle melil badıgım?
Başımı yasdığa koyup ecel terin dökdıgım
Hep günâhım azâbıdur budur benim çekdıgım
Hastalara kıl inâyet lâilâhe Zülcelâl

Eger ecel yetdi ise Hakk'un emridür ölür
Bir iyi amel etdi iseñ o seni gelür bulur
Kurbetlıkde ne olduğum anam atam ne bilür
Hastalara kıl inâyet yâ Rabb'i Hudâ Zülcelâl

Mustafa eydür kurbetlıkde gör neler gelür başa
Bu iş bana Hak'dan geldi kimseden değil hâşâ
Kimi kardaş deyüp ağlar bak gözümden akan yaşa
Hastalara kıl inâyet lâilâhe Zülcelâl

(Oxford)

34

İlâhî

Bihamdillâh şükür olsun yaradan Bârî Hudâ
Bir canım var ey efendim o da yolunda fidâ (fedâ)
Seyr eyledim hûb cemâlin ancak olur merhabâ
Bir güzeller güzeli Ken'ân'a virdim gönlümi

Hak Teâlâ hûb yaratmış yokdur hec mahânesi
Hüsnüñ gelmemiş cihâna âleminñ bir dânesi
Bir hûrî melek doğurmuş biñ yaşasın anası
Bir güzeller güzeli Ken'ân'a virdim gönlümi

..... mihrâba dönmüş kaşlarınuñ arası
Sînemizde armağandır hançerinüñ yarası
Gamze-i cellâda benzer mâh yüzün ay pâresi
Bir güzeller güzeli Ken'ân'a virdim gönlümi

Yüzümi türâba sürüp iderim Hakk'a nidâ
Yâ İlâhî sen bilürsiñ sırrımı bâd-ı sabah
Aşk-ılan dağlara düşdi mecnun oldu Mustafa
Bir güzeller güzeli Ken'ân'a virdim gönlümi

(Oxford)

35

Kara gözlü dilber lebin lezzeti
Sükker midir şerbet midir bal mıdır
Dökülmüştür ak gerdanın üstüne
Kâkül müdür sırma mıdır tel midir

Kudretden eğnine hulle biçilmiş
Gerdanına siyah benler saçılmış
Hüsnün bağında bir çiçek açılmış
Lâle midir sünbül müdür gül müdür

Gönlümdür aşk ile arayup süzen
Ağyar olur yârin ardınca gezen
Söyledikçe kara bağrımız ezen
Ağız mıdır dudak mıdır dil midir

Alçakları koyup yükseğe uçmak
Rakib-i nâşiye sırrını açmak
Yadlara meyledüp fakirden kaçmak
Âdet midir kanun mudur yol mudur

Mustafa der acep gördüğüm düşü
Dilbere meyletmek âşıkın işi
Yolunda harcolan gözümün yaşı
Derya mıdır ırmak mıdır göl müdür

(Nâibzâde Cöngü)

36

Kıt'a

Ölürem gayret ile nâdâna yokdur minnetim
Dünyâ icün bir kimseye bir dâne yokdur minnetim
Nutka geldikce zübânım dem-be-dem kim dür döker
Gün cevâhir kânıyam mercâna yokdur minnetim

Bülbül-i şeydâ kılupdur her dem âh ü zâr ile
Bu cihânıñ halkı şimdi her biri bir kâr ile
Olmaz aña bahâ-vasfı kim metâ-ı yâr ile
Çok şükür dutdum yükümi kervâna yokdur minnetim

Yüzüme gülenleri ben dostum sanurdum bilmedim
Her kim ne etdise baña etdügüne kalmadım
Serteser gezdim cihânı yâr-ı sâdık bulmadım
Anuñ icün zerrece insâna yokdur benim minnetim

Kuşça cânım gine kâmil dostlaruñ kurbânıdur
Al yanaguñla kâküllere sünbüli (ve) reyhânıdur
Benim bir efendim var ol ömrümüñ sultânıdur
Mısr elinde Yûsuf-i Ken'ân'a yokdur benim minnetim

Mustafa eydür bu dünyâda geymedim atlası (ve) dîbâ
Gezerem derviş donunda geydügim köhne abâ
Bir amel işle cihanda getmesün ömrün hebâ
Yaradan'dan gayri bir sultâna yokdur benim minnetim

(Oxfard)

37

Türki

Diyâr-ı gurbete düşürdüñ beni
Âcizim elinden dâr-ı fenâ hey
Beni hasiret etdin gül yüzlü yâre
Bencileyin kara bağrın yana hey

Cıkayım bakayım sılamdan yaña
Dostlar duâcı olsun ruhum aña
Vir Mevlâ'm murâdım yazıkdır baña
Beni bir dahi doğurmaz ana hey

Nedeyim konca felek yamansın yaman
Büridi dağları bus-ılan duman
Hallâc-ı Mansûr cıkdığı zaman
Her bir taşın atar tünden tüne hey

Neler gelmiş gecmişdür cihandan
Ne canlar göcmişdür bu handan
Kerbanıñ kesilsin virâne yoldan
Hasiret hasirete kavuşdı cana hey

Der Mustafa necin (niçün) gāfil yatırsıñ
Ârif olan buña akıl yetirsin
Öküz balık yeri nice götürsin
Biñ bir adı güzel kurmış binek hey

(Oxford)

38

Türki

Güne gün geldikce artdı ya derdim
Gör neler geldi başıma benim
Hercâyıl güzelden irişmez yerdeyim
Bu gözümden akan yaşıma benim

Aşkın kumaşını satamaz oldum
Bülbülem gülden ötemez oldum
Uykular uyuyup yatamaz oldum
Yavrı girir oldun düşüme benim

Seyâhat eylesün murad almasun
İşi ağlamak olsun dâim gülmesün
Dünyâda ahretde imân bulmasun
Her kim men'olursa işime benim

Güzellerün ikrârın güderdim
Vefâsı olmayan yâri niderdim
Başım alup bu diyardan giderdim
Yavrı düşer olsa peşime benim

Mustafa eydir hâli olma dilekden
Mâh cemâliñ nişân virir melekden
Korkum budur çark-ı felekden .....
Bir gün agu katar aşıma benim

(Oxford)

KUL MUSTAFA

39

Türki

Geliñ hey ağalar seyran idelüm
Gine yir üstüne seyran İbrâhim
Ayağıñ tozuna yüzler sürelim
Canımız rahat bulsun İbrâhim

Çadırlar kurulsun sayvan tutulsun
Aramızda engel nâşî sorulsun
Mehemmed'im gelsin bâdeler versin
Meclis kuralım şâhım İbrâhim

Ben seni sevelden oldum a sayrı
Aradım akrânıñ bulmadım gayri
Bir Şirin gelmişdür bir dahi Leylî
Bir de sen gelmişsin cihâna İbrahim

Ben seni sevelden arttı ya cûşum
Aradım bulmadım akrânın işiñ (eşin)
Kandildür gözlerüñ kemandur kaşın
Yokdur bir yerinde mihmânın İbrahim

Hakikatlü derler sizi sevene
Âl-i Resûl derler yeşil geyene
Kul Mustafa seniñ nendir diyene
Kulumdur diyesin yavrım İbrâhim

(Oxford)

40

Kalktı yelken eyledi Murad Reis
Başbaşa duşmana varırın demiş
Vaktıñıza hazır olun gāziler
Ya ser verir ya ser alırım demiş

Biz şaşırtdık ol duşmanın yoluñı
Kimse bilmez gāzilerin hâliñi
Hazır edin kumandanın birini
Alurum yedekte sürürüm demiş

Türk pîrleri eydür kurtarıñ bizi
Biz de dedik Allah kurtarır sizi
.....
Gün bu günki gündür ururum demiş

Kul Mustafa'm dâim söyler özünden
Gāziler de cenk eylemiş yoluñdan
Koyverin Türk'ü bilek demirinden
Boynuña küffârı ururum demiş

(F. K.)

41

Türki - Berâ-yı Sefer-i Bahrî

Beğler sunulsun piyâleler
Dağlar donandı donandı
Açılmış kırmızı güller
Bağlar donandı donandı

Gelin isteyelim Hak'dan
Murâdımız vire yokdan
Ferman geldi Ali Tak'dan
Süfün donandı donandı

Nesne yok âdem hâlinde
Kerâmet vardır dilinde
Hasta kaldı ..... hâlinde
Sağlar donandı donandı

Bindiler ve atlandılar
Koç yiğide katlandılar (katıldılar)
Gazâya niyyetlendiler
Hâymat donandı donandı

Koroğlu yazısın yazar
Aşkın kitâbını çizer
Nice bir gurbette gezer
Gönül zahmana özendi

(Ş. E.)

ÖKSÜZ ÂŞIK

42

Geze geze Akdeniz'in yüzünde
Arar hasmımızı buluruz bir gün
Ya doyum olup sılaya gideriz
Ya seri meydanda veririz bir gün

Süzülüp geliyor balaban gemi
Silelim gönülden gussayı gamı
İner bir köşeden şahinler gibi
Alur şikârımız döneriz bir gün

Yetiş Halil Paşa yetiş kanımız
Emânettir teslim olur canımız
Ya türâba nasib olur tenimiz
Ya Murâdımıza ireriz bir gün

Öksüz Âşık ider mübârek gazâ
Yâ Muhammed ya Ali ya Murtazâ
Şehidlik makâmın Hudâ vir bize
Meded Allah deyü ölürüz bir gün

(Ş. E.)

43

Türki

Mâh yüzlü yârim gör ne oldum
Heman işim gücüm âh ü zâr benim
Aşkın-ıla mecnun olup gezerem
Geniş dünyâ hepimize dar olsun

Kara gözlüm seni çoktan özlerem
Dahı kalbimde saklıdır sözlerüñ
Leylü'n-nehar kan yaş döker gözlerim
Bülbülüm ucurdum gülüm hâr olsun

Ben yavrımı hakikatda sezerdim
İsmin medh eyleyüp dilde yazardım
Âhır dağlara düşüp gezerem
Yâra hasiret yüregimde nâr olsun

Bârî Hudâ göster yavrım göreyim
Ayağı tozuna yüzüm süreyim
Canımı yoluña fidâ vireyim
Mansur gibi gönül ..... olsun

Öksüz Âşık ..... dalmasun
Gidi rakıb ardımızca gelmesün
Yâre hasiret kıyâmete kalmasun
Sarılalum gidi rakıb kör olsun

(Oxford)

44

Akıl pâdişahtır gönül vezirdir
Ruh bedende sultan kendi nâzırdır
Yelkenim kurulmuş gemim hazırdır
Heman her saat eyyâm gözlerim
Heman her seher dizâr gözlerim

Kalkabilsem şu Hayırsız Ada'dan
Günahlarım mevc urup gelir öteden
Yaradan saklasun gemim hatâdan
Heman her saat eyyâm gözlerim
Heman her seher dizâr özlerim

Gemimin tahtası çoktan kırıktır
Öksüz Âşık eydür bağrım yanıktır
Gedâ Zâkir eydür Tanrı'm tanıktır
Heman her saat eyyâm gözlerim
Heman her seher dizâr özlerim

Gemimin hanbarı boştur dayanmaz
Gözlerimi gaflet almış uyanmaz
Ecel geldi dahi nefsim inanmaz
Heman her saat eyyâm gözlerim
Heman her seher dizâr özlerim

(AMKC : No. 44)

KÂTİP ALİ

45

Be gāziler vezir geçti Girid'e
Neler gördü gözün ne görür Girid
Yarar yiğitleri vardır kendi de
Taş tunç olsa su olur erir Girid

Hünkârımız İskender-i zamandır
Duşmana kılıncı gāyet yamandır
Nâre düşmüş çevre yanı dumandır
Sanki bir ejderdir bağırır Girid

Ne sarp imiş ol kâfirin binâsı
Yaman imiş kal'ası yıkılası
Âsümanda toplarının sadâsı
Uhud gazâsından dem urur Girid

Muhammed'in mu'cizâtı biledir
Evliyâlar sırrı İslâm iledir
Beğlerin himmeti dahi böyledir
Alınmaz mı dahi ne durur Girid

Ali der derûn-i dilden ya Allah
Umarız fazlını senden ya Allah
Bundan sonra görelim ki inşallah
Aman aman deyü çağırır Girid

(C. Ö.)

GARİP ÂŞIK

46

Gāziler kılıcın alır destine
Cümlenin murâdı kâfir kasdına
Tam ellibeş günde Girid üstüne
Ser verüp ser aldı kul pâdişâhım

Yaşa saâdetli sultânım yaşa
Hak dinimiz dönmez bâtıla hâşâ
Havada kuzgunlar süzülür leşe
Ölen ma'lûm olsun bil pâdişâhım

Garip Âşık bunu böyle der idi
Kalmayup duşmanın bağrı eridi
Bin elli beşinde aldık Girid'i
Gāyet mübârektir hâl pâdişâhım

(M. C.)

47

Hey Pâdişâhım

Girid defterleri irsal olundu
Hâk-i izzetinde bil çâdişâhım
Cümle adüvlerin bağrı delindi
Sen gül gibi açıl hey pâdişâhım

Top tüfek sesinden inledi dağlar
Yanar ateşlerden açılır bağlar
Venedik Kıralı ah idüp ağlar
Akar gözlerinden sel pâdişâhım

Gāziler kılıcın alır destine
Cümlesin murâdı kâfir kasdına
Elli beş günde Girid üstüne
Ser verüp ser aldı kul pâdişâhım

Macar Kıralına gönderüp malı
Harac versün deyü gedâyı bayı
Akdeniz'de fetheylerse Malta'yı
Andan İstanbul'u al pâdişâhım

Yaşa ey saâdetlü sultânım yaşa
Hak dinimiz bâtıla dönmez hâşâ
Havada kuzgunlar süzüldü leşe
Ölen ma'lûm olsun bil pâdişâhım

Garip Âşık bunu böyle der idi
Kalmayup duşmanın bağrı eridi
Bin elli beşinde aldık Girid'i
Gayet mübârektir hâl pâdişâhım

(N. S. B.)

48

Biz niyaz ideriz bâd-ı şimalden
Esmez oldu müjde yeli nic'oldu
Cânib-i seferden ceng ü cidalden
Kapandı kaldı yolu nic'oldu

Girid cezîresi Firenk kilidi
Hanya anahtarı açtı Girid'i
Gāzî Yusuf Paşa yarar kul idi
Pâdişâhın yarar kulu nic'oldu

Varup Girid cezîresin kuşadan
Kapudan olan Mûsâ Paşa'dan
Firenklere dürlü dürlü iş iden
Nâm Hüseyin Paşa Deli nic'oldu

Bunca yıldır top u tüfek yasılır
Sesin işittikçe derdim eksilir
Bunca cenkler olur başlar kesilir
Ya bunca başların dili nic'oldu

Şahin eydür gurbet ilde dardayız
Cenk yüzünden biz dönmeyiz ardayız
Bülbül gibi güle intizardayız
Açılmadı murad gülü nic'oldu

(Ş. E.)

49

Türki Berâ-yı Feth-i Retime

Şükür Allahıma güler cânımız
Demi geldi müjde ile Ritme'nin
Şen olsun Sultan İbrahim Hânımız
Fethi haberleri geldi Ritme'nin

Deli Hüseyin'in anılur cengi
İslâh içün kırdı hayli firengi
Arslan kaplanı bebir pelengi
Bilür kolayını şikâr basmanın

Kırmak gerek din duşmanın hayını
Herkes bilmek gerek kendi payını
Nice yıl çekmeyen erkân yayını
Ne bilür zihni kurup yasmanın

Âkıl olan ma'kul söze kapıla
Kişi hiç vire mi ömrin zây ile
İşte bu da cevab oldu rây ile
Sorusı yok mıdır asup kesmenin

Yavrı şahin tüylerini düzeldir
Gök turnalar uçar boyun uzadır
Sarp kayadan şikârını gözedir
Alıcı Şahin'i Âl-i Osmân'ın

(Ş. E.)

50

Türkü Üsküdarî

Girid için emir geldi çünki oldu yazılar
Merd oğlu merd olan yiğit böyle günü özüler
Çünki kurban için doğar anadan koç kuzular
Hazır olun din yoluna cenk idelim gāziler

Ol küffâr-ı bedfiâlin bu yıl yayı yasılur
Hak emriyle Kandiye'den kısmetleri kesilür
Gāzi olan yiğitlerin tigı arşa asılur
Hazır olun din yoluna cenk edelim gāziler

Merd yiğidin settâresi açılur
Merd ile nâmerd olanlar o mahalde seçilür
Şehid olan gāzilere hulle donlar biçilür
Hazır olun din yoluna cenk edelim gāziler

Merd olanlar terkeylemez gayret ile ârını
Din yoluna sebîl eder elde olan varını
Âsumane çıkaralım kâfirlerin zârını
Hazır olun din yoluna cenk edelim gāziler

Üsküdarî bu mahalde hatm idelüm sözümüz
İnşâallah dü cihanda dâima ak yüzümüz
Şehir olan hulle giyib tel kaınsun gāzimiz
Hazır olun din yoluna cenk edelim gāziler

(F. A.)

51

Memioğlu Şarkısı

Retime kal'asın küffar elinden
Merd Hüseyin Paşa aldı rûz ile
Şimdi yine mahrum oldu gönlünden
Venedik kıralı kaldı zâr ile

İşe güce varmaz oldu elleri
Kâfire terk oldı Girid illeri
Sultan Mehemmed'in gāzî kulları
Cenk iderler gurbet ilde âr ile

Din aşkına gayret tîgın çalanlar
Hakikatda murâdına erenler
Firdevs-i a'lâda şehid olanlar
Zevk iderler gılman ile hûr ile

Şahin var ki şikârına çekinür
Yer yer kilselerde ezan okunur
Gāzî olan cenk âlâtı takınır
Doldı kal'a imân ile nûr ile

Memioğlu eydür Venedik oldı fessâlı
Gāzî olup kılıcın arşa asalı
Ol kahraman bunda kadem basalı
Devlet-i ikbâl verildi var ile

(Ş. E.)

HÜDÂYÎ

52

Gurbet diyârında nâmın kaldıran
Hünkârım Deli Hüseyin Paşa lalandır
Merdliğin cümle âleme bildiren
Hünkârım Deli Hüseyin Paşa lalandır

Alayları bölük bölük bölücü
Arayup meydanda hasmın bulucu
İslâmın uğruna uran kılıcı
Hünkârım Deli Hüseyin Paşa lalandır

Başlar ile hendekleri dolduran
Kimin diri tutup kimin öldüren
Kâfirlere mikdârını bildiren
Hünkârım Deli Hüseyin Paşa lalandır

Yoktur Âl-Osmân'ın böyle delüsi
Her yerde icilür anuñ dolusu
Şimdi zamânenin Hazreti Ali'si
Hünkârım Deli Hüseyin Paşa lalandır

Hüdâyî aldı ya bacı haracı
Hele kâfirlere komadı öcü
Cümle beğlerbeyinin ser tâcı
Hünkârım Deli Hüseyin Paşa lalandır

(Oxford)

53

Beğler pâydar oluñ ben hayırhâha
İnhâ vü i'lâm idin âlem penâha
Asker hâlini anladıñ pâdişâha
Nefsi nefse uyup düştü fırkaya

Agniyâ küberâ sığındı dama
Nefsine cehd idüp nef'i yok âme
Gayretkeş kalmadı dîn-i İslâm'a
Hepisi öğrenmiş haram serkaya

Şeci' ve nâmdarlar bahren ve berrâ
İftirâdan katl oluyor ümerâ
Sadrını kıskanup zâlim vüzerâ
Müsellimi addiderler markaya

Kanı Fâzıl Paşa Bosna serdârı
Seyyid Ahmed Paşa Serhaddin ciğerdârı
Deli Hüseyin Girid'in cenk Kerrâr'ı
Garazan maktuller düştü bragaya (*)

Hünermendler mahrum oldu atâdan
Kıt'a ziyâde oldu vefk u vitâdan
Ufkî gördi ki böyle hatâdan
Her dilîr başını çekmiş hırkaya

(Ş. E.)

(*) Topu zapt etmek için geminin bordasına bağlanan halat.

DEMİROĞLU

54

Türki

Cıkar her sabahın yollar gözlerin
Şakı bülbül gel uyandır yârımı
Muhabbetiñ can icinde sakların
Şakı bülbül gel uyandır yârımı

Yârın bahcasına engel girmesin
Kasd idenler murâdına ermesin
Gaflette yaturken engel görmesin
Şakı bülbül gel uyandır yârımı

Selâm göndereyim yâra dostâna
Can hasiret gözlerinin mestine
Sabah olup gün doğmadan üstüne
Şakı bülbül gel uyandır yârımı

Demiroğlu sen kendüñi översiñ
Taşlar alup bağrıñı dögersiñ
Yılda bir acılan güli seversiñ
Şakı bülbül gel uyandır yârımı

(Oxford)

BEÑLİ ALİ

55

Kasîde-i Feth-i Cicil

Tuğ çeküp çıktı otag biz cihâd üstündeyüz
Ol Hudâ'ya şirk iden kahr-i ibâd üstündeyüz
Hâk-i râha yüz sürüben irdi İslâm askeri
Kal'asıñ burcuñ adûnuñ biz ihât üstündeyüz

Seng-i tob kurşun nisâr ettik adûnuñ bağrına
Bir gazâ ittik cihanda dünya mâli uğruna
Ser aluben ser viririz Âl-i Osman uğrına
Döğüşürüz haşre dek Hakk-ı şehâd üstündeyüz

Uğruna ser virdiğimiz Hakk'ı Sübḥan'dır bizim
Her demâ ceng-i cidâmız baş ile candır bizim
Sayd-ı şehbâz-ı cihânız pençemiz kandır bizim
Kûh-ı Kaf gibi fenâda bir âbâd üstündeyüz

Gerçek erlerle müzeyyen bu da bir şehr-i muhît
Hem ki deryâda ideriz kâfiri kahr-ı muhît
Sanki İskender-i zamânız haddimiz Bahr-ı Muhît
Hân Mehemmed sâyesinde ber-murâd üstündeyüz

Destgîri az ola bir de hazret-i enbiyâ
Her gazâda rehnümâ ola aña cümle evliyâ
Gün gibi kevn-ü mekâna mihr bu rengi virsin ziyâ
Pâdişâhım ömriñi her dem ziyâd üstündeyüz

Dünyalarca şükr ideriz virdi Mevlâ ne murâd
Nusret-i Hak irdi bize gerçek erlerden m'âd
Seng-i tob tüfengin aldık dahi yüzbinden ziyâd
Velvele âlemle şenlik zevk-i şâd üstündeyüz

Üç tob ile karşu vardık eyleyüp yüzbin fikir
Sıdk ile Bârî Hudâ'nıñ hem idüp ismin zikir
Yüzden artık tobun aldık hamdülillâh çok şükür
Surh-i demle gāzîler san firâd üstündeyüz

Bend-i zincîr oldu anuñ tutulur vâfirleri
Hem eşi a'dâ ile bir dahi vâfirleri
Cenk gününde kim kılıçtan kurtulan kâfirleri
Virmişiz dellāl eline hep mezâd üstündeyüz

Yürü ey Sultan Cezâyir dilerim biñler yaşa
Urduñ ol yedi kıralın başıñı daşdan daşa
Gâzî üç toba girdik halkı baştan başa
Hamdüllillâh şah Yezid'i şimdi mâd üstündeyüz

Bu gazâmız vasfa gelmez ya nice şerh idemem
Ta'ma-i şimşir olup hep ser-i adûdan aktı dem
Meskenim Sultan Cezâyir ben şeh-i iklîm-i gam
Kûşe-i vahdet-nişîn nev icâd üstündeyüz

Kendi ehl-i zümremizdir pâymâl iden beni
Virmişim dâr-ı cihâdın medhine cân ü teni
Beñli Ali eylediler târihin adı ganî
Buldu eyyâmın Cezâyir şimdi bâd üstündeyüz (1075)

(İstanbul)

56

Kâside-i Feth-i Cicil

Pâdişâhım devletinde şöyle bil dârü'l-cihâd
Ol Fıransız bed-fiâle eyleyüptür yek cihâd

Kim tevekkül eyleyüp Yezdân-ı pâke bî-riyâ
Hasbeten-lillâh gazâya yürüdü bunca ibâd

Rehberimiz ol Hudâ kim irüşüp kâfirlere
Kal'a-i burcuñ adûnuñ eyledik yer yer ihad(t)

Altı cenk üzre idi anca biñ fi'l-i kubh
Ol Resûl'ün zavyesine (zâviye) kim idüp gāyet inâd

Bî-ârâm ..... bî-dîn-i a'dâya beter
Hem mezar idüp güllüni gāziler itti âzâd

Ol Fıransız almış iken Cicil'i aldık yine
Kazup hendeklerin cana dahi kakup evtâd

Nicesin dahi tutuben ki eyledik bend-i esîr
Şâd olup Sultan Cezâyir kıldı a'dâsın mezâd

Oğlan uşak şehr içre bunca biñ kâfirlere
Derde Cecil deyüben hem kodılar bir lağım ad

Sernigûn itti adûmuz çok şükürler ol Hudâ
Hem dahi hâtiften irdi gerçek erlerden mîâd

Âl-i Osman Hân Mehemmed uğruna urduk kılıç
Hamdülillâh sâyesinde olmuşuzdur ber-murâd

Hil'at-i elvân giydirdik gāzî tobun üçüne
Oldu ol şâh-ı Fransız hem kıral içinde mâd

Dâd-ı Hak'dan pâdişâhım her duâmız subh u şâm
Devlet-i ömr-i mezîdin ola dâim ber-zâd

Bu gazâ fethine bâis haşredek yâd olmağa
Derler ki bu Beñli Ali eyledün mi nev-icâd

(İstanbul)

57

Münâcât-ı Beñli Ali

Allâhümme ahfaznâ min eş- şeytâni'r racîm
Ve bi-hurmet-i erselehullahu'r Rahmânü'r-Rahîm

Sübhân Rabbi Allâh deyü eylerem medhüñ senüñ
Ömr-i isyânıma yâ Rab olduğumca ben mukîm

Cümle eşyâdan münezzeh lâ-mekân olup devrân
Çok şükür lütfuña her dem dâim ey şânü'l-azîm

Yâ Rab meyyitinâ min kavli lâ ilâhe Allâh'dan
Refî kemâlü'ş- şühedâ neccima min dâri'l-akîm

Sen benim fi'lime bakup hışm ile kılma gazab
Rahmeti çok rahm edici sâhib-i hilm-i Halîm

Rûz-i ezelde benim sen cebheme çalduñ kalem
Hayra tebdil eylegil sen cümlesini yâ Kerîm

Pâymâl olmuş kuluñum dest-gîr ol sen baña
Cümle derd ehline dermân eyleyen sensin Hakîm

Fezâ-yı mahşerde gelicek bir yere cümle ümem
Gösterüp baña dîdâruñ eyle hışmundan selîm

Her ne kıldımsa cihanda hic sana mahfî değül
Kalbime gelmezden evvel cümlesine sensin alîm

Bilmezem ne yüzle varam ol ulu dergâhuña
Ánuñ-içün ağlayuben dökerim yaş u demim

Sînemi sad-pâre kılsam teskin olmaz âteşim
Bağrımı yakdı günâhım eyledi nâr-ı hamîm

Yir içersem bu fenâda olurum ferhunde-hâl
Kabr-i ummâna giricek hoş olam aña nedîm

Ey dil-i seyyid fenânuñ nakşına aldanma gel
Âl ider cümle ibâda olısar bir gün hedîm

Zâhid ne bilür inciler bâtınuñ fehm eylemez
Yir içer hiç hamd yok ukbâyı bilmez ol behîm

Dünyâyı terk eyleyüp pes isteyen Mevlâ'sını
Mahfî olup havf-ı Hakk'ı itdiler anlar fehîm

Beñli Ali'm gāfil olma rûz-i mahşerde saña
Çok durur soru azâb hem Sırât el-Müstakîm

Zâhidi gör kim cihanda havf ider ölem deyü
Sağ olursa kande durur sanmasın dünyâ yatur

Ömr ü mâlin sa'y idüpdür kurduğun binâ gider
Her şeyin soñunu gör kim nice bî-binâ yatur

Gerçi ben sûretde gedâyım bildigim nolsa gerek
Bu derûnumda demâdem sun'i Hak-bîdâ yatur

Sâni-i sun'i Hudâ'ya aklumı zâyi' eyledim
Görmeğe yârin dîdârm sînede sevdâ yatur

Feyz-i ilâhî olmaz ise rûz-i mahşerde baña
Bu derûnumda müheyyâ nice biñ vâveylâ yatur

Sad-hezâran Kaf'ce olsa cürm-i isyânunı benüm
Hadd-i bî-pâyandır ..... rahmet-i Mevlâ yatur

Dîn-i Muhammed hakkicün kabri içre haşre-dek
İnşâallah Beñli Ali pâk bî-pervâ yatur

(Oxford)

58

Velehu

Rîze-hâk olup cihânda nice biñ Dârâ yatur
Ferş-i râh olmuş durur âlemi bir ârâ yatur

Makâmı kûh-i Serendil ol sun'ullāha bak
Mâderi cümle ibâdın Hazret-i Havvâ yatur

Âb-ı rûyı hurmetine olmuş iken dü cihân
Ol ki Sultân-ı kevneyn Hazret-i â'lâ yatur

Kani ezvâc-ı Mutahhar kani evlâd-ı Ali
Hâk ile âlûde olmuş ol gül-i sîmâ yatur

Gitdi ebnât-ı bikr hem gitdi şirin Fâtıma
Merkadi nûr-i münevver ol sacı Leylâ yatur

İzz ü şânuñdan inüpdür âyet-i Kur'ân-ı Hak
Mısr elinde Hazret-i Yûsuf-ı ra'nâ yatur

Ma-kal-Allāh Resûl'ün gelsin hıfz eyleyen ol
Vâris-i ilm-i ulûmu sâhibü'l ma'nâ yatur

İki seng olmuş añı çevresin ditmiş kiyâh
Ruhları gül ü lâle kad-kāmeti bâlâ yatur

Her gice nâzil olurken subha-dek dür jâleler
Hâke gülzâr-ı bilâda ol gül-i hamrâ yatur

59

Gazel

Terk-i dünyâ kılmaz âdem zevk(u) safâyı var iken
Dehr-i zenden el çekilmez çok vefâyı var iken

Gerdiş-i gerdûn-i zen çarha virmez şehvetüñ
Er olan bel virmez aña son cefâyı var iken

Hakkına eyler tevekkül âkıl olan dâimâ
Tevbe gibi yok günâha biñ şifâyı var iken

Hoş bahtdır kılmak müheyyâ dâr-ı ukbâda yerin
Âdemin rûy-i cihânda sağ kafâyı var iken

Şöyle bil kim dü cihânda Beñli Ali gam yemez
Âlemüñ fahrı Muhammed Mustafâ'yı var iken

(İstanbul)

60

Semâi

Ki aceb ol yâr cihân içre bizi meftun sanmaz mı
Ki rüsvâ-yı gam-ı aşkı olup mağbun sanmaz mı

Perî dâim bilmezim niçün bizden firar eyler
Serim uğruna virmeğe teni medyun sanmaz mı

Çıkup mısr-ı vücûdumdan düşüp çâh-ı zenahdâna
Dil-i Ya'kub'unu cânâ görüp mahzun sanmaz mı

Firâkiyle kararmıştır ki olup lâle gibi bağrım
Kızılırmağ olan yaşım akan Seyhan sanmaz mı

Beñli Ali deşt-i gamda kalup ider behey dostlar
Soruñ ol saçı Leylâ'ya beni Mecnun sanmaz mı

(İstanbul)

61

Nezîre - Gazel

Ebrûlar kaplar semâyı mâh-nümâyı var iken
Gâh olur zerrîn-sıfat çok semâyı var iken

Lâlezâr olur donanır fahr ider rûy-i zemîn
Yağdırır bârân-ı rahmet seb'a semâyı var iken

Fem açar cümle şükûfe nevbahâr olur cihân
Mevsim-i evvelbaharda hûb havâyı var iken

Zeyn olur dünyâ yüzü hep cümlesi nâlân ider
Taşre çıkar her tuyûruñ bir yuvayı var iken

Sına gel emrin Hudâ'nuñ âsî olma etüñe
Ağlatma derd ile anuñ bedduâyı var iken

Hazret-i Eyyûb-veş çekdiğine gam yemez
Beñli Ali'm der ki derdüñ Hak devâyı var iken

(İstanbul)

62

Nazîre Semâî

Bize cevr itmeden ol yâr ki aceb yâ Rab usanmaz mı
Gam-ı aşkında çektiğim dahi bilmem ki bilmez mi

Bütün dünyâ figānımdan ki uyanup hem usanmıştır
Gülşen içre gonce femle ki usanup hep uyanmaz mı

Ruh-i âlini gördükce benim pür nem olan dîdem
Lâle gibi kara bağrım kızıl kana boyanmaz mı

Nice âhım odu cânâ ki çıkmasın derûnumdan
Firâk-ı nâr-ı hicrânın kara bağrımda yanmaz mı

Şeb-i hicranda yandığım benim ol bî-vefâ yârim
Benli Ali'yim cihan içre dahi bilmem ki inanmaz mı

(Oxford)

63

Gazel

Aşk elinden bir kişinüñ işi dâim âh ola
Menzil-i maksûda irer aşkı anuñ fî-lillâh ola

Dünyâ-yı ukbâda irmez menzil-i maksûda bil
Kisb-ü kârı âdemînüñ yok yire vallāh ola

Zâhidüñ evvel olursa her taâmı sunması
Ârifün virdi zebânı bi-ismi lillâh ola

Zâhid oldur bu cihânda sun'unu bilse neden
Râh-ı Hak'da cân ü başa fî sebîlillâh ola

Ger saña duşman olursa halk-ı dünyâ büsbütün
Zî saâdet Beñli Ali dostuñuz Allāh ola

(İstanbul)

64

Varmağa dergâh-ı Hakk'a zerece yok yüzimüz
Haşr ile haşr olmadan nâre yandı özimüz

Kaddimi lâm eyleyüptür çektigim mihnet benim
Pîrligin vaktı irişti kimse görmez gözimüz

Pâsbân-ı râh-ı aşkta sâyem olmuştur refîk
Gâh önüce rehnümâdır gâhi basar izimüz

Mâl ile şimdi libâsa meyli cümle âlemün
Dürr-i meknûn söylesen de dinlemezler sözimüz

Bâd-ı ecel savrıserdir hırmen-i ömrüm benim
Benli Ali'ni der ki bir gün görmeyeler tozımuz

(İstanbul)

65

Nazire - Gazel

Terk ideriz bu cihânı hûb havâyi var iken
Murg-ı dil kayrân ider ten yuvayı var iken

Sem'imize girmez olur okunan ezân-ı Hak
Lafzatullāh oyuyanuñ hoş nevâyı var iken

Pençe-i ukāb irişür murg-ı cânı kabz ider
Çağrışur akabınca anuñ ferruh hümâyı var iken

Ol azîz cism-i latîfin mûr-ı mâr eyler gedâ
Bâd-ı ecel soldurur anuñ gül sîmâyı var iken

Öldügine gam yemesin sâhib-i âkıl olan
Son nefeste bes anuñ tevbe devâyı var iken

Beñli Ali dü cihânda kimseye kılmaz nazar
Şu'le-i kevneyn-i âlem yek - nümâyı var iken

(İstanbul)

66

Tekerleme

Derdimi takrir ideydim ağlayuben yaş ile
Hemdem olaydım dirîgā mâh-ı rû sırdaş ile

Hemnişin olup anıñla bâde nûş itsem müdâm
Gâhi gâhi kılsam işâret göz uciyle kaş ile

Sanma ki lâfdur sözüm boş keseden ben anı
Donadaydım zer beneklü günâgûn kumaş ile

Bir kemer kuşak yapaydum hem miyânına anuñ
Zeyn ideydüm her tarafda dürr ü murassa' daş ile

Hem mülâyim olsa dülber kendisi gelse bana
Bulmasam arayup anı cenk ile savaş ile

Yek muhabbet olsa bize iki başta
Kılmazam sohbet cihanda sözden almaz nâşile

Nâşidur cıkarır âhır beni
Ben refik olmam fenâda ..... bir yoldaş ile

Cevre yanıma dizilse mâhrûlar hep benim
Kerem olup ben de otursam Bektaşî bağdaş ile

Tâze rûlar virse hoşdı ağzıma hep leblerin
İşret etse her birisi ben gedâ hâldaş ile

teklifsiz yidirsem künc-i vahdetde ana
Tûti gibi besleyeydim sükker ile aş ile

Yâr benimle yâr olursa aynıma girmez felek
olursa bu felekde cümle hep daş daş ile

Onda bir söyle sözüni eyleme cok kıyl ü kāl
Pek acılma sovuk alur keşf olursun fâş ile

Üstühânı yok zebânın yâ ilâhî tevbeler
Geldi gecdi bir hayâlet dâne-i haşhâş ile

Hayr ola iy Beñli Ali hoş hayâlet söyledin
Cok tamah etme cihanda bâkıy kalmaz baş ile

(Oxford)

67

Ḳaṣîde-i Baḥr

Āh ider bād esdükçe ḳılur sırrını ol demde fāş
Zôruña ṭāḳat getürmez mevc urunca dağ u taş
ᶜĀlemi ġark eyler idi Allah emr-i Ḥaḳ'ḳa muntaẓır
Ḳahrı deryānuñ yegindir aç gözüñ ġāfil mebāş

Sāye - veş pāmāl ider ol gemiñi sulṭān iken
Ṣoldurur cümle vücūduñ gül gibi ḫandān iken
Bir gedāya ḳul olursuñ ḫusrev-i devrān iken
Ḳahrı deryānuñ çekilmez aç gözüñ ġāfil mebāş

Bir ᶜādū destiñi alur ḳul ider seni ṣatar
Bī-ġamım deyü gezerken derdiñe derdler ḳatar
Bu fülüktür bād esince Ḥaḳ bilür ḳande atar
Ḳahrı deryānuñ yegindir aç gözüñ ġāfil mebāş

Her kişinüñ ḳısmetini rūz-i ezeldir ḳılan
Ol durur kevn ü mekânı cümle yoḳtan var iden
Ḳısmetiñe kıl ḳanāat fāriġ olma ḳaradan
Ḳahrı deryānuñ çekilmez aç gözüñ ġāfil mebāş

Ḫoş ᶜaceb ġaflettedir ḍāimā ādem beni
Gāfilen seyrān iderken virir ol baş u teni
Darb-ı dest bir bütperest bend-i esîr eyler seni
Ḳahrı deryānuñ çekilmez aç gözüñ ġāfil mebāş

Şiddet-i bād ile her dem dalġalarımız cūş ider
Kimine ḳan aġladır ol kimi göñlüñ ḫoş ider
Bir gün ol üstünde gezen zehrin anuñ nūş ider
Ḳahrı deryānuñ çekilmez aç gözüñ ġāfil mebāş

Bir iki gün çalışursın ḳalmaġa üstünde kār
Mevsimi eyyâm ile saña alısar mūnis-i yār
Şiddet-i deryâ olunca cümleye olur necār
Ḳahrı deryānuñ yegindir aç gözüñ ġāfil mebāş

Pīr ider seni ḳocadır ḳaddini eyler kemān
Vardırır tîr-i belāya ṣanma, sākin her zamān
Dalġalanup mevc urunca gāh olur virmez amān
Ḳahrı deryānuñ çekilmez aç gözüñ ġāfil mebāş

Sāḳin olduḳça ṣanırsın dāimā böyle durur
Ḳum gelür dağlar gibi geminiñ yanıñ urur
Ḥażret-i Nûḥ teknesidir anı Ḥaḳ ḳorur
Ḳahrı deryānuñ yegindir aç gözüñ ġāfil mebāş

Genç özünden şöyle bil kim olısersin nātüvān
Ḥayıf (hayf) ᶜömrime deyü ḫoş dökersin yaş u ḳan
Yā bulunmaz mı ḳarada yemege bir loḳma nān
Ḳahrı deryānuñ çekilmez aç gözüñ ġāfil mebāş

Emr-i Ḥaḳḳ- ile gelür hep serde olan yazılar
Râżı olmaz Ḥaḳ ḳażāya der de dimez baᶜzılar
Bin küheylāna ḳarada şöyle ḫoştur ġāziler
Ḳahrı deryānuñ yegindir aç gözüñ ġāfil mebāş

Âline aldanma görüp keştiler naḳḳāşını
Olayım melâhî beğler deyü yime aşını
Ḳıymetiñ bilmezler levendüñ ta vururlar başını
Ḳahrı deryānuñ çekilmez aç gözüñ ġāfil mebāş

Aḳdeniz'de begler eyler koç yigide çok cefā
Hırş-ı māl olmuştur anlar kimseye kılmaz vefā
Bād ile āb üzre olmaz dünyāda aṣlā safā
Ḳahrı deryānuñ yegindir aç gözüñ ġāfil mebāş

Virdigi ..... yemege ..... ile
Taḫta biti hiç uyutmaz ṣubḥa dek gice ile
Niceler küffār dilin ögrenir hece ile
Ḳahrı deryānuñ çekilmez aç gözüñ ġāfil mebāş

Rûy-i deryāda muḳābil olurlar küffār ile
Ḳoç yigitler cenk iderler ser virirler ʿār ile
Aġlatma derd ile anıñ ḳan dökülen zār ile
Ḳahrı deryānuñ yegindir aç gözüñ ġāfil mebāş

Māder-i şefikıñ aġlar olsa oġlundan ıraḳ
Ḫūn ider baġrını anıñ ḥasret-i duraḳ
Lā-mekān olur ölünce bulmaz aṣlā duraḳ
Ḳahrı deryānuñ çekilmez aç gözüñ ġāfil mebāş

Beñli ʿAli'm işbu baḥrıñ vaṣf-ı ḥālin söyledi
Ḥaḳ bilür kim ḫalk olaldan bu fenāda neyledi
Ḥażret-i Nūḥda seräser ʿālemi ġark eyledi
Ḳahrı deryānuñ yegindir aç gözüñ ġāfil mebāş

(İstanbul)

68

İlâhi

Mehemmed'im seni sevsin cismine cân isteyen
Ruhlaruñ kılsun temâşâ la'l ü mercân isteyen
Kendi kendime kıyaram bilmiş olsun sevdiğim
Pis rakib olsun bana kanına kan isteyen

Dokunurum ben rakîbe bilmiş olsun başa baş
Yakam çâk eyleyüben eylerem sırrımı fâş
Gice gündüz ağlayuben dökerem ben kanlu yaş
Gözlerim yaşını görsün bahr-ı ummân isteyen

Hic ilâc olmaz cihânda benüm aşk-ı nâruma
Rahm ider bu halk-ı âlem anıñ içün zâruma
Bende olmasın fenâda kimseler bu kâruma
Hâlime rahm eylesin din ü imân isteyen

Görüp yârin mâil oldum kaşlarınuñ karasın
Âh iderem nice diyem yüregimün yarasın
Bir oñulmaz derde düştüm bilemedim câresin
Derdli sîneme sarılsın bana dermân isteyen

Beñli Ali'm der Mehemmed yakdı ya nâre özüm
Sâye-veş pâyuña sürem dilerem her dem yüzüm
Bâg-ı hüsnüñe bakılmaz kamaşır iki gözüm
Gül yüzüñi görsün anuñ mâh-ı tâbân isteyen

(Oxford)

69

Nâzire İlâhi Pâdişâh

San hurûc etti yerinden Mehdî-i sâhib-zamân
Vurdu küffâra kılıcı virmeyüp aslâ aman
Tâ ezelden nesli zükâr Âl-i Osman aslısın
Pâdişâhım Hân Mehemmed şimdi Rüstem kahraman

Seyfiñi uryân idüp sen nice aldıñ destiñe
Hasbeten-lillâh gazâ niyyet ittim kasdıña
Hak Teâlâ zıl ide arşdan seniñ gül üstüñe
Pâdişâhım Hân Mehemmed şimdi Rüstem kahraman

Ol Resûl-i Kibriyâ'nın sen açup sancağını
Erittin cümle adûnuñ derdli bağrı yağını
Hûriler nakş eyleye cennette hüsnün bağını
Pâdişâhım Hân Mehemmed şimdi Rüstem kahraman

Çaryârlar oniki imam Mûsî-i Kâzım Rızâ
Olalar yardımcı saña ol Aliyyi'l-Murtazâ
Çeküp İslâm askerini kâfire eyle cezâ
Pâdişâhım Hân Mehemmed şimdi Rüstem kahraman

Beñli Ali'm der pâdişâhım olasın pîr Kemâl
Dilerim kıla inâyet ol pâdişâh-ı bî-zevâl
Dembedem ağlar elinden cümle yedi kıral
Pâdişâhım Hân Mehemmed şimdi Rüstem kahraman

(İstanbul)

70

İlâhi

Ağladıkça çeşmim yaşım gark-ı âb eyler beni
İşbu gaflet pîrehenin âb-ı nâb eyler beni
Teskin olmaz bağrım icre dâim bu aşk-ı nâr
Künc-i mihnette bakup her gün kebâb eyler beni

Çarh-ı gerdûn-i felek durmaz eyler bana âl
Fikrimiz irmez memâta gözediriz mâh ü sâl
Ehl-i irfan ile her dem eyledikçe kıyl-ü kāl
Mâcerâ-yi sergüzeştim bir kebâb eyler beni

Bulmadım dâr-ı fenâda bir muvâfık rehnümin
Anuñ içün gözlerimden cûş ider seyl-i hûn
Ey felek mülk-i cihanda sen beni kıldın zebun
Derd-i mihnet ceyş-i gam harâb eyler beni

Yüz tutup dergâh-ı Hakk'a kıldım her dem dilek
Ol sebepten gök yüzünde zârımı diñler melek
Yir yirin bağrımı deldi kahr ile cevr-i felek
Eğledüp derd-i derûnum nâr-ı yâb eyler beni

Bu ıssı dünyâda bilinmez pâdişâh-ı ibn-i hân
Kalısar bir gün viran işbu dünyâ köhne han
Zîr-i hâk ola vücûdum kalmaya bir istihan
Beñli Ali'm der felek bir gün türâb eyler beni

(Oxford)

71

İlâhi

Olsa ki her işüñde ..... Bismillâh gör
Şöyle bil kim her tarafda aç gözün Allāh'ı gör
Ölmeden sürgil yüzüñi sen işigi hâkine
Eyleyüp haccı ziyâret ol ki Beytullâh'ı gör

Bâtıl idüp cümle küfri dîne irşâd eyledi
Hak anuñ yüzi suyuna gör ne icâd eyledi
Yaratdı kevn ü mekânı bu binâyı yâd eyledi
Der mutahhar Ravzasına Hak Habîbullāh'ı gör

Kimseler görmiş değildir ol Hudâ'yı göz-ilen
Sen anı kalbinde bil kim şöyle sâfi öz-ilen
Aramızda kılıc oldu kâfire bir söz-ilen
Din yoluña çalışanlar hasbeten-lillāhı gör

Hod bilürsün bu ten içre sen emânetdür cânuñ
Ol emânet alur şöyle kalısardur bu tenüñ
Niceler mâlûn yimezler hayıf ömrine anuñ
Sak idüp dehr-i fenâda sen sebîlûllāhı gör

Beñli Ali'm der aradım bulımadım kendüme eş
Bir değil iki değil şimdi derdim oldu beş
Dağ u taşı seyr idegör dâima Mecnûn-veş
Baş açuk yaluñ ayak sen ki şeydullāhı gör

(Oxford)

72

Nazire

Hak vire Ye'cûc'u bir gün nûşuña deryâ senüñ
İtdigiñ dahi geliser başuña deryâ senüñ
Her kaçan bâd ese-gelmez hoşuña deryâ senüñ
Kûh-i Kaf tâkat getürmez cûşuña deryâ senüñ

Hazret-i Nûh teknesidür üstünde eyler gazâ
Mü'min olan aña girüp kâfire eyler cezâ
Dağ gibi kumlara gelince kimseler olmaz rızâ
Dag u taş tâkat getürmez cûşuña deryâ senüñ

Kükresin ejder misâli her yañadan esse bâd
Mü'minler ola selâmet kâfire virme necât
Bocalar sende gemiler olur ide inâd
Kûh-i Kaf tâkat getürmez cûşuña deryâ senüñ

Girüp dünyanuñ solundan cıktıñ anuñ sağına
Sâkin oldukca dönersin sen ki cennet bağına
Atmadın mı Nûh gemisin sen Serendib dağına
Dag u taş tâkat getürmez zoruna deryâ senüñ

Beñli Ali'm der Hızır'dır gözeden her yerlerin
Hak seni gāfil komadı hıfz ider erlerin
Kanıña girdin yediñ sen nice yüz bin serlerin
Kûh-ı Kaf tâkat getürmez cûşuña derya senüñ

(Oxford)

73

İlâhî - Deryâ

Görmedim irmiş cihânda başuña deryâ senüñ
Hak'dan artık kim karışur işüñe deryâ senüñ
Sarsılur hep cümle âlem cenk idicek bâd ile
Kimseler tâkat getürmez cûşuña deryâ senüñ

Bâd elinden yaş dökersiñ görürem ağlar gibi
Gâh olur dümdüz olursuñ yemişün bağlar gibi
Mevc urup kumlar gelince gâh-gâh dağlar gibi
Uğrasın ol dem adûlar fâşuña deryâ senüñ

İnciler sayyâdm olmuş şikârın olur gezer
Gavvâs olan yek sadefden dürrüni almak sizer
Şaşar âdem heybetinden âh ider bağrın ezer
Görmedim kat'ola dadan işüñe deryâ senüñ

Bir kuru levh üzre gider hasretüñ görmek diler
Şiddet-i darbuñdan ağlar şâz olur sanma güler
Bocalar tâkat getürmez her yana hep keştîler
Gark-ı âb olur gelenler tuşuña deryâ senüñ

Şâz olur kurban ider hayr ile senden giden
Hazret-i Nuh köçegidir yolun erkânuñ güden
Mevsim-i evvelbaharda her köşeñ seyrân ider
Beñli Ali'm der ki uğrar kışuña deryâ senüñ

(Oxford)

74

Divân-ı Beñli Ali

Hikmet-i takdîr-i ezel çün ol Ganî Sübhânımız
Eylemiş dârü'l-cihâd elimiz imkânımız
Bî-dîn-i a'dâ ile hem bahr ü berde Hak deyü
Kerbelâ meydânıdır her subh u şâm meydânımız

Her temennâmız Hudâ'dan vire cennet bağını
Rahmet ile artıruben yüzümüzün ağını
Ol Resûl-i Kibriyâ'nuñ açuben sancağını
Hak yolunda hep fedâdır cümle baş u cânımız

Top tüfenk işimiz bir yañadan nâr ile
Her dü-âlem olmağa her dem perî-ruhsâr ile
Her kaçan deryâ savaşın eylesem küffâr ile
Eyler ol gökde melekler meserretle seyrânımız

(İstanbul)

Not : Şiirin alt tarafı eksiktir.

75

İlâhî

Andelibim gülşen icre olmayam gülden cüdâ
Ol gül-i ra'nâ icün ömrümü kıldım fidâ
Bülbül-i şeydâ gibi artdı feryâdım benim
Kıluram dehr-i fenâda âh-ilen zârî Hudâ

Dilerem âhır nefesde rûzî kıl din ü imân
İy felek tîr-i fenâya kaddimi kıldıñ kemân
İşbu cellâduñ elinde dâd u feryâd el-amân
Sarılup boynuma cıktı bu ecel mâri Hudâ

Cümlenüñ maksûdu sensin lûtfuñ eyle yâ İlâh
İntizârım vech iledir zerre yok gayre tamah
Sad-hezâran lâ-yuad itdigim cümle günâh
Ben gedânuñ bu cihânda ağlamak kârı Hudâ

Sînemi sad-pâre kıldım eyledüm pür yara ben
Bâg-ı gülzâr-ı belde uğrayalda hâre ben
Düşmüşem aşkuñ oduna bulımadım câre ben
Haşre-dek yanar söyünmez bağrımun nârı Hudâ

Beñli Ali'yem ki yâruñ bendesine cevri cok
Kaşları beñzer kemâna kibrigi her biri ok
Sevdigim ol dilrübânuñ dü cihanda misli yok
Öğmiş añı hûb yaratmış yaradan Bârî Hudâ

(Oxford)

76

İlâhi

İy sacı leyle girelde aşk ile meydâna ben
Aklı yok mecnûn misâli olmuşum divâne ben
Tuta âfâkı serâser ..... efgânım benim
Andelîbem gülşen icre bir gül-i handâne ben

Sen sağ ol dünyâda ömrüm kalıser adum benim
Kubbe-i eflâke irdi her seher dâdum benim
Bâg-ı dehrin bülbüliyem artdı feryâdum benim
Andelîbi hâmûş etdim külli efgâne ben

Düşeli bezm-i firâka bir aceb sevdâdayım
Ser-i kûyün sekleriyle her gice gavgâdayım
Gül yüzün görmege varsam her seher seyrâneyim
Murg-i dil la'lün hayâli şem'ine pervâne ben

Leblerin vasfı gazâlin sevdiğim peydâdadur
Kâ'be-i kûyında ârızın cânımız kurbânıdur
Ceyş-i gamla hem-nişînim meskenim virânedir
Etmedim meyl-i muhabbet bu fenâ devrâne ben

Ta'n mıdır dostlar geyersem eğnime köhne abâ
Cürm-i isyân ile zirâ ömrümüz oldu hebâ
Beñli Ali'yem sorarsañ yalın ayak baş kabâ
Gezerem Sultan Cezâyir sende dervişâne ben

(Nâibzâde Cöngü)

77

Dünyâlarca şükr ideriz virdi Mevlâ ne murâd
Nusret-i Hak irdi bize gercek erlerden miâd
Seng-i tob tüfengin aldık dahi yüz binde ziyâd
Velvele(i) âlemle şenlik zevk u şâd üstündeyüz

Üc tob ile karşu vardık eyleyüp yüz bin fikir
Sıdk ile Bârî Hudâ'nın hem idüp ismin zikir
Yüzden artık tobun aldık hamdülillâh çok şükür
Surh-i demle gāziler san(ı) firâd üstündeyüz

Bend-i zencîr oldı anuñ tutulur vâfirleri
Hem işi a'dâ ile pür dahi hâfirleri
Cenk güninde kim kılıcdan kurtulan kâfirleri
Virmişiz dellâl eline hep mezâd üstündeyüz

Yürü ey Sultan Cezâyir dilerem biñler yaşa
Urdun ol yedi kıralın başını daşdan daşa
Gazî üc toba giydirdik hil'ati baştan başa
Hamdülillâh şah Yezîd'i şimdi mâd üstündeyüz

Bu gazâmız vasfa gelmez ya nice şerh idemem
Ta'me-i şemşir olup ser-i adûdan aktı dem
Meskenim Sultan Cezâyir hem şeh-i iklim-i gam
Kûşe-i vahdet-nişin nev-icâd üstündeyüz

Kendi ehl-i zümremizdir pâymal ider beni
Virmişim dâr-ı cihâdın medhine cân ü teni
Beñli Ali eylediler ol dem târihin adı ganî
Buldu eyyâmın Cezâyir şimdi bâd üstündeyüz

: 1060, 4 Ocak - 24 Aralık, 1650.

78

Nazire

Dem çeker ejder-misâl sen ki hücum ettin hemân
Altun alemler idüp göründü ehl-i îmân
Cedd-i pâkün hurmetine kâfire virme amân
Yedi iklim pâdişâhı Hân Mehemmed kahramân

Çâr-yâr uğruna her dem kâfire eyle gazâ
Rehberimdir Fahr-ı âlem hasmuna eyle cezâ
.....
Yedi iklim pâdişâhı Hân Mehemmed kahramân

Hep senüñ destüñdedir dağ u taş rûy-i zemîn
Hem ki Beytullâh'a kıldı seni gözcü emîn
Havf idüp senden adûlar ağlayup döker demin
Yedi iklim pâdişâhı Hân Mehemmed kahramân

Kimse kurtulmaz elüñden yâ meger amân ile
Yâ halâs ola elüñden gelmege imân ile
Yâd ola diller ismin añıla zamân ile
Yedí iklim pâdişâhı Hân Mehemmed kahramân

Bir günün biñ eylesün ol ki Rabbü'l-âlemîn
Eylesün sütra cenâhın biñ cibril-i emîn
Hazret-i Hızır Nebî cak saña ola hâlin
Yedi iklim pâdişâhı Hân Mehemmed kahramân

Beñli Ali'm der muînin ola ol Bâri Hudâ
Kelle-i hasmın kılasın dâimâ tenden cüdâ
O yolların vezîri kim sana olursa adâ
Yedi iklim pâdişâhı Hân Mehemmed kahramân

(İstanbul)

79

Baş eğüp meydâna girdim ben ki Rahmân aşkına
Ölürüm din ugruna dîn ü imân aşkına
Ebû Bekir Ömer Osman Şâh-ı Yezdân aşkma
Ol Medîne'de yatan ulu sultân aşkına

Rûz-i mahşerde İlâhî kullarun eyle rızâ
Rahmetünle kıl inâyet anlara kılma cezâ
Hasbeten-lillâh icün kâfire eyle gazâ
Fî-sebîlillâh çalışın Âl-i Osmân aşkma

Bu fenâ dehrün elinden bağrımız oldu kebâb
Yüzümüz yok dergâhunda virmege sana hisâb
Rahmetin bahrı biñdir mü'mine kılma azâb
Kurulan dergâh-ı Hak'da âlî divân aşkma

Gözü yaşı hakkiçün ol senüñ içün ağların
Sen nasîb eyle bize Firdevs icinde bağların
Ol gice bir gicedir ki secde kılur ağların
Leyle-i Kadr dirler Ganî Sübhân aşkına

Beñli Ali der ki yâ Rab bağrımızın yarasın
Umarız senden kılasın işbu derdin çâresin
Dileriz mahv eylesin yüzümüzin karasın
Gice gündüz nevc uran deryâ-yı ummân aşkına

(İstanbul)

80

İlâhi

Yâ Hudâ'yâ senden artık yok bizim hünkârımız
Sen ki birsin birligine yok bizim inkârımız
Şöyle bir gurbetdeyiz kim kimse yoktur yârımız
Rahmetünle kıl inâyet def'ola efkârımız

Sen beni halk itdin yarattun ben sana şükr eylerim
Biñ bir ismün vird idindim dâimâ zikr eylerim
Korkarım senden İlâhî demâdem fikr eylerim
Lûtfun ile kıl inâyet def'ola efkârımız

Fikr-i efkârım benim dâimâ sensin sen İlâh
Dönerim aşkın divânda kılaram her dem samâh
Ulu dağlardan büyükdür kılduğum cümle günâh
Rahmetüñle kıl inâyet def'ola efkârımız

Rûz u şeb añup günâhım korkuban çok ağlarım
Âh idüben firkat ile derdli sînem dağlarım
Yâ Hudâ'ya birligine sıdk ile bel bağlarım
Lûtfuñ ile kıl inâyet def'ola efkârımız

Beñli Ali'm der ki İlâhî medhüni söylerem
Umarım mahşer güninde dilerem seni görem
Bin bir adın hurmetiçün lûtf ile kıl kerem
Rahmetüñle kıl inâyet defola efkârımız

(İstanbul)

81

İlâhi

Aradım hiç senden özge bulmadım yâr-ı vefâ
Şol senüñ aşkıñ yolunda kaldı hayretde kafa
Ben sana âşık olaldan çekmedim cevr ü cefâ
Sevdiğim iki cihanda Hak habîbi Mustafâ

Hep senüñçün yaradıldı hûr ü gılmân ü melek
Şol yüzüñ nûrında döner ay ü gün çarh-ı felek
Yüz sürüp dergâh-ı Hakk'a eylerim sana dilek
Sevdiğim iki cihanda Hak habîbi Mustafâ

Gönlümi ben senden artık gayri yâre virmedim
Medhiñi gördüm Kitab'da ben ki mislin görmedim
Ben senüñ vasfında aslâ kendi aklım dermedim
Sevdiğim iki cihanda Hak habîbi Mustafâ

Zeyn olısar hurmetüñe yarın ol cennet-âbâd
Rahmet-i Hakk-ile aña giriser bunca ibâd
Eyleyüp Hak'dan şefâat kuluñı eyle âzâd
Sevdiğim iki cihanda Hak habîbi Mustafâ

Cümlenüñ ser-ceşmesi ibn(i) Âdem ekberi
Şark u garbı tutısardır ümmetüñ hep ser-seri
İns ü cinnüñ kâinâtuñ bunca halkın serveri
Sevdigim iki cihanda Hak habîbi Mustafâ

Sıdk ile bel bağlayup bende ikrârın güder
Ahd ü ikrârın güden rızk ile mâli nider
Dembedem bu Beñli Ali durmayup medhin ider
Sevdiğim iki cihanda Hak habîbi Mustafâ

(İstanbul)

82

İlâhi

Mü'minler medhin iderler yâ Resûlallâh senüñ
Ahd ü ikrârın güderler yâ Resûlallâh senüñ
Hacılar kılup ziyâret ol mübârek ravzañı
Kabrüne yüz sürerler yâ Resûlallâh senüñ

Niceler mâlin virirler yoluña Allāh içün
Kāim sâim olurlar fî-sebîlillâh içün
Kâfirlere gazâ kılurlar hasbeten-lillâh içün
Uğruña can virirler yâ Resûlallāh senüñ

İndi gökden saña Kur'an âyet âyet beyyinât
Niceler dinüñe girdi niceler kıldı inâd
Rûz-ı mahşerde yarın Hak katında kâinât
Lûtf u ihsânun görürler yâ Resûlallāh senüñ

Hurhemtüñe çok şükürler Hak bize virdi gıdâ
Eyleyüp hamd ü senâ eyleriz canlar fedâ
Her ne kim yâd eyledi cümle Kur'an'da Hudâ
Arayup şer'in bulurlar yâ Resûlallâh senüñ

Beñli Ali'm der dîdârın dilerim göster baña
İşbu ben kemter gedâsm lûtf idüp andan aña
Sıdk ile iman getürdük ana rahmından saña
Kıymet ü kadrin bilürler yâ Resûlallâh senüñ

(İstanbul)

83

İlâhi

Kāl ile hiç şerh olunmaz her günâhum var benüm
Her günâhıma muvâfık bin günâhum vab benüm
Bilürem cümle günâhım havf idüp kan ağlaram
Anuñ içün gice gündüz her gün âhum var benim

Cok günâh itdim cihânda ben bu köhne nâş ile
Derdli sînem âh idüben döğer oldum daş ile
Pür hûn oldu ağlamakdan iki gözüm yaş ile
Döğünürüm firkat ile âh ü vâhum var benim

Âh ile vâhım günâhım kaddimi kıldı keman
Bu gânâhımdan beni sen Hudâ'yâ kıl aman
Kılmışam vird-i zebânım biñ bir ismin her zaman
Bî-nihâye rahmeti çok pâdişâhum var benim

Ârif iseñ veche bakma bir gönül şehrine bak
Gûyâ kim âlem-nümâdır işbu dil mihrine bak
Gam değildir her günâhım rahmet-i bahriñe bak
Setr eyle cümle günâhım ser-penâhum var benim

Beñli Ali'm der günâhım dal idüp kaddim eğer
Ya uram dünyâda kendim ben helâk idem meger
Gerci kim yüz biñ günâha mâlikim ben eger
Cok şükür elhamdülillâh Hak İlâhum var benim

(Oxford)

84

İlâhi

Evliyâlar menzilidir illerüñ Bağdâd senüñ
Boyanımış al irin kana sellerüñ Bağdâd senüñ
Her gice burc u bedende hasbeten-lillâh icün
Yegdür Allah cağrışurlar kullaruñ Bağdad senüñ

Şâh-ı Merdân'un nazîri ol Necef deryâsıdur
Hem Receb Aşur ayı Şâh Hüseyin'üñ yasıdur
Gel ziyâret eyleyelüm gel Bâlâ sahrâsıdur
Nûr-ilen olmuş münevver cöllerüñ Bağdâd senüñ

Sende cok başlar kesildi sındı ya cok peymâneler
Kimisi kardaş deyü ağlar âh oğul der analar
Kısbetin üstünde daşır baş kesen merdâneler
Turnalardan yâdigerdür tellerüñ Bağdad senüñ

Der ki Ali mübârek Şad'ın cûş ider deryâ gibi
Zenâ bağında güzeller salınur Leylâ gibi
Gel cânânın bâgını gör firdevs-i a'lâ gibi
Acılur evvelbaharda güllerüñ Bağdâd senüñ

(Oxford)

85

İlâhi

Ol ulu Mevlâ'yı sevsün sevmege yar isteyen
İsmini vird eylesün dâyimâ kâr isteyen
Okuyup Kur'ân-ı azîmi kılsun ilm ile amel
Kabr-i ummâna giricek mûnis-i câr isteyen

Eyleyüp sabr ü kanâat her yañaya gitmesün
Hak aña virür nasîbin kimse aybın gütmesün
Aldanup âl-i fenâya nakşına meyl etmesün
Cennet-i firdevs-i Adn-i meskeni dâr isteyen

Hak katuña varısardur her kişi bir nâm ile
İçeriz Kevser şarâbın ol ki nurdan câm ile
Oturur erkân öñünde hızmet eyler kâmile
Utanur Bârî Hudâ'dan nâmûs u âr ile

Şerha şerha yaralarla sînesin çâk eylesün
Gulli-guşdan saklayup kalbini pâk eylesün
Beklesün künc-i virânı meskeni hâk eylesün
Yarın ol mahşer güninde Hakk'ı dîdar isteyen

Beñli Ali'm der İlâhî dilerim dîn ü îmân
Budur senden murâdım sen bilürsin her zamân
Aşk elinde derdli bağrım nây gibi inler hemân
Şol sadâ-yı nâle âhum diñlesün zâr isteyen

(Oxford)

86

İlâhi

İy yüzi gül pâdişâhım olalı senden cüdâ
Bülbül-i şeydâ misâli eylerim her dem nidâ
Pîrligin vakti irişdi râh-ı Hakk'a ser fedâ
Eylerem sañа tevekkül yaradan Bârî Hudâ

Ne kadar sa'y itdim iy dil irmediñ maksûda sen
Pâyimal oldun cihanda ta koyunca hâke ten
Şol kadar kıldım nasîhat bu dil-i şeydâya ben
Âkıbet âşık eyledi bana dilkârı Hudâ

Arz-ı hâl etmeğe yâ Rab yâ ne lâzım ben sañа
Rahmetünle kıl inâyet rûz-i mahşerde bañа
Dünyâda malı olanlar fahr iderler her yañа
Ben gedânuñ senden artuk yokdurur varı Hudâ

Serteser mülk-i fenâyı geşt idüp kıldım güzar
Hâr-ı gamuñla pârelendi derdli sînem sad-hezâr
İy beni var eyleyen sen lûtfun ile kıl nazar
Tutuşup bağrında yanar işbu aşk nârı Hudâ

Beñli Ali'yim ki Hak'dan gayriye geçmez dilek
Bañа derdim yetmez iken aklım aldı bir melek
Dâd ü feryâd meded senden iy çarh-ı felek
Nice bir bülbül gibi eyleyesin zârî Hudâ

(Oxford)

87

İlâhi

Bir yigit gurbete salsa aşk elinde başını
Aybını setreyle yâ Rab yayma halka fâşını
Sîneni mihnet ile döğün sînesin Ferhad-veş
Rûz ü şeb akıtma anuñ gözlerinüñ yaşını

Kande kim azm eyler ise vire nasîbüñ ol delil
Hâtırın şâz eyle anuñ olmasun aslâ melûl
On sekiz biñ âlemin hâliki sensin yâ Celîl
Bağrına su deyirme anuñ derd-i mihnet daşını

Şol sağa kısmet viren dâimâ şükr eylegil
Depredüp her dem zebânun ismini zikr eylegil
Bu fenânuñ soñu yokdur âhırın fikr eylegil
Sakın aldanma bu dehrin sen görüp nakkâşını

İbret ile biñ nazar kıl bak ölenler hâline
Tâlib-i dünyâlara bakup olurlar mâline
Aldanup nakşına anuñ tutulanlar âline
Dâimâ dehrin kalurlar bir koyu savaşını

Ârif olan fehm ider bilür ne lâzım ben dimek
Âkıl-isen bu fenâda calışup cekme emek
Haşre-dek kalmaz bu yenür istemez aslâ yemek
Beñli Ali'm der yeyenler bu feleğin aşını

(Oxford)

88

İlâhi

Havf idüp sende sığındım bâduña deryâ senüñ
Birbirin arzu kılurlar ka'ruña deryâ senüñ
Bâd esüp kaynar coşarsın kum gelür dağlar gibi
Mevc urunca kim dayanır zoruña deryâ senüñ

Kısmetidür cümle sular azm idüp gider aña
Âlemi kıldıñ ihâta hic karâr olmaz saña
Gürleyüp gökler gibi mevc urursun her yaña
Bâd esince kim dayanır cevrüne deryâ senüñ

Gercek erler gözcü kodu Hak Teâlâ üstüñe
Buñ deminde Hızr irişür uğrayan kem kasduña
Kum gelür dağlar gibi bâd olunca destüñe
Mevc urunca kim dayanır kahruña deryâ senüñ

Haşre-dek kaynar coşarsıñ pek yegindir şiddetüñ
Kaf'a-dek hükmüñ yürüttün tebdil olmaz hiddetüñ
Sen bir ulu rahmetisüñ ol Cenâb-ı izzetüñ
Bâd esince kim dayanır zoruna deryâ senüñ

Cağlayup kaynar coşarsın Hak dîdârın görmeğe
Rûz ü şeb azmüñ yegindir ol murâda ermege
Beñli Ali'm der pek yeginsin ser alup servirmege
Mevc urunca kim dayanır kahruña deryâ senüñ

(Oxford)

89

İlâhi

Pertev-i nûr-i Cemâlün dehri fâş olmuş yine
Ben gedâyı gördügi yerde sanki daş olmuş yine
Cok şükür Bârî Hudâ'ya geldi irast işimüz
Sevdigim cânâm gördüm nev-tırâş olmuş yine

Ben gedâsını göricek hışm ile bakdı kıya
Cânım almakdı murâdı itdi illerden hayâ
Mihr-i rûy-i şa'şaası âleme virmiş ziyâ
Âfet-i devrânı gördüm nev-tırâş olmuş yine

Ne kadar cevr eyler isen kimseye dâd etmeyem
Gayri yâre mâil olmuş deyü bir ad itmeyem
Bülbül-i şeydâ gibi nice feryâd itmeyem
Ol güli- handânı gördüm nev-tırâş olmuş yine

Tûtî-i sükker zebânı hâtırım itdi rızâ
Hem dil-i nâşâdumuza eyledi terk-i gazâ
Gam ü küdûrunda bizi hurrem itdi ol Hudâ
Ol mübârek ayı gördüm nev-tırâş olmuş yine

Ol libâsı surhle ruhuñ olmuş iken lâle-gûn
Âteş-i aşkun beni eyledi gayet zebûn
Beñli Ali'm der ki cevrüñ eyledi bağrumuz hûn
Ol leb-i mercânı gördüm nev-tırâş olmuş yine

(Oxford)

90

İlâhi

Dalgalandı bahr-i aşkım yine esdi bâdımız
Kaynayup cûş eyledikçe arşa çıktı dâdımız
Keştî-i ten üzre binüp yir yerin ceyş-i gam
Cevr ile aldı felek işbu dil âbâdımız

Ârif isen her sözüm dinlegil aşk-ıla sen
Âkıbet hâk olıserdür beslediğin cism ü ten
İşbu aşkın cevherini bulmuşam kalbimde ben
Kendi bir şol bin bir adı Hak bizim üstâdımız

Kısmetimiz tâ ezelde yaradup oldur viren
Leyle-i Kadr'e irişür lûtf-i Mevlâ'yı gören
İy beni Âdem'e gafil akluni başa deren
Şöyle bil ki Sâni' Hak'dur hâk-i ten bünyâdımız

Mü'mini başdan çıkarur eylemen her giz tamah
Niceler hırkaya girmiş Hak deyüp kılur samah
Ger suâl olur ise bana ettigim cümle günâh
Göresün mahşer gününde âh ile feryâdımız

Bu fenâ dehrinde âlem bin yaşayup nolısar
Hayr ü şer ne etdi ise âhır anı bulısar
Küllîsin eşyâ yaratdı cümle fânî olısar
Benli Ali'm der ki bir gün kalısardur adımız

(Oxford)

91

Samahı

Bî-vefâya yirme gönül kıymetüñ bilmese ha
Sen sakın gülme yüzüne ol sağa gülmese ha
Fürkatinde ağlama her rûz ü seb Yahyâ gibi
Dîderi hûn-i sirişküñ nâz ile silmese ha

Varup âh etme köyünde çıkar karşı sağa sekler
Gâh(i) gâhi meskenüñe ol senüñ gelmese ha

Yeme? bâd-ı sabâ misli ki irem diyü yaşlıña
Sâye-veş yanınca dutup bilmece bilmese ha

Bakma sakın bakmaz ise Beñli Ali her nazar
Tîr-i müjgân ile cânâ sîneñi delmese ha

(Oxford)

92

İlâhi

Rûz ü şeb cağlar gözümde kan ile yaşlar benüm
Tâzelendi yara yerin bağrımda başlar benüm
Aşkımun Mecnûn'uyam kim olmışam divâne ben
Aklımı aldı sacı Leylâ ol kemân kaşlar benüm

Sen güzelin âlem icre olalı divânesi
Âteş-i aşka dutuşdu gönlümüñ pervânesi
Cevr-ilen oldu virâne derdli gönlüm hânesi
İrişdi nâdân elinden sîneme taşlar benüm

Kimseler tâkat getürmez körpe yârin nâzına
Ağlayup âh etügüm gelür anuñ hazına
Olmadı vaslı müyesser iremedüm yazma
Cânuma kâr eyleyüpdür çekdügüm kışlar benüm

Ben seni günün icinde sevdiğim günde ayân
Yâ revâ mıdır âlem icre sen bana kılmak ziyân
Varınca kabrime bir bir cümlesi ola beyân
Bu fenâ mülkinde hep ettügüm işler benüm

Acıyup rahm eylemezler bî-vefâlar yaşına
Rahmi yok kecrev felek katdı zehir aşıma
Âkıbet gurbet evinde geldi cümle başıma
Beñli Ali'm der ki dostlar gördügüm düşler benüm

(Oxford)

93

İlâhi

Rûz ü şeb ağlaram ol ganî Sübhân deyü
Ağlamaktan coşdu yaşım seher-ilen ummân deyü
Yedi iklim dört köşeden azm ider mü'min olan
Kâ'be-i Beytülharem Hazret-i Sultân deyü

Hazreti Havvâ ve Âdem gitdi devr oldu felek
Vahy içün endirdi aña Cebrâil melek
Ol Muhammed ümmeticün etdi ol Hakk'a dilek
Gelmişiz Kâlû-belâ'dan din ile imân deyü

Cümle insân birbirini görmege kırk gün hemân
Ref'ola şems ü kamer âlemi duta duman
Bu fenâ mülkün atısar penbe gibi bir zamân
İñleşir Mansûr elinde dağı (ve) daşı kemân deyü

Bu felek insânı aldar her birin bir eyleyen
Halk-ı âlem mübtelâdır bir oñulmaz hâl-ilen
Tâlib-i dünyâyı gördüm fahr ider mâl-ilen
Ârif olan çekdi elin bu dünyâ virân deyü

Gark ola mevc-i türâba ölünce tenüm benim
Rahmetüñ-len kıl müzeyyen haşre-dek sînem benim
Beñli Ali'm der ki dostlar rûz-i mahşerde benim
Derd-ile cümle günâhum azm ider mizân deyü

(Oxford)

94

İlâhi

Felek bir sapana koyup tünden tüne atam deyi
Neyleyeyim kahbe felek etdi bana zulum deyi
Anamız yok atamız yok ..... vatan deyi
Hanya'da garib olanlar ağlar eyyâm-ı Şerîf

Kâfirün yüregine bir od düşmüş tutuşuban yanar
Gazâda şehid olanlar âb-ı kevserden kanar
Cicekler tesbih okuyup ağaclar secde ider
Zâri zâri inleşir dağlar eyyâm-ı şerîf

Ne saâdetlü başıdur varı (varır) vatanına ulaşır
Hudâ'dan gel oluncegez ten türâba karışır
Bu günler ne mübârek gündür kan idenler barışır
Ölene Hak rahmet eyleye sağlar eyyâm-ı şerîf

Arabîyem Farsî bilmem eglenir dilim deyi
Neyleyeyim kahbe felek etdi bana zulum deyi
İlkbaharda serder olup acılır gülüm deyi
Yaşıllar geyinüp kuşanan dağlar eyyâm-ı şerîf

Hazret-i Ömer makâmıdur gecer oturur zaman
Atılır balyemez toplar cihânı bürür duman
Ali eydür minnet iderim her biri bir kahramân
A Hünkâr'ım Akdeniz'de bekler eyyâm-ı şerîf

(Oxford)

95

Nazîre

Hazret-i Nûh cıktı evvel seyrüñe deryâ senüñ
Ol dahi kalmadı bâkıy yerüñe deryâ senüñ
Üstüñde biten cimenler lâlezâr olsun müdâm
Lâbüd ağlar mâil olan kâruña deryâ senüñ

Sâkin oldukca görünür her yañadan zînetüñ
Zây ider dârm kiminün gâhi irer devletüñ
Ol adû-yı hâksâre dâim ola illetüñ
Uğraya her dem yezidler bâduña deryâ senüñ

Altı yüz mahlûk yaratdı ol Hudâ sende gezer
Kimi senüñ altında yatar kimi âb üzre yüzer
Anlaruñ her birisi kısmetin Hak'dan sizer
Dört köşeñde cem' olurlar dâruña deryâ senüñ

Nicenin evlâdıñ alduñ âh idüp ağlar ana
Mevc-i darbuñdan senün kimseler olmaz hena
Keştîler kim şiddetünden dağılur tondan tona
Cağrışurlar her tarafdan aduña deryâ senüñ

Hak dîdârın görmeg-ile eyledün hükm-i Kaf'a
Her köşeñ kıt'anda cekti senün İskender cefâ
Beñli Ali'm der muînüñ Hak Muhammed Mustafâ
Bilürem tâkat olunmaz zoruna deryâ senüñ

(Oxford - İstanbul)

96

İlâhi

Derd-i hicre kim vefâdan gayri bir lâc (ilâç) eyleme
Şem'a-veş yakup vücûdum sere zer tâc eyleme
Cûd-i feyzüñde demâdem her temennâmız
Yâ İlâhî kullaruñ nâmerde muhtâc eyleme

Bî-riyâ kim olduğun-çün âlemüñ ma'bûdisen
Rahmetüñle var idersin ma'bûdu-sen
Hamdülillâh çok şükürler cümlenüñ maksûdı sen
Yâ İlâhî kullaruñ nâmerde muhtâc eyleme

Zirâ yoksulluk fenâda bağrımıza oldu ok
Bay olan zevk u safâda anlaruñ dünyâsı çok
Senden ayrı on sekiz biñ âlemin ma'bûdu yok
Yâ İlâhî kullaruñ nâmerde muhtâc eyleme

Yerde gökde her ne vâki' anlaruñ Hallâkı'sın
Küllîsin eşyâ ki fânî evvel âhır bâkı'ysin
Sen ki kamu ezel Hakkı âlemüñ Razzâkısın
Yâ İlâhî kullaruñ nâmerde muhtâc eyleme

Beñli Ali künc-i vahdet her safânuñ aşkına
On iki imam câryâr-ı bâ safânuñ aşkına
Arş u Kürsî fer dü âlem Mustafâ'nuñ aşkına
Yâ İlâhî kullaruñ nâmerde muhtâc eyleme

(Oxford)

97

Nazire - İlâhî

Ref'olur gökler yüzüne âh idince zârımız
Haşre-dek yanar söğünmez aşk elinden nârımız
Hakk'a lâyık bir amel yok düşmişim efkâre ben
Kıl inâyet Hüdâ'yâ def'ola efkârımız

Âlemüñ Fettâh'ı sensin feth-i bâb it yâ Celîl
Açıla baht-ı siyâhım dilerim olgıl delîl
Pâymal olup cihanda kalmışım gâyet zelîl
Umarım senden Hudâ'yâ def'ola efkârımız

Ben bu aşkın zincirine kend-özümi bağlarım
Rûz ü şeb âh eyleyüp derdli sînem dağlarım
Korkarım senden İlâhî anuñ-icün ağlarım
Kıl inâyet Hüdâ'yâ def'ola efkârımız

Kılar oldum aşk elinden gice gündüz âh ü zâr
Fikr-i efkâr ile kıldım başıma dünyâyı dar
Âlemüñ sultânı sensin ey ganî Perverdigâr
Umarım senden Hüdâ'yâ def'ola efkârımız

Dembedem ağlarım fâriğ oldum gülmeden
İki destim beri olmaz gözlerimi silmeden
Beñli Ali'm der ki yâ Rab dilerim ben ölmeden
Kıl inâyet Hüdâ'yâ def'ola efkârımız

(Oxford - İstanbul)

98

İlâhi

Külli rûy-i zemîne yandum aşk-ı nâr-ilen
Olmadum bir dem müşerref ol vefâsız yâr-ilen
Gitmedi yârin hayâli gözlerimden nem gibi
Aklımı virdim havâya fikr-ilen efkâr-ilen

Rûz ü şeb ben ağlarım yâr elinden gülmezem
Gözlerimden kandur akan yaş yerine silmezem
Zây olur aklım başumdan kendi kendim bilmezem
Her kaçan yârimi görsem seyr ider agyâr-ilen

Düşmişem deşt-i firâka göreli bir kez seni
Var iken la'l-i hayâlin neylerim cân ü teni
Dâimâ bu âlem icre hor görür âlem beni
Ne aceb ayakda kaldum nâmûs-ilen âr-ilen

Bu beni mest eyleyen sanmañız kim bâdedur
Andelîbim gül yüzüñe işimiz feryâdadır
Ben severem bî-vefâyı meyli anuñ yâdadur
Ey dirigā kalmışım ben câr-ilen nâcâr ilen

Beñli Ali'm görürem yârimi izzettedür
Pâyiñe yüzler sürüp ben gedâ emniyettedür
Bî-vefâ yâri sevenler dâimâ mihnettedir
Gecdi ömrüm bu fenâda benim âh ü zâr-ilen

(Oxford)

99

Nazîre

Pâdişâhum üc fenerli altun alemdür gelen
Yelken acdı hep gemiler gör ne eyyâmdür gelen
Cığrışup gülbenk getirir gāziler Allāh deyüp
Ac gözüñ gafletden uyan asker-i İslâmdır gelen

Yer yerin kurar ... kal'ana toplar atar
Gāziler kurşun ile derdiñe derdler katar
Yağma ider koc yiğitler mâl ü emlâkin satar
Ac gözüñ gafletden uyan asker-i İslâmdır gelen

Oturur beğler paşalar yol ilen hep postuña
Bahr-i ummânda gezerler dâyim düşman kasduña
Ulu beğler yürüdürler forsa guluş üstüne
Ac gözüñ gafletden uyan asker-i İslâmdır gelen

Cıkdı Hanya'nın icinde kâfiri amân ile
Bihamdillâh doldu ici din ile imân ile
Donandı Girid adası asker-i İslâm ile
Ac gözüñ gafletden uyan asker-i İslâmdır gelen

Beñli Ali'm der ey adûlar fikriñiz hep düşedir
Kurulunca bârigâhlar dört yanınız kuşadır
Toplu alemler döküp gelen Kapudan Paşa'dır
Ac gözüñ gafletden uyan asker-i İslâmdır gelen

(Oxford)

100

Türki

Gine şeydullāha cıkaran beni
O nûş etdugum dü la'luñdur senüñ
Korkarım âhımdan yakarım seni
Hûblar şâhı olmak yoluñdur senüñ

Sensin baña cevr ü cefâlar iden
Benim senüñ ahd ü ikrârın güden
Aklım alup beni divâne iden
Şol şirin bülbül dilüñdür senüñ

İki gözüm benim cihânda varım
Terk iden yoluñda nâmûs u ârım
Bülbülleyin cıkan figānım zârım
Bâg-ı hüsnüñde acılan gülüñdür senüñ

Çekmişem aşkun yoluñda elem
Dilerim bir dem şaz olup gülem
Zincirim sürüyüp pâyuña gelem
Disüñler bu da mı delüñdür senüñ

Yâruñ bana etdigi şifâdır nazdır
Ne kadar cefâlar iderse azdır
Var pâdişâha da bir emir yazdır
Bilsinler Beñli Ali kuluñdur senüñ

(Oxford)

101

Tekerleme

Yigit olan kişi erkân öñünde
Baş yere koyup uzadır boyun
Günümüz geldi gecti bu gün de
Göremedik nedir temâşâ oyun

Gelmişdür bunda nice biñ erenler
Bilmeze nasihat iderler pîrler
Birâder buña yol erkân derler
Nice arslanları eyledi koyun

Bilmem nice olur ba'zılar huyu
Gāyet güc olur örketmek tüyü
Dökülür her dem yüzünüñ suyu
İcine bir avıc üzümün suyuñ

Tunus'da zîtun Tarablus'da hurma
İşte haber alduñ bir yerde durma
Cezâyir'de Baba Mersin hâliñ sorma
Gāyet güzel avusladır adamın tüyün

Beñli Ali'm kılduñ âlemi güzar
Vücûduñ şehrinde eyledin bazar
Yeter öğündüñ yeter behey birâder
Kişi asluñ bilür diyü sözünde soyun

(Oxford)

102

Samahı

Halka halka dûd-ı âhım
Dağı (ve) sahrâyı dutmuşdur
Derûn-ı âteş-i âhım
Büyük sadâyı dutmuşdur

Râh-ı gamda ayakdaşım
Beyan itdi halka fâşım
Ağlamaktan kanlu yaşım
Ulu deryâyı dutmuşdur

Bende gûş it yüzü mâhım
Vaslündür hep tamahım
Bezm-i gamda nâle (vü)âhım
Benim ol nâyı dutmuşdur

Hûblar icre nazlı yârim
Aldı âhır ömrü varım
Bülbülleyin âh(u) zârım
Nâr-ı şeydâyı dutmuşdur

Etme şeydâ gibi nâli
Dürr-i nazmün Beñli Ali
Sevip bir ruhları alı
Bütün dünyâyı dutmuşdur

(Oxford)

103

Samahı

Garib bülbül bahar irdi
Vâhidullah deyü şakı
Gecdi leyli (ve) nehâr irdi
Mecnun olma behey fakı

Ne yatarsun yücelerde
Fikr-i dünyâ hecelerde
Hic uyur mu gicelerde
Zâhid Mevlâ'nuñ uşağı

Lûtfuña gel şükr idelüm
Günâhımıza fikr idelüm
Gice gündüz zikr idelüm
Dâyım ol kevn-i Hallâk'ı

Birdir Allah yüce ganî
Viren oldur alur canı
Buyurmışdur olur fânî
Hüve'l-Hayyü hüvel'Bâkıy

Gecdi ömrün mâh u sâli
Neden soñra attuñ malı
Nûş idelüm Beñli Ali
Lâ-illâ'ya eyyühessâkıy

(Oxford)

104

Samahı

Aklım aldı divâne etdi
Senüñ âhu bakışlaruñ
Yakdı bağrımı kül etdi
Senüñ âhu bakışlaruñ

Sensin güzellerin mâhı
Kıluram zâr ile âhı
Tahtından endürür şâhı
Senüñ âhu bakışlaruñ

Kaşlaruñ benzer kemâna
Görenler gelür imâna
Değer mülk-i Süleymân'a
Senüñ âhu bakışlaruñ

Gözlerim görelden seni
Fidâ kıldım cân ü teni
Dağlara düşürdü beni
Senüñ âhu bakışlaruñ

Beñli Ali'm yârin öger
Der yoluñda ölem meger
Şol Urum haracı değer
Körpem âhu bakışlaruñ

(Oxford)

105

Samahı

Rûzigârı bî-vefâdır
Zeyn-i dehre kulak cekdim
Âb-ı rûy-i Mustafâ'dır
Mâh(u) mihre kulak cekdim

Vireli bu aşka başı
Gezer oldum dağı taşı
Durmaz akar dîde yaşı
İki nehre kulak çektim

Buña akıl fikir irmez
Nûş ider cümlesin ...
Muhit-i a'zam kevnine girmez
Zât-ı bahre kulak cekdim

Yandı gönül aşk (u) nâra
Derdime Hak kıla câre
Duyulur mu hicr-i yâre
Ben bu bahre kulak cekdim

Beñli Ali'm okur yazar
Meğer Hak eylemiş nazar
Gönül mülki carşı bazar
Ben bu şehre kulak cekdim

(Oxford)

106

Samahı

Beni mahrûm etme yâ Rab
Muhammed nûrı cemâlinden
Bañа rahmet kıl hidâyet
Anuñ cûd-ı kemâlinden

Gönli yâ Rab habîb eyle
Beni terk-i musâb eyle
Dilerim sen nasîb eyle
Din (ve) rızkı halâlinden

Aşkuñ ile yanar özüm
Sürem dergâhuña yüzüm
Ciger kanın döker gözüm
Gam-ı aşkın melâlinden

Yüregimde yanar kandil
Pervânedür aşka bu dil
Günâhum kûh-ı Serendil
Carh-ı gerdânun elinden

Hak virir hep rızk u mâli
Hurrem eyler garib hâli
Lûtf-i medhün Beñli Ali
Kevser-i zülâlinden

(Oxford)

107

Semâi medhü'n-Nebî

Ol ki fahrü'l âlemînüñ
Nasîhat pîri minberdir
İmâmıdır Haremeyn'in
Yüzi mâhdan ki enverdir

Hak virdi aña Câr-yâri
Âhır mesken itdi gārı
Ebû Bekir gördü mârı
Havfından mûyı ürperdir

İzhâr itdi dîn ü imân
Ömer itdi adl ü imân
Geldi Osman İbn-i Affân
Ki zinnûreyn sâhib erdir

Atası ol Kâzım Rızâ'nın
Ser-firâzı her gazânın
Ol Aliyyü'l Murtazâ'nın
Kırdığı bâb-ı Hayber'dir

Kimdir gelüp kimdir giden
Bâkiy ..... kulun güden
Haydar'ın Düldül'ün yeden
Dâyim sıdk ile Kanber'dir

Mısr-ı mâhdadır ziyâsı
Bu garibi kibr(ü) riyâsı
Rûy-ı dünyâdan rayhası
Kalan misk ile anberdir

Ümmetüñe gecti nâzı
Kodu bu beş vakt namâzı
Enbiyâlar serfirâzı
Hak habîbi Peygamber'dir

Kāim olduk biz bu dinde
İmdâd irgür bize sen de
Ki ol mübârek merkadinde
Dâyim nûru münevverdir

Beñli Ali'm der gitdigim
Ahd ü amandır gütdigim
Benim bu medhiñ itdigim
Cemi' dünyâya serverdir

(Oxford)

108

Samai

Deşt-i gamda ne cektigim
Mecnun Leylâ'yı söyletsen
Dîde-i Ferhâd ne dökdigin
Şîrin bâlâyı söyletseñ

Geldi gecdi nice beğler
Göcse kârban ceri iñler
Seher vaktun neler diñler
Gül-i ra'nâyı söyletseñ

Bize ta'n itmesün eller
Yârin medhiñ ider diller
Acıldıkça gonca güller
Garib şeydâyı söyletseñ

Yaratdı bu kevni Hâlik
Seyri âleme temâşalık
Ne cektigin öküz balık
Yatan dünyâyı söyletseñ

Eyle gönül intkāli
Kaddim oldu bâ misâli
Bezm-i gamda Beñli Ali
İnlesin nâyı söyletseñ

(Oxford)

109

Nazîre - Semâî

Pâdişâhım yer yüzünde
Şecâatli sâhib erdir
Kerâmet vardır özüñnde
Rûy-i mâhdan münevverdir

Sevdügiçün Câr(i) yâri
Muînuñdür Ganî Bârî
Adûsuna yâdigârı
Destinde tîg u teberdir

Müheyyâdır anuñ atı
Yedi iklîme irer desti
Din üstüne dürür kasdı
Yetişmiş bir ulu serdir

Kahraman-veş dürür resmi
Zelîl olsun dâim hasmı
Ol Hudâ'nun biñ bir ismi
Pâdişahda ezberdir

Söylenürsüñ dillerinde
Zahmuñ işler bellerinde
Yedi kıralın illerinde
Zor(u) zarbından ürperdir

Beñli Ali'm ider âhı
Severiz ulu Allâh'ı
Din Şerîat Pâdişâh
Yerde gökde mu'teberdir

(Oxford)

110

Samai

Cezâyir Hak Teâlâ'nuñ
Yanar nûru çerâğıdır
Kıl duâñı pâdişahım
Sanma menzil ırağıdır

Ser alur ser degişirüz
Döge döge yenişirüz
Sebîlullāh döğüşürüz
Şehid gâzî merağıdır (*)

Bakmayuz baş-ıla cana
Gark olup yatarız kana
Direk direk âsümâna
Çıkan Yezid ferâğıdır

Mevlâ'dır alup virdiren
Âhın göklere irdiren
Serkeşâna ser eğdiren
Gerçek erler yarağıdır

Zevim (zâviyem) dimiş Resûlullāh
Gelen gelsün sebîlullāh
Beñli Ali'nin bihamdillâh
Künç-i vahdet durağıdır

(İstanbul)

(*) Köprülü, Karagıdır.

111

Samahı

Beni âlemde mest etdi
Senüñ mestâne gözlerüñ
Garib cânıma kasd etdi
Senüñ mestâne gözlerüñ

Hilâl kaşıñ del' eyledi
Şirin sözüñ kul eyledi
Elif kaddin dal eyledi
Senüñ mestâne gözlerüñ

Siyah beñler serim yanar
Harâmî gamzeler soyar
Derviş hırkasına koyar
Senüñ mestâne gözlerüñ

.....
..... mâni' işime
Nazlaruñ belâ başıma
Senüñ mestâne gözlerüñ

Görür idim ihsânuñı
Böyle sanmazdım soñunu
Görmez oldu hüsünüñi
Senüñ mestâne gözlerüñ

(İstanbul)

112

Semâî

Pâdişâhım Cezâir'üñ
Yarar arslan yatağıdır
Zavyesidür (zâviye) hem Resûl'üñ
Gercek erler otagıdır

Coşar deryâ eser bâdı
Kılıc ile arar yâdı
Sedd-i İslâmdır bir adı
Akdeniz'üñ bucağıdır

Allāh olsun kıylü kālın
Lûtfi çoktur bî-zevâlın
Cezâir yedi kıraluñ
Dâim başı nacağıdır

Cezâir'in kahramânı
Kâfire virmez amânı
Severler âl-i Osmân'ı
Hacı Bektaş kocağıdır

Mekânıdır gercek erüñ
Sebîlûllāh döner serüñ
Beñli Ali şehidlerüñ
Bâg-ı cennet durağıdır

(İstanbul)

DERDEMENDÎ

113

Türki

A Mustafa'm seniñ salınışlarıñ
Selviye benzettim dallar icinde
Suyuñ kenarında silkinişleriñ
Kukuya (kuğu) benzettim göller icinde

Benim sevdigime kimse ulaşmasın
Cıkıp mahallesin dolaşmasın
Sığandı kollarıñ kan bulaşmasın
Öldür indi beni eller icinde

Eşigin sancagın kaldır sağına
Duşmana mikdârın bildirsegine
Beni bir tahdada (tenha) öldürsegine
Nicün ağladırsın eller icinde

Gāzîler getmedi başımıñ merdi
Bellidir meydanda yigidin kurdu
Nedir şu gonca bülbilin derdi
Neyi figan ider güller icinde

Dir Derdemendî âhım zâr mı ola
Dağlar başı paran paran kar mı ola
Ol benim Seyyid'imden özge var mı ola
Hakk'ın yarattığı kullar icinde

(Oxford)

114

Nefes

Gurbet elde neler geldi başıma
Cezâyir erenleri er gel yetiş
Cağırıram üstâdıma pîrime
Gercek erenleri er gel yetiş

Gāibedir kırkların dolusun sunan
Pervâne gibi odlara yanan
Zülfikar kuşanup Düldül'e binen
Tañrı'nın arslanı Ali gel yetiş

Otur deli gönül yerinde otur
Cümle erenleri diline getür
Urumu Kırımı bekleyüp yatır (batır?)
Divâne Behlûl aman gel yetiş

Durmaz deli gönül su gibi akar
Aşkın firâkıyle bağrımı yakar
Kırkbin Rûm abdalı gülbenk ceker
Pîrim Hacı Bektaş Velî aman gel yetiş

Ezelden gelenler cektiler cefâ
Soñradan gelenler sürdüler safâ
Allah birdir Hak Muhammed Ali Mustafa
Cümlesinden ulu pîrim gel yetiş

Kara Hamza eydir dünya fânî imiş
Beş yaprak viren ağac kuru imiş
Yerler gökler arşlar Kürsler yürümüş
Pîrim Hünkâr Hacı Bektaş Velî aman gel yetiş

(Oxford)

115

Türki

Nesin medhideyim şu Arabistan'uñ
Cezâyir ah ile zâr olan yerdir
Denizden küfârı karadan Arab
Her saatda bir cenk kurılan yerdir

Urumlu Acemli hep bir yerde olur
Sorar dört köşenüñ haberin alur
Yetmiş iki dilde sadâ verilür
Şöyle bir mahlûkat derilen yerdir

Veli Dede'm kurmış yaşıl otağın
Dutdugumuz erenlerün etegi
Hem ücler yediler kırklar yatağı
Gerçek erenleri bol olan yerdir

Ne şahbazlar vardur cenksüz olamaz
Ölürem deyü gam kasâvet bağlamaz
Degme yiğit geldiginde irilmez
Muhannet olana dar olan yerdir

Yeñi burclar yapduk çevresi yalı
Uğrayup gicemez yezidin yolu
Kara Hamza'm eydir şol Magrib eli
Şehidlik gazilik verilen yerdir

(Oxford)

116

Türki

Öñgümüz alup alup yürüsiñ
Var git ölüm bir zaman da gene gel
Her kanda gidersem arar bulursuñ
Var git ölüm bir zaman da gene gel

Defterdar var kadılar var begler var
Ara yerde karlı karlı dağlar var
Hasret çeküp oğul der de ağlar var
Var git ölüm bir zaman da gene gel

Öldürürsiñ egnim başım soyarsıñ
Şol nâzik tenimi yere koyarsıñ
Yigide gurbetde nice kıyarsıñ
Var git ölüm bir zaman da gene gel

Sahrâdan sahrâya konar göçleriñ
İşim(eş) ile dostum ile yeyüp içerim
Ölüm hakdır hasretlikden kaçarım
Var git ölüm bir zaman da gene gel

Kara Hamza eydür sözimiz hakdur
Hic Hakk'a. ..... yokdur
Er gec şu eliñden kurtuluş yokdur
Var git ölüm bir zaman da gene gel

(Oxford)

117

Gelin ey gāziler hayra yoralım
Dün gice gördigim kara düşleri
Gezdim seyreyledim şol Kaf'tan Kaf'a
La'l ü yâkut mercan biter daşları

Çokdan azm eyledim ol yüce dağı
Hanı sanga hükm iden sultan beği
Leyl ü nehar çagrışurlar Hak deyi
Ben dingledim figan ider kuşları

Kimi yemiş içmiş kimi karımış
Kimi Hak'dan nidâ gelmiş yürümüş
Vardım bakdım bir mahlûkat var-ımış
Seccâdeden kalkmaz olmış başları

Bir avuç türabdan halk oldı Âdem
Emreyledi sürdü cennetden Hudâ'm
İttiğimiz işleri andıkça her dem
Akar durmaz gözlerimin yaşları

Kara Hamza'm ider okur yazarsıng
Dogrı yolları koyup niçin azarsıng
Yalan dünyâya aldanup gezersing
Bakmamısıng ittigimiz işleri

(Fılat yazması)

118

Türki

Gine sefer vardur ahret evine
Hazır mısın menzilinge göcmege
Gidecegin yollar sarpdır yokuşdur
Calış yolung sarıp (sarp) yerin aşmağa

Şu dünyâya neler gelmiş getmişdür
Aklı olan iyi amel etmişdür
Bunda ekdin ise anda bitmişdür
Bir gün varırız mahsulumuz bicmege

Akıllısenğ beş vaktıngı kılarsınğ
.....
Âb ü kevser şarabından dilersinğ
Mayıl olma şunda yeyüp içmege

Nefsinge uyup da girme kanınga
Anda azab olur tatlu canınga
Yedi derya gelse gerek öngünge
Yarar kulaguzlar götür geçmege

Kara Hamza'm eydir aklınğ ermez mi
Ölüp gidenleri gözüng görmez mi
Muhammed ümmeti olan girmez mi
Hakk'm emri ile şular uçmağa

(Oxford)

119

Türki

Terk eyleyüp vatanını ilini
Hanı Cezâyir'e gelenlerimiz
Arayalım biz şunları bulalım
Hanı dostlarımız yârenlerimiz

Uzakdur yolları dağlar aşarlar
Gazâ uğrına hanı sefer açanlar
Ali meydanında şehid düşenler
Gelmedi deryâda kalanlarımız

Cümlesi bir yere komışlar başın
Çok yigit aldurmış yanından işin (eş)
Kimi dostuñ sorar kimi karındaşın
Yalı kapusmda duranlarımız

Gurbetlige giden ağlar gülmez
Gülerse de ceşminin yaşını silmez
Küffâr yakasına düşenler gelmez
Hanı İsbanya'da kalanlarımız

Kara Hamza'm eydir necün gelmez
Cem'eyleyüp nasibini diremez
Sılasına varan üc gün duramaz
Sultan Cezâyir'e gelenlerimiz

(Oxford)

120

Samai

Vardım gördüm bir ceşme
Ceşme ne güzelsin ceşme
Mevlâ'm seni öğmiş yaratmış
Güzel hilâle dönmişsin

— Zilfim yüzüme sacaram
Âşıka kıya bakaram
Seveni oda yakaram
Baña da gül dalı derler

— Gül dalı mı derler saña
Her dem işin girmek kana
Feryad itdim geldim saña
Kuluña Hamzaoğlu derler

— Zilfim yüzüme sacaram
Suyu deryâdan icerem
Turnayam yüksek ucaram
Baña da gül dalı derler

— Sen misin güzeller soyu
Aslıñ melek cismiñ huru
Turnadur şahinuñ payı
Kuluna Hamzaoğlu derler

— Ben güzeller genciyem
Altun icinde inciyem
Anadolu turuncuyem
Baña da gül dalı derler

— Sen misin güzeller genci
Ağzında dişlerin inci
Öpsem kocsam ol turuncu
Baña da Hamzaoğlu derler

— Hamzaoğlu sözün bişir
Var aklın başına deşir
Cok söz Kur'an'da yaraşır
Baña da gül dalı derler

— Cıkdım yaylañı yayladım
Ovañı seyrân eyledim
Kur'ân'ı da hatm eyledim
Kuluña Hamzaoğlu derler

— Aman hey Allah'ım aman
Sayılmaz başımdan duman
Sözü kat'idelim heman
Baña da gül dalı derler

— Hamzaoğlu söyler bu sözü
Sevelim şaka - yılan nazı
Gül dalının ayakları tozu
Dalıña Hamzaoğlu derler

(Oxford)

SEYYÂHÎ

121

İlâhî

Dut kulak cânımuñ cânı diñle ne derem sana
Yüzüñi görmege müştâkam yöñün dön benden yaña
İy billâhi halâl etmem cok cefâlar kıldıñ baña
İncidüp küsme ağa yollum sakın âhımdan benim

Herkes başına sultandur sen aña dan (ta'n) egleme
Sırrıñı kalbinde sakla âleme şây egleme (eyleme)
Cefâ ise yeter oldu bağrımızı hûn egleme
İncinüp küsme ağa yollum sakın âhımdan benim

İki elime daşlar alup derdli sînemi deldiğim
Söylemeğe yüzüm varmaz odur boynum aldığım
Bu cihan bâkıy değildür ölüm vardır sevdiğim
İncinüp küsme ağa yolum sakın âhımdan benim

Der Seyyâhî zahmı kara iki dinli bî-vefâ
Hancarın eline almış cana kıyar ol cefâ
Sen benim cok sevdiğimsin iki gözüm Mustafa
İncinüp küsme ağa yollum sakın âhımdan benim

(Oxford)

122

Girid'te olan kulun hâlin aman
Lûtfundan sual ider bil pâdişâhım
Hudâ'ya kalmıştır işimiz heman
Gāyet mükedderdir hâl bil pâdişâhım

Ceyhun olup akar çeşmimiz seli
Esti başımıza belânın seli
Bunca yıl bekleriz girdâb-ı gamı
Hayal oldu vatan il pâdişâhım

Cüdâ düştük eşle dostla elinden
Doludur gözlerim kanlı yaşımdan
Uğruna geçtik can ile baştan
Emrine muti'dir kul pâdişâhım

Yüzler sürmedik ol hâk-i pâye
Gitti elimizde olan sermâye
Boynumuz eğüp bakarız deryâya
Âhır vermez gibi yol Pâdişâhım

Der Seyyâhî hasbihâlini söyle
Hasret kıyâmete kalır mı böyle
Girdabta esir olduk terahhum eyle
Esîrine merhamet kıl pâdişâhım

(C. Ö.)

123

Yâ İlâhî donanmayı sal bize
İki gözlerimiz yollarda kaldı
Bizim ahvâlimiz ma'lûmdur size
Asâkîr-i İslâm girdapta kaldı

Kalbimizde imân Hakk-ı din iken
Gāzileriz ellerimiz kan iken
Sultânım sen Rabb-el-âlemîn iken
Şimdi hâcetimiz kullarda kaldı

Herkes mekânlı mekâna irişür
Hasretler birbirine görüşür
Essin bâd-ı sabâ birazcık koştur
Umut umudumuz yollarda kaldı

Seyyâhî'nin artar mâtemi zârı
İlâhî sen yarattın kamu nâsı
Çatladı eğninden gitti libâsı
Ten kafesinde salt bir canı kaldı

(H. T.)

İBRAHİM

124

Murad Hân'ım sefer kıldım ahrete
Hayır duâ edin rûhum şâd edin
Kadem basıb duâ edin rahmete
Hayır duâ edin, rûhum şâd edin

Kimlere eyledi vefâ bu zaman
Bana verir mi ya ecelden aman
Ahret hakkın helâl eyleyin heman
Hayır duâ edin, rûhum şâd edin

Ölüm fikri gelmez idi yâdıma
Dört iklimde Gāzî derler adıma
Tevârihler yazılsın Bağdad'ıma
Hayır duâ edin, rûhum şâd edin

Ömrün kervanı ecel'le görüştü
Düşman olan muradına kavuştu
Ömrüm tamam oldu vâdem erişti
Hayır duâ edin, rûhum şâd edin

Her cânibde bu haberi bildikte
Kimisi ağlayıb kimi güldükte
Hind'e elçim varıp yine geldikte
Hayır duâ edin, rûhum şâd edin

Gayret-i dîn için gazâya gittim
Sâhib-kırân idim ne cenkler ettim
Padişahken taşlar yasdanıb yattım
Hayır duâ edin, rûhum şâd edin

Âhir işt(e) ecel şarabına kandım
Canım teslim edüb tabuta kondum
İşte kara yerin altına indim
Hayır duâ edin, rûhum şâd edin

Vâdem erdi neylesün bana tabib
Ecelden kurtulmadı Hazret-i Habib
Malta'da taht kurmak olmadı nasib
Hayır duâ edin, rûhum şâd edin

İbrahim der anın kulu olanlar
Duâ etsin devletinde gülenler
İn'âmım, ihsânım, lûtfum görenler
Hayır duâ edin, rûhum şâd edin

(Köprülü)

OSMAN

125

İlâhî

Din yolıña ser virenler hakikat yolıñ güder
Kelle kesüp tel taşıyan gāzilık ısbat ider
Cahd eyleyüp şu âlemde işleyesin bir amel
Düşer teng türâba zây olur ömriñ gider

On iki İmam din yolıña bunca yıl cekti cezâ
Bu sözümi dinleyenler ..... oldum fizâ
Ol gidi Yezid üstüne bunca yıl etdi gazā
Tanrısının arslanı Ali Ebü'l-Müslim cenk ider

Yerde gökde hâzırsıñ birligin olmaz hazer
Her neye emir eyleseñ uğrına tozlar tozar
İki melâike senüñ hayr ile şerrin yazar
Yolda bir kez defter olur Hak Teâlâ emir ider

Yerde gökde hâzırsıñ birligin olmaz gümân
Bizi nâmerde zebûn itme yâ Rabbi yâ imân
Der ki Osman nasib eyle son nefesde dini(ü) imân
Biñ bir isme vurmuş ..... ayla gün devir ider

(Oxford)

126

İlâhi

Ağa yollum mecnûnum dağlara düşdüm derdinden
Ulu kuşlar yuva yapdı başıma dilber benim
Kanlı ciğer kebâb oldı yüregimde od ile
Kıl terahhum başın icün yaşıma dilber benim

Ağa yolum derdiñe düşeli be-gāyet oldı firâk
Tekke-i mihnetde pusdum şimdi kandadur durak
Severin dönmem sözümden bayurı (bayır) nolsa gerek
Yüce dağlar perde olmaz cûşuma dilber benim

Dudağın bal yanagın gül bildim inci dişleruñ
Âşıka cevri(ü) cefâdır şu fenâda işlerüñ
Bir kez canım demege ne kurarsın kaşlaruñ
Tâkatım yok tâ bu kadar hışıma dilber benim

Cevre yanın hâr bürümiş korkaram güli derer
Arabistan cöllerin gönül ister can diler
.....
Diler iseñ düş gidelim peşime dilber benim

Lokman'ımsıñ ağa yollum gelmişem dermâna ben
Öldürürseñ kendiñ öldür kayilim fermâna ben
Demiş ki âşinâlık etmem ol gedâ Osman'a ben
Gecen gün bir haber geldi gûşuma dilber benim

(Oxford)

KUL NESİMÎ

127

Türki

Tanıya tanıya işle bir işi
Hakk'a yakın değil tanıksız kişi
Dört köşeden akan suların başı
Deryâya gark olmış akan göl nedir

Katarına katılaydın Ali'niñ
Duâsı müstecab derler Velî'nin
Üc yüz altmış altı selvi dalının
Budağında acılan iki gül nedir

Al eliñe aşkın kitabıñ oku
Göz ile görmüş yok yaradan Hakk'ı
On iki imam kırk sekiz kapu
İşigiñi yasdanup yatan pîr nedir

Kurulu yaylarım kaldı yasılı
Hazret-i Resûl'ün sünneti kesili
Arafat'da Dur(Tur) dağında asılı
Kandilde balkıyup yanan nur nedir

Kul Nesimî eydür hey yüce Ganî
Sen yaratdm ..... cümle cihânı
Âdem forsa gemi gönül yelkeni
Akıl dümen ya söyleyen dil nedir

(Oxford)

128

Samahı

Kuşlar icinde bir ak kuş
İşim(eşim) yok deyi cağırır
Eğlen bir haber sorayım
Derdim cok deyi cağırır

Kuzgun havada gagırı
Dostu dostundan ayırı
Baykuş viranda gayırı
Yurdum yok deyi cağırır

Kartal eydir dünya fânî
Sinimde alırlar kanı
Kendi kanadımdan beni
Uran ok deyi cağırır

Bülbül eydir başım hasta
Gönül dosta imiş dosta
Ömrüm gecdi bir kafesde
Kurtar Hak deyi cağırır

Nesimî eydir inlerem
Ârifden ma'ni eklerim
Okuyan kuşları dinlerim
Kur'an Hak deyi cağırır

(Oxford)

129

Samahı

Bir güzele güzel dime
Güzel seniñ olmayınca
Cok yalbarıp boynuñ eğme
O saña yalbarmayınca

Yalbarasın yalbarasın getsin
Kovarsıñ yalıñız yetsin
Gidi rakıb muhannetsiñ
Gelmezsin gel demeyince

Nice varayın duyarlar
Duyarlar şardan kovarlar
Seniñ ak gögsüñ öğerler
Ölürüm ben görmeyince

Ölür iseñ var öl yürü
Canıña cefâ kıl yürü
Gice gündüz yalbar yürü
Benim göñlüm olmayınca

Senüñ göñlün kacan olur
Bu dünya kimlere kalur
Kırmızı gül bayad olur
Zamanında dermeyince

Karacaoğlan sözüm hakdır
Dostumdan duşmanım cokdur
Seydî bize ayrılık yokdur
Ya sen ya ben ölmeyince

(Oxford)

130

Samahı

Kerem eyle mürvet eyle
Gördigine bakma gönül
Seni sevmeyen kişinüñ
Sen göziñe bakma gönül

Bakma şu yüzi gülmeze
Ma'nî mârifet bilmeze
Ârifden ma'nî bilmeze
Sırrıñ beyan etme gönül

Eşin ataşına düşüp
Karlı karlı dağlar aşup
Olur olmaza baş koşup
Kendiñi mat etme gönül

Evvel kendi şehrin ara
Eller ne der saña göre
Tuz ekmek yedigin yere
Hinâyatlık etme gönül

Karaca'oğlan eydir derd-ilen
Yandı yüregim od-ılan
Olur olmaz nâmerd-ilen
El sofraya sunma gönül

(Oxford)

131

Türki-i Cezâyir

Gördüm Cezâyirli neler demiştir
Vermeziz oğlunu bilsün ol kâfir
Biz anı gönderdik Sultan Ahmed'e
Kara haberlerin alsun ol kâfir

Yine büktük İspanya'nın belini
On iki beğ ile aldık oğlunu
Hoş beklettik size Mısır yolunu
Hele ettiğini bulsun ol kâfir

Nemse'nin başında yanar tac olur
Erir iner yüreğinde tunc olur
Esirlerin âhın almak nic'olur
Var imdi derdiyle ölsün ol kâfir

Âşık Halil ider gördüm düşünü
Ağlıyordu silme gözün yaşını
Kilisenin daşlarına başını
Bir çok zaman çalmış olsun ol kâfir

Yürütmeziz Akdeniz'de gemini
Hakk'ı koyup puta virdin dinini
Gel şeytana virme sen imânını
Bâri müslüman olmuş olsun ol kâfir

(E. E.)

ÂŞIK ÖMER

132

Hak'tan gayri kimse bilmez dilinden
Bülbül şakır yazı kışı Sakız'ın
Kurtar deyü çün adûnun elinden
Hak'ka niyaz eder taşı Sakız'ın

Öğme gidi yezid neye öğersin
Seng-i siyah ile sînem döğersin
Sen İslâma bir gün boyun eğersin
Zîra görülmüştür düşü Sakız'ın

Yüğrük gemilerin salma engine
Lâbüd sataşırsın bir gün rengine
Mağrur olup ateşine rengine
Vire edüp kurtar başı Sakız'ın

Yeni burca Kıral burcu dediler
Muhkem binâ imiş kâfir gidiler
Der ki Ömer üçler yediler kırklar
Var mıdır dünyâda eşi Sakız'ın

(S.N.E.)

133

Türki Berâ-yı Feth-i Girid

Nicesin Venedik firengi
İdüp Osmanlı'yle cengi
Kırardın kaç yüz bin sanki?
Sarhoş soldat küstahların

Teselli iderdin derdin
Kostur feth olunmaz derdin
Sonra hayrına mı virdin
Aman deyü miftahların

Kullandın envâi fenler
Lağım kunbara mahzenler
Hep imdâdına gelenler
Bıraktılar silâhların

Çün kabul oldun amâna
Hayırhah ol Âl-Osmân'a
Tâbi' olup muslihâne
Vir reâyâ ferâğların

Tasbaz eydür indir tâcı
Meta'lardan gümrük bacı
Virup Hünkâr'a haracı
Dâyim et imtidahların

(Ş. E.)

134

İlâhi

Ey felek gammâza uyma bağrımı deldin benim
Derd-ilen kıldın divâne aklımı buldun benim
Ben nice ağlamayam yüzüme güldüñ benim
Yok mıdur dinüñ imânın gönlüm aldıñ sen benim

Sîneme sardum bir melek şehrü ak nevruz gibi
Aşkımun men soruyem giceler gündüz gibi
Âfitab doğar cemâlin benlerin yıldız gibi
Derdliyem bülbül gibi handânım aldın sen benim

Kahr-ı dil yaktı bağrımı deryâya döktüm yaşım
Aşkımın Mansûr'ıyem meydâna kodum ben başım
Gül icün gülşene geldim Hak bilir benim işim
Komadıñ tende mecâlim cânım aldın sen benim

Ol adû ağyar elinde agı icdim tas-ılan
Silinmez kalbimüñ yası şöyle kaldı pas-ılan
Şahinim ucurdun kolumdan baka-kaldım yas-ılan
Derdliyem bülbül gibi hem-râhım aldın sen benim

Kul Bekir der kanlı zâlim bir vefâsiz neyleyim
Aksine döndü ya carkım hâlim kime söyleyim
Varayım huzûr-ı Hakk'a ben şikâyet eyleyim
Cennet-i a'lâ firdesim gülüm aldın sen benim

(Oxford)

135

Türki

Deli gönül beş vakıtın kıl yürü
Âlem şimdengirü farımalıdır
Halkı birbirinün fursandın güder
Âlemi zulümat bürümelidir

Canıñı başıña kurban eyleyüp
Deryâlar sovulup taşlar söyleyüp
Peygamberler Hakk'a niyaz eyleyüp
Yüzünü yerlere sürümelidir

Peygamber atası merhaba indi
Aldı da daşları bağrına sardı
Tarih de bin kırkına vardı
Yaş olan ağaçlar kurumalıdır

Beğlerimiz hayın oldu doğrusu ucmaz
Kadılar haram yer rüşvetten kaçmaz
Nedendür bu halkın duâsı gecmez
Âlem şimdengirü farımalıdır

Bekir Abdal eydir ol şâhımıza
Cok şükürler olsun Rabbımıza
Töbeler efendim günâhımıza
Mehdî cıkup teccal yürümelidir

(Oxford)

136

Kul Bekir Fermâyed

Bir acâyib aşka düşdüm aşk vucûdum itdi kāl
Ehl-i hâl olan kimesne bilmedi hâlim ne hâl
Âleme sultân olursan isteme mâl ü menâl
Yeri yoktan var idüpdür bir kerîm-i Zülcelâl

Kendiñi hâk ile dut hâk ile yeksan olasın
Kurtulup vesvâsdan sûreta insan olasın
Âlî bir mertebe bir âleme sultan olasın
Dest-i kudretten yazılsın levhine mîm ile dal

Pâyiñi merdâne bas her merd ile merdâne dur
Bu zamana bâkî kalmaz dem kılup devrânı sür
Sakın aldanma cihâna kendüni itme gurur
Bâkıy kalmaz fânî dünyâ nicesin kıldı âl

Her şecâat eşini yârı kılur Bârî Hudâ
Tañrı arslanım dimişdir şîr-i Hak'tır Murtezâ
Rub'i meskûnda nice gevher ile kıldı şâ
Kanı ya Hazret-i Hamza kanı ya Rustem-i Zâl

Âdem oğlı dehr icinde herbiri bir şâhdır
Din Muhammed dinüniñ nûrı habîbullahtır
Kul Bekir der cümlemizün ma'bûdı Alah'tır
Kişi zikr ile kılur canında visâl

(Oxford)

137

Peygamber atası merhaba indi
Aldı da daşları bağrına sardı
Tarih de bin kırkına vardı
Yaş olan ağaclar kurumalıdır

Beğlerimiz hayın oldu doğrusu ucmaz
Kadılar haram yer ürüşvetden kacmaz
Nedendir bu halkın duâsı gecmez
Âlem şimdengirü farımalıdır

Bekir Abdal eydür ol şâhımıza
Cok şükürler olsun Rabbımıza
Töbeler efendim günâhımıza
Mehdî cıkup teccal yürimelidür

(Oxford)

138

Samahı

Zebûn-ı nefs-i şûm oldum
İlâhî sen inâyet kıl
Havâ nârına mum oldum
İlâhî sen inâyet kıl

Karardı kalbi isyandan
Dolup isyânı (ve) tugyândan
Eser yok nûr-ı imândan
İlâhî sen inâyet kıl

Yolum tûl-i amel oldı
Gönül sevdâlara daldı
İbâdâtı (ve) amel kaldı
İlâhî sen inâyet kıl

Gözüm ibret alup bakmaz
Nedâmet cânımı yakmaz
Gözümden kanı (ve) yaş akmaz
İlâhî sen inâyet kıl

Havâ yolunda bûyânım
Murâd(-ı) nefs-i cûyânem
Bu âcizlıkda hayrânam
İlâhî sen inâyet kıl

Bizi aşk ehline yâr it
Kalanın kalb ile ayâr it
Uyanıklar ile bîdâr it
İlâhî sen inâyet kıl

Gönülden gayri devir it
Velî mehrin ile pür nûr it
Bizi şevkın ile mesrur it
İlâhî sen inâyet kıl

Lûtfî der ki yâ Vahhâb
Bizi kıl kendüne tâlib
Ol tâ aşkımız gālib
İlâhî sen inâyet kıl

(Oxford)

KÜÇÜK ALİ

139

Türki

Bülbül ne yatarsıñ bahar irişdi
Cıgrışup ötmenün zamânı geldi
Lâle sünbül al irenkle karışmış
Aluban kokmanuñ günleri geldi

Alabilsem şol yavrıyı peşime
Sorsam görsem engellerün kasdı ne
Mor menevşe yeşil cemen üstüne
Sarılıp yatmanuñ günleri geldi

Benim sevdicagım ağa yolludur
Ağ elleri deste deste güllüdür
Yüreginde aşkı olan bellidür
Aşkına aşk katmanuñ zamanı geldi

Kücük Ali bunı söyler naz ile
Bağrımızı deldi nokta söz ile
Kırmızı bâde ile cura saz ile
Yiyiben icmenüñ zamanı geldi

(Oxford)

140

Türki

Serime bir furkat düştü ağlaram
Ah imânım sılam seni görem mi
Halka karışmayup gönlüm eğlerem
Hasiretim vatan seni görem mi

Kādir Mevlâ'ya ma'lûmdur hâlım
Ellere benzemez eğnimde culum
Güne gün yetmez serimden zulum
Hasiretim sılam seni görem mi

Varayım hizmet ideyim pîrime
Mevlâ'mın yazdığı gelir serime
Hak nasib eylerse azmim Urum'a
Ah imânım sılam seni görem mi

Mevlâ'm salmış her birimiz bir düşe
Bahar aylarında suların daşa
Sılamun dikeni ak gül menevşe
Hasiretim vatan seni görem mi

Hocaoğlu eydir furkat düşdi özüme
Vatan ürüzgârı esdi gözüme
Dağı daşı gülüstandur gözüme
Ah imânım sılam seni görem mi

(Oxford)

KUL MUHİDDİN

141

Türki

A beğler ne acâyup derde uğradım
Kırıldı kanadım ucamaz oldum
Şu âlemde kurda dakıldı adım
Elleriñ ta'nından gecemez oldum

Karañgı giceler oldu dünümüz
Hep eller de duymış bizim ta'nımız
Esirge yâ Kerîm kaldım yalıñız
Bağlandı yollarım gecemez oldum

Çağıraym Allah'ıma pîrime
Sıdıklayın bağla ganî Kerim'e
Bügün bir kasafat (kasavet) endi serime
Kalbimiñ aynasın acamaz oldum

Kul Mehadin eydir kendiñ sakın
Yerlerden göklere ağdı firâgın
Yavız calkanması vardır şu halkıñ
Dostum duşmanım bilemez oldum

(Oxford)

İMAMOĞLU

142

Türki

Güler mi bu fenâda gedânıñ başı
Hakk'ı nezârı mü'min olan kullarda
Deryâya karışmış çeşmimin yaşı
Akar bulanık taşkın sellerde

Dünyâñı terk eyle unutma Hakk'ı
Çarkıña dokunur felekıñ oku
Ecel câmıñ sunar eliñe sâkiy
Bir zaman söylenir ismin dillerde

Gönül kafesinden ucurdum kuşu
Yaradan Mevlâ'dan bilün bu işi
Yetişmiş fidanıñ kırarsa nâşı
Meyva bitmez bahcañdaki dallarda

Kalem düzmek bilmem yazı yazaydım
..... mürekkebin ezeydim
Seyyah olup bu cihanda gezeydim
Meken (mekân) bağlayaydım ıssız çöllerde

Bir karañlık sinde hâlim nice olur
Kaldırmazlar ise salım güc olur
Herkez(kes) deftarıña hoca olur
İmamoğlu gezme fenâ yollarda

(Oxford)

143

Bulup Hakk'ın dizârını .....
Göreni bilirseñ söylendi göñül
Hak emriyle gene kendi mezerin
Bulanı (yolını) bilirsen söylendi göñül

Mevlâ'm yarlıgasın yoldan azañı
Okuyup kitâbın yazı yazañı
Bu fenâ dünyâya bin bir düzeni
Kuranı bilirseñ söylendi göñül

İnsanuñ tefterin sunmış eliñe
Varup er eğlemez derviş eviñe
Güneş pervaz ider gün menziliñe
Süreni bilirsen söylendi göñül

Bir Arabî kaldırmışdur salını
Soldurmışdur dalda açılan gülüni
Hak yoluña sebîlûllah malını
Vireni bilirsen söylendi göñül

Eğnine geymişdür posdun abâsın
Hak Teâlâ kabul kılmışdur duâsın
İmamoğlu eydir bilmezin ötesin
Kur'ân'ı bilirseñ söylendi göñül

(Oxford)

144

İlâhi

Kendi kendim mat eyleyüp dile destan eyledüm
Kalbimdeki gizli sırrı allâmadan eyledüm
Döşenüp türâbı (ve) taşı bağı bostan eyledüm
Zamânı mülk-i cihânuñ bendini aşdum bu gün

Akan çeşmim yaşı dostlar sanki ırmak selidir
Azm eyleyüp gitdigimiz din-i islâm yolıdur
İlk baharda acılmasın sanki cennet gülidür
Eşkimin ummânı daşdı kaynadum coşdum bu gün

Aşkın ataşına düşdüm kimseler sormaz hâlim
Ürüzgerim esinceğiz salınur selvi dalım
Kervanımız göc eyledi gözlerim görmez yolum
Giricek hüsni (hüsn) bağına yolumdan şaşdum bu gün

Döşenüp türâbı daşı muhannete cokdur kârım
Leylü'n-nehar hasretiñden dâimâ budur zârım
Bu fenâ mülk-i dünyâda gülmedi garib serim
Aşkımın ürüzgârı esdi haddimden aşdum bu gün

Seyyah olsam bu cihanda bulmazın ben mâlını
Bârî Hak'dan havf eyleyüp alma boynuña kanı
İmamoğlu bir kafesde besler idin sen canı
Bir seydinün bâhı ile havaya uşduñ bu gün

(Oxford)

145

Türki

Gel göñül sana ögüt vireyim
Sözümi dutup mâni anlarsın (eklersiñ)
Bilirseñ dünyânuñ ötesi ölüm
Nice yıllar yaşayup şunda gezerseñ

Düşünüp bakındı soñı nice olur
Herkes kendi taftarına hoca olur
Fenâ yolda isen hâlin nice olur
Anda nâr-ı cehennem vardur bilirseñ

Kendi halında olup kimseyi incitme
Mağrur olup fikirini azıtma
Gice gündüz Rabb'ıñı unutma
İger murâdıña ermek dilerseñ

Sırat köprisi bir kıldan ince
Yetmiş yerinde suâl iderler gecince
Herkesin kendi günahınca...
Nice biñ dürlü azâb iderler bilirseñ

Mü'min olanlara hulle bicerler
Doldurup şunlar âbu(ı) hayâtı icerler
Herkesin hayrı(ü) şerrin cekerler
Anda Hak mizan vardır bilirseñ

Ölüm gelmeden kendiñi hâzır egle (eyle)
Günahlarıña tevbe idüp istigfar egle
Saglıgıñda hayır (ve) hasenât egle
İger Firdevs-i Cennet dilerseñ

Öksüz Madan eydir kendiñi yokla
Küllî haramdan her yeriñi sakla
Ahretde kendine şefâatcı yokla
Eger Hakk'ın didârın görmek dilerseñ

(Oxford)

146

Samahı

Her kişi görür düşü
Bilmez neye uğrar başı
Oldu ben gedânın işi
Beğenmezlerse deyişi

Gezerim ben yazı kışı
Güzel anladım bu işi
Ne saâdetlidir başı
Kim dinlere bu deyişi

Ya yediyi ya beşi
Ne ki söylerin ben deyişi
Şu dünyânın meş'ûm işi
Akıtdı gözümden yaşı

Kocaklar iderler işi
Deryâ yüzünde savaşı
Ne saâdetlidir başı
Varup dostun gören kişi

Ağacların biter yemişi
Kimi tatlı kimi ekşi
İkisi bir adamın işi
Söyleyüp bunı yazan kişi

Karadur anuñ kaşı
Dahı kücükdür yaşı
Nice gözedir savaşı
Kurtara mı deyü başı

Biñ seksen beşi
Budur tarih taşı
Yigirmi beşidir yaşı
Aslâ yalan değil işi

Yanar kalbıñda ataşı
Her dem hayradur işi
Bak ne hâle ..... başı
Yigitlikde ol kişi

Mü'min olanların işi
Hayra yorar ol düşi
Böyle olmak gerek kişi
Hakk'a tevekküldür işi

Madan Hoca'nuñ kardaşı
Hızır Nebî'dür yoldaşı
Ne şaşkındır anuñ işi
İsteyene söyler deyişi

(Oxford)

147

Türki

Hanı benim ile ahdıñ amânıñ
Ne yavız ikrâh etdin sen beni
Unutdun mu sen gecen demleri
Ne yavız derde koduñ sen beni

On üçüncü yıldır ..... sürdüm safânı
Ko cekenler ceksin ..... cefânı
Unutmazım ben ahd(ü) amânı
Gel Mustafa'm ağlatma sen beni

Mustafa'muñ benleri yamandur
Geceler uykusı baña haramdır
Bir dahi göremem gayri dumandır
Deli idüp dağlara düşürdün sen beni

Bilir misiñ ben saña nice sataşdım
Bozuşuban nicegız ..... barışdım
Hind'i Yemen'i seniñ içün de dolaşdım
Şimdi beğenmez olduñ sen beni

Cümle âlem bizim hâlimize bakdılar
Öyle deyü hatırımızı yapdılar
Engeller aramıza balgam burakdılar
Senden cüdâ düşürdiler beni

Gel indi eller sözine bakma
Her dem hatırımı nâr-ilen yakma
Azarlayup söğüp hor hakır (hakîr) etme
Kendi kapuñda kul eyle sen beni

Kulak urma yalan dünyânın sazına
..... bıraksın özüñe
Gine bakarsıñ sen benim yüzüme
Şimdi kacup gıybet etme sen beni

Sevdigim sañа ne kemlik etdim
Sözümi sıyup yabana atdım
Beni dostlarıma hasiret etdin
Önüñde güldürüp sonunda aglatdm beni

Ne çok idersin ben kuluña cefâ
Hic gelmez misin şu sen insâfa
İki gözleriñ sevdigim Mustafa
Senden gayriye kul etme sen beni

Karangı giceler bize yol iken
Buluşup öpüşüp sarmaşır iken
Birbirimize kardaşlar der iken
Şimdi görecek gözün kalmadı sen beni

Bakındı nicedür âh ile işim
Akıtdım gözümden kan ile yaşım
İki cihanda sensin kardaşım
Gel duşmanlarıñ ya bilme sen beni

Hatâ ile bir işdir oldu azarlama
Âleme keşf idüp rüsvay eyleme
Bezdin ise gel beni boğazlama
Cevir başıñı azad eyle gel sen beni

Sana âşık olup meyil olaldan
Deli divâneyim aklım alaldan
Sakınırdım seni eser yellerden
Nice kimseleri duşman etdin sen beni

Ne var a sevdigim bana incinecek
Eller ne der bu sözi işidecek
Benim başıma bu hâl gelincek
Bak añarmısın şimdi sen beni

Madan Hoca'nın hâlma bakdı
Gönül sarayını her dem yıkdı
Felek işimize bir ağı katdı
Hem seni ağlatdı hem beni

(Oxford)

148

İlâhî

Dil bu sevdâya düşeli aşkımız gürler meded
Derdime Lokman aratdım bulmadım derler meded
Âh bir âhu gözli dilber aklımı yağmaladı
Dostlar güler mi bu yolda kan saçan serler meded

Biñ nâz ile aklıñ alur zerece ihsânı yok
İn'âmı çokdur agyâra derdliye dermânı yok
Zülfi zincir ile bağlar kimsede fermânı yok
Gündüzün âh ile gicer gicesin ağlar meded

Bu efkâr başa düşeli gör neler geldi neler
Mecnun gibi dağ başında hasta dil yâre neyler
Gam askeri kûsun döğüp ceng-i harbîler calar
Nâreler gibi derdli sînem subh u şâm inler meded

Âkıl-isen kılma sohbet ol bî-vefâ yâr-ilen
Tutuşur leyli(ü) nehârda derdli bağrıñ nâr-ilen
Kûşe-i mihnetde gecer nakd-i ömrüñ zâr-ilen
Tûfân-ı Nûh ile yağar başıña karlar meded

Âh beğzâdem revâ mıdır cevr ide şâhı kula
Râyegân bildim murâdm âşıka dostan ola
Der ki Hasan gamı bana revân etdigin yola
Vefât idüp ölür-isem ben kara yolda meded

(Oxford)

HASANÎ

149

Nazire

Cümleten aşkıñ elinden cekdügüm bârlar meded
Parlayup yanar sînemde rûz (ve) şeb nârlar meded
Hakk'a lâyık bir amelim yokdur âlemde benim
İñler cehl ile ömrin giciren pîrler meded

Hakk'a lâyık bir amelim yokdurur havfını an
Havf-ı ukbâ bükdi elif kaddimi keman
Bir havfim dahı cihanda budur öldügüm zaman
Sîne giricek sakımı ol kara yerler meded

..... bir cokdur ömri oldukca yanar
Va'desi yetse icâdı kalısar kendi söner
Râh-ı Hakk'ı sen ferâmuş kılma bu devran döner
İñiler fursatı elden fevt iden bizler meded

Bâzı kes sayyâd-il emvâl cem'ider misl-i saman
Mazlûmun zâlim elinde her dem âhı yaman
..... dünyâya anlar kerem olurlar her zaman
Geh sultân-ı şâh-ı âlem ağlar beğler meded

Hasanî ulu dergâha yarın olıcak vusûl
Dostlarıñla şefâat kıl yâ Muhammed yâ Resûl
İşimi âsân getür yâ Rab cokdurur husûl
Enbiyâi (ve) evliyâlar erenler erler meded

(Oxford)

HATİBOĞLU

150

Türki

İşde geldi ayrılıgıñ günleri
Arzım sana kara donlu Beytullah
Arşa cıkdı hacıların ünleri
Arzım sana kara donlu Beytullah

Senden ayrılmasun kimsenün yolu
Biz ezelden ana demişiz belî
Beli altun kuşak siyah örtülü
Arzım sana kara donlu Beytullah

Hacer-esved'te yüzümi süreyim
Yeşil mermerde kıyâma durayım
El-fırâk el-fırâk nice ayrılayım
Arzım sana kara donlu Beytullah

Âb-ı zemzem baldan datlu bir sudur
Makam(ı) İbrâhim'den cekilen hûdur
Sefer düşti âhır tavâfın budur
Arzım sana kara donlu Beytullah

Hatiboğlu eydir getmege geldüm
Ola ki ahdımı gütmege geldim
Elvidâ tavâfın etmege geldüm
Arzım sana kara donlu Beytullah

(Oxford)

HASANOĞLU MUSTAFA

151

İlâhî

Yâ İlâhî kıl inâyet serimiñ sevdâsına
Sînemi siper etdim dülberlerin gavgāsına
Cok zamandur görmeyeli ol mübârek yüzüñi
Bihamdillâh düşti gönlüm dülberlerin serdârıña

Bu gün ben bülbül gibi zâr ile dost eyledim
Cismimi odlara yakup cânımı nâr eyledim
Bir oñulmaz derde başım ben giriftar eyledim
Yâ İlâhî kıl inâyet serimiñ sevdâsma

İy perî yüziñ cevirdi aslâ kelâm eylemez
Mevlâ'nuñ ihsânı cokdur kuluña zulum eylemez
Eşitdim ki rakıb ölmiş kalbim eyilem? eylemez
Cekilüp de varmağ ister ol adûnun yasıña

Şükür gamdan beri oldu Hasanoğlu Mustafa
Yüziñi hâklere sürüp umma güzelde vefâ
Sen bu derde düşeli sürmdin bir dem safâ
Yâ İlâhî kıl inâyet serimiñ sevdâsına

(Oxford)

152

Samahı

Seyrimde bir yere vardım
Taşı tobrağı güldür gül
Seyretdim tahtı (ve) sarayın
Tahtı duvarı güldür gül

Tobragı güldür taşı güldür
Ekmeği güldür aşı güldür
Bahcada selvi dalının
Kurusı güldür yaşı gül

Gülden değirmeni yürür
Gine gülde un öğüdür
Akan suyun dönen çarkın
Arıgı bedeni güldür gül

İy Fânî sen bu cevâbı
Zâri bülbüle söyleme
Her dem bülbülün bahcada
Dilde figānı güldür gül

(Oxford)

NUHOĞLU

153

Samahı

Ne gecinmez başıñ vardur gec cihânuñ gavgāsından
Kanâat ehli ola gör cekil nefsin hevâsından

Evvel âdem ekin ekdi sonra cennet yaptı Şeddâd
Kam ol yaptıgı cennet sorun Hırvan ovasından

Kazılmış gecdi önüñde olan kervan
Geldi biri su cekmege Yusuf cıktı kovasından

Başladı gör şahı sidre yaptı bir şehir sâfi altun
Geldi eceli evranı ucurdu anı yuvasından

Hırsın azdırma Nuhoğlu calış sahih amel eyle
Doğrudur yol dogrusıdur cıkma yolun me'vâsından

(Oxford)

154

Türki

Gine gidi rakıbdan bir söz işitdim
İger gercagısa büktü belimi
Dediler kim bana yârın aldılar
Didim ki yâ Rabbî sen vir ölümi

Cak ezelden tobrakdandur türâbm
Ayrı düştüm sevdiğimden ıradım
Yâ Rabbi sen vir gayıbdan murâdım
Haram yere sunmayayum elimi

Ben ma'nî deyeyim burada kalsın
Ârif olanlar bundan ma'nî anlasın
Gine evvel bahar yaz güni gelsin
Terk ideyim zahmânımı ilimi

Ahmed eydir ben ölümden kacmazım
Sırrımı beyan edüp halka acmazım
Muhannedin köprüsünden gecmezim
Taşkın sellere uğradırım yolumı

(Oxford)

155

Akdeniz'e çıktuk yelken eyledük
Dedim yâ Rab nasîb eyle karayı
Suyumuz dükendi kaldık enginde
Dedim yâ Rab nasîb eyle karayı

Bir kuşcağız geldi kondu serene
Bir de selâm olsun dosta yârâna
Bir firenk oğlanı kıyı görene
Dedim yâ Rab nasîb eyle karayı

dokunur
Kabudanımız dört yanına bakınur
İçinde olan canlar kıyı deyüp çalınur
Dedim yâ Rab nasîb eyle karayı

Der ki Ahmed yoldaşlar ağlar
Akdeniz'in çevresi sünbüllü bağlar
On bir ay deyince göründi dağlar
Dedim yâ Rab nasîb eyle karayı

(B. M.)

AHMED (DERVİŞ)

156

Türki

Şark evinden bir yıldız doğdu endi
Garb vatanına dolundu getdi
Analar ağladı beller büküldi
Atalarun̄ bağrı delindi getdi

Söylemez oldu ya söyleyen diller
Salınmaz oldu ya bakcada dallar
..... yiğitler kırmızı güller
Va'desi yetenler yolundu getdi

Koc yigitler süremedi devranı
Kalmadı ya âşıklarun̄ fermanı
Kalkdı göc eyledi ömür kervanı
Duydunuz mu kûslar dögüldü getdi

Şunda Ken'anlayın salınan
Doğar aylar gibi doğup dolunan
Kadir gecesinde hazır bulunan
Şunlarun̄ defteri duraldı (dürüldü) getdi

Derviş Ahmed eydür bir ok atıldı
Ancalarun dalu beli büküldi
Kimi hasta yatır kimi kurtuldı
Ölenlerün̄ namazı kılındı getdi

(Oxford)

157

Âhî

Gāziler bahrî menendi yüzeriz deryâda biz
Okuyup aşkın kitabın yazarız deryâda biz
Ya şehidlik ya gāzilik dileriz Mevlâ vire
Din yolunda cenk eyleyüp gezeriz deryâda biz

Her seherde ism-i A'zam okuruz evrâdımız
Enbiyâ ü evliyâ melekler imdâdımız
Hızır aleyhisselâmdır bu yolda feryâdımız
Kâfirin bağrı tuc olasa da ezeriz deryâda biz

Hak Resûl'ün sancağını çekeriz fermân ile
Hak içün kurbâna geldik çalışırız cân ile
Kanlı pîrâhene döndü deryâlar kan ile
Duşman askerini zincire düzeriz deryâda biz

Der ki Âhî gice gündüz gezeriz sayyâd gibi
Oluruz hasma mukābil uruşuruz yâd gibi
Hazret-i Nûh teknesini oynadırız at gibi
Nice yüz bin kâfir olsa yüzeriz deryâda biz

(AMKM : 51)

158

İlâhi

Yedi iklim dört köşede ol mübârek ad-ilen
Mevc olmış dalka urur akar güzel bâd-ilen
Heft-i ser ejder gibi yenilmez inâd-ilen
Evvel bahâr coşdı geldi Şad'ı gör feryâd-ilen
Cevirmiş etrâfın almış cengi var Bagdâd-ilen

Ak Mehemmed Paşa oğlı şimdi bizim serdârımız
Mâlûm olsun Sultan Mehemmed'e yakıldı cebhânemiz
Be gâziler harc idelüm elde olan varımız
Evvel bahâr coşdı geldi Şad'ı gör feryâd-ilen
Cevirmiş etrâfm almış cengi var Bagdâd-ilen

Murad suyı muntazıldır başı Bingöl'de akar
Zarb suyunun zarbı yegin nice biñ evler yıkar
Altun suyu Hak ihsânı dâyim kıbleye akar
Evvel bahar coşdı geldi Şad'ı gör feryâd-ilen
Cevirmiş etrâfm almış cengi var Bagdâd-ilen

Ey Kul Abdi'm saklasın ol kerîm-i Zülcelâl
Etrâfımız deryâ misâli handek oldı mâlâmâl
İmâm(-ı) A'zam İmâm Mûsâ görünür göze hayâl
Evvel bahar coşdı geldi Şad'ı gör feryâd-ilen
Cevirmiş etrâfın almış cengi var Bagdâd-ilen

(Oxford)

MAĞRİBLİOĞLU

159

Tunus'un üstüne arslanlar saldın
Mevlâ'ya tevekkül oldun Cezâyir
Sen bu salışları şahandan m'aldın
Evvelki nâmını buldun Cezâyir

Hüseyin Bey ile İbrâhim Hoca
Gāziler dem çekti vardı kılınca
Yalınız beyleri kurtuldu anca
Bedestan'a değin kovdun Cezâyir

Gāziler silâhlı oldular süvar
Duşmanlar görünce kılmadı karar
Altı yüz çadırı kıldın târümar
Tunus'tan âhmı aldın Cezâyir

Mağribl'oğlu eydür yüz seksen çadır
Evliyâ enbiyâ bizimle hâzır
Tanrı'nın rahmeti ulu deryâdır
Tanrı'mn rahmetin buldun Cezâyir

(Atillâ)

160

Gurbet illerine saldı yâr beni
Acâyib hayretde kaldım Cezâyir
Çok kızlar yatağı dediler seni
Arzuladım seni geldim Cezâyir

İbtidâ gelince gördüm yalısın
Sundular kadehi içtim dolusun
Seyreyledim evliyâsın ulu'sun
Kalbim ferah buldu güldüm Cezâyir

Yalı Kapısı'nda kıldım temâşâ
Binâsın kurmuşlar taş üzre taşa
Cihanda bulunmaz emsâlin hâşâ
Aradım da seni buldum Cezâyir

Çıkdım her tarafın kıldım ziyâret
Kırklar'a varınca okudum âyet
Evliyâ enbiyâsını tamâm et
Cümlesinden ibret aldım Cezâyir

Magribl(i) Oğlu eydür bu sözüm doğru
Çıkdım burclarına eyledim seyri
Vatanı sılayı unutdum gayri
Eğlendim de sende kaldım Cezâyir

(Köprülü)

161

Deyiş - Cezâyir

Korsanlık iderken Hind'in yolunda
Geminin bacını aldı Cezâyir
Urum'da Acem'de halkın dilinde
Küffârın bağrını deldi Cezâyir

Gāziler din içün kılıç saldılar
Kanarya Boğazı'nda şikâr buldılar
Kimisin batırup kimin aldılar
Adûyı gamlara saldı Cezâyir

Malın alup esirin mezad itdiler
Kimisin batırup kimin aldılar
Yedi kıral birden feryad itdiler
Şimdi cevâhirle doldı Cezâyir

Akdarmasm almış ayırmaz peşinden
Balyemez topları atdılar burcdan
Yer yüzünde islâm melekler arşdan
Gāziler kıymetin bildi Cezâyir

İsmin Cezâyirli Abdi Paşa vâli
Virmesin âlemde Mevlâ'm zevâlin
Magriblioğlu der belhudar olsun
Bak gine şen oldı güldi Cezâyir

(İstanbul - Köprülü)

162

Tunus'un üstüne arslanlar saldın
Mevlâ'ya tevekkül oldun Cezâyir
Sen bu salışları şahan'dan m(ı) aldın
Evvelki nâmını buldun Cezâyir

Hüseyin Bey ile İbrahim Hoca
Gāziler dem çekdi vardı (1) kılıca
Yalınız beyleri kurtuldu anca
Bedestan'a değin kovdun Cezâyir

Gāzîler silâhlı oldular süvar
Duşmanlar görünce kılmadı karar
Altıyüz çadırı kıldın târümar
Tunus'tan âhını aldın Cezâyir

Mağribl(i) Oğlu eydür yüz seksen çadır
Evliyâ enbiyâ bizimle hâzır
Tanrı'nın rahmeti ulu deryâdır
Tanrı'mn rahmetin buldun Cezâyir

(Köprülü)

(1) Bindi, Hasib Efendi cöngü

SEFERLİOĞLU

163

Bakma mısın küffâr kurduğu fende
Bize yardımcıdır ol Bârî Hudâ
Cumâ güni idi başladık cenge
Sana ma'lûm olsun bil a Hünkârım

Bakma mısın sen şu dîni karaya
Lencon'lar donanmasın ald(ı) araya
Nâmeler yollandı tâ Rim Papa'ya
Sana ma'lûm olsun bil a Hünkârım

Göbekli Burc önü ulu cenk yeri
Aslâ biz duşmandan dönmeyiz geri
İspanyol kral(ı) na içirdik zehri
Sana ma'lûm olsun bil a Hünkârım

Küffâr donanması geldi eğlendi
Yedi kıral ana imdad eyledi
Seferli Oğlu bunu böyle söyledi
Sana ma'lûm olsun bil a Hünkârım

(Köprülü)

NAKDÎ

164

Semâî - Nakdî

Gine Sultan Cezâyir'de kuruldu ceng-i Sultânî
Açılsın bâb-ı nusretler irişsın avn-ı Rabbânî

Bilensin tîg âletleri kesilsin kelleler bir bir
Gine deryâ-yı ummâna saçılsın kâfirin kanı

Cezâyir sancağın mansûr u muzaffer eylesin Allah
Dökülsün ehl-i âsnâmın gözünden seyl-i bârânı

Salınsın al yeşil sancak gine burc-i bedenlerden
Atılsın balyemez toplar dirilsin dehrin arslânı

Bolzulsun râyi ey Nakdî adûnun yamar olsun
Hatâdan saklasın Mevlâ cüyûş-i Âl-i Osmânı

(İstanbul - Köprülü)

165

Divân-ı Nakdî

Ey dilâ gurbet ilde yâd ider aşk âdemi
Düşürür dondan dona berbâd ider aşk âdemi
Mübtelâ-yı aşk ucundan indürür bu dağları
Deldirir Şîrin icün Ferhâd ider aşk âdemi

Ey ki gönül pişman olursuñ elde varken rağbetin
Nice bir seyyah idersiñ soñı yok bu gurbetin
Bilmek isterseñ eger bu dünyânıñ her hâlini
Öğredir günden güne üstad ider aşk âdemi

Kahbe zeyn-i dünyâdır aldadır herkesi bir âl ile
Kimini zügürtlük ile kimini mâl ile
Tâ kıyâmet haşr olunca böyle kıyl ü kāl ile
Gâh güler gâh ağladır gâh şâd ider aşk âdemi

Bir kavî dostun cemâli Nakdî'yâ bir gül gibi
Gülşen-i kûymda yârın bekledir bülbül gibi
Bir zaman lâl elinden boynı bağlu kul gibi
Gezdirir sokakdan sokağa müzdad ider aşk âdemi

(Oxford)

166

Semâî - Nakdî

Görem derseñ Cezâyir'in cengini gör de seyr eyle
Kemâl ehli olanların sırrına ir de seyr eyle
Kıyâs itme sakın boştur delinmez bir demir daşdır
Heman bir yanar âteşdir uzakdan dur da seyr eyle

Cayır cimen sular cağlar nazar - girde kalmış aña pîrler
Buna dâr-ı cihan derler iceri girde seyr eyle
Eger gecmez iseñ serden baîd ol bahr ile berden
Bir üstâz-ı muabbirden düşünüvir de seyr eyle

Gāzî ocaktır bu ocak acılur ol yeşil sancak
Şaşırma aklıñ ey ahmak başıña der de seyr eyle
Cezâyir kulları Nakdî kimi takvâ kimi zühdî
Kimi kadı kimi müftî Kitab'dan sor da seyr eyle

(İstanbul - Köprülü - Oxford)

167

Yedi kıral düştü senin kasdına
Gaflet uykusundan uyan, **Cezâyir**
Donanmalar tâyin oldu üstüne
Hazır ol vaktine, dayan, **Cezâyir**

Gâzîlerin ekberleri sendedir
Rüstem'lerin bihterleri sendedir
Koç yiğidin defterleri sendedir
İbn-i fülân ibn-i fülân **Cezâyir**

Sensin serhadlerin bâl-i bülendi
Yedi kıral eder sana pesendi
Herbir burcun **Rüstem-i Zâl** menendi
Herbir topun bir kahraman **Cezâyir**

Cân ü dilden eyledik ahd ü eman
Kat kat oldu kalbimizde din iymân
Dîn uğruna cenk edelim bir zaman
Mişvârımız olsun ıyân, **Cezâyir**

Nakdî deryâdan umudum üzüldü
Serimize kalem böyle yazıldı
Devir âhır oldu zaman bozuldu
Yardımcımız ulu Sultan **Cezâyir**

(İstanbul - Köprülü - Oxford)

168

İlâhi Cezâir

Bu Cezâir kullarına pâdişâhım kıl duâ
Eyleyüp serler yolunda cümlesi her dem fedâ
Yüz çevirmez a'dâsından haşr olunca erleri
Şimşîr-i havfından ağlar rûz ü şeb küllî adâ

Rücû-i rû itmez a'dâdan kulları şîrânedir
Kılıç salar her adûya Anter-i merdânedir
Can virüp can alması rızâ-i Rahmânedir
Nusret ile avn ider anlara Bârî Hudâ

Bu Cezâir kullarıngdır uğrına hep can viren
Hazret-i İbrahim gibi ahd idüp kurban viren
Himmetiñgle Zü'l-celâl'dir cenk güni meydan
Derûn-ı savaşda rehber ol Aliyyi'l Murtezâ

Bir günüñ biñ eylesün ol Rabbi'l-âlemîn
Her umûrında ola pâdişâhım Hak muîn
Bu fukarâ zümresinden kesme duâ-yı demin
Dârü'l-cihâd Cezâir'i etme kalbiñden cüdâ

Şehinşâhım hep yolunda virirler ser ü cân
Cengimiz habbetullâh-ı âlem içre râyegân
Mutîuz emr ü fermâna ey pâdişâh-ı cihân
Rûz ü şeb dest-i duâda bu efkende Şemsiyâ

(Ş. E.)

169

İlâhi Cezâir

Bihamdillâh atâ kıldı nusreti Perverdigâr
Tîg-ı şiddetle bozuldı ol adû-yı hâkisâr
Ol laîn mağrur olup geldi Cezâir üstüne
Münhezim makhur olup ağladı kim zâr zâr

Donanmasın kat kat itdi heft ser-i ejder-misâl
Serlerine nâzil itdi şiddet-i nâr Zü'l-celâl
Kalmadı kudreti aslâ kaldılar hep bî-mecâl
Hak Taâlâ kıldı ol dem küffâra dünyâyı dar

Niçe top humbâreler bırağup eyledi râh
Kirdigâr'dan irdi cezâ eylediler zâr ü zâr
Beş buçuk sâatde bozduk ey şehinşâh-ı penâh
Cümle tedbiri bozuldu kâfir oldu târümâr

Yâ İlâhî nusretiñle eyledin lûtf u kerem
Kimine hûriîn virdin Cennet-i bâg-ı İrem
Takındı nûr-ı çelengî tâziyân-ı muhterem
Hûn-ı surh ile pür oldu Hunis öñi lâlezâr

Sene biñ seksen dokuzda fedâ kıldık canımız
Şâd ü hurrem ola dâim Abdülhamid Han'ımız
Şemsiyâ zeyn-i nûr itdi cümleyi Rahmânımız
Sem' idüp âlempenâh eyledi hakk-ı iftihâr

(Ş. E.)

170

İlâhi Cezâir

Çok şükür avn-ı inâyet kıldı Hak Sübhân'ımız
On sekiz biñ âlemin ma'bûdı Hak imdâdımız
Lütf-ı nusret atâ kıldı bize ol Hak Zü'l-celâl
Ceng ile bozduk komadık ol dîn i düşmânımız

Cengimiz çün Hak rızâsı vire cennet bağını
Ol Resûl-i Kibriyâ'nuñ feth idüp sancağını
Tîg-i şiddet ile kesdik almadık hiç sağını
Yedi kat gökde melekler eyledi seyrânımız

Bihamdillâh ol adâdan cümle aldık kînimiz
Hak Resûl aşkına kırdık ser-a'dâ-yı dînimiz
İd-i ekber itdi Mevlâ evkātımız günümüz
Lâ-yuad kıldı ferahlar bizim şehinşâhımız

Top tüfenk kılıç ile bir yañadan nâr ile
Beş buçuk sâat savaşı eyledik küffâr ile
Ka'r-ı deryâya vasl itdik ol adâyı nâr ile
Takdı ol kudret çelengin cümleye Rahmân'ımız

Biñ yüz seksen dokuzunda virdi nusret Kibriyâ
Pâdişâhım din yolunda serimiz kıldık fedâ
Ol adânuñ ecsâmından serini kıldık cüdâ
Nûr ile kıldı müzeyyen Kirdigâr imânımız

(Ş. E.)

171

İlâhi Cezâir

Geldi kâfir Cezâir'e zapt idüp ide karar
Hazret-i Mevlâ'dan irdi kâfire âh ü zâr
Askerin dökdi karaya bilmedi hâlin ebed
Himmetiñle pâdişâhım eylediñ dünyâyı dar

Bilhamdillâh virdi bize nusreti Hak Zü'l-celâl
Emr-i Hak geldi irişdi avn içün gayb-ı ricâl
Leşker-i küffârı Mevlâ eyledi kim pâyimâl
Şâd u hurrem eyledi islâmı Hakk-ı Kirdigâr

Dört elli sefâyinle geldi mel'ûn kaltaban
Düzdi dürlü metrisler gûyâ kim sâhib-kırân
Perîşân itdi her hâlin ol Ganî Hak Müsteân
Kim görünce âteşini islâmın itdi firâr

Sene biñ yüz seksen dokuz kuruldı meydânımız
Lâyuad kıldı inâyet hamd ola Sübhânımız
Beş buçuk sâat tevakkuf eyledi düşmânımız
Hazret-i Cellealâ itdi anı târümâr

Niçe biñ şükr ile secde idelim ey Şemsiyâ
Musîbet virdi hamdillâh kâfire Bârî Hudâ
Himmetiñle firâr itdi kâfir ey âlem penâ
Ol laîniñ kebâb itdi bağrını şiddet-i nâr

(Ş. E.)

172

İlâhi Cezâir

Hüdâ kahr eyledi cümle varını İspanyol'un
Gāziler matf itdi şiddet nârını İspanyol'un
Böyle mağrur gelmiş iken musîbet...
Sem'-i gûş itdi sahrâlar zârını İspanyol'un

Hak Resûl'uñ zavyesidir hem mekânı evliyâ
Rehberimiz bu gazâda ol Aliyyi'l Murtezâ
Lütf-i nusret kıldı bize ol Ganiyyi'l Kibriyâ
Eyledik hep âh ü feryâd kârını İspanyol'un

Lâ-yuad hamd ü senâ ol Ganî ulu Mevlâ'ya
Hamle-i ûlâda dökdük ser-i a'dâyı deryâya
İrişdi nâle-i küffâr ubûr-i Süreyyâ'ya
Hark-ı nâr eyledik hep âmârmı İspanyol'un

Biñ yüz seksen dokuzunda bu târih oldı rakam
Kim şehid olan Hunıs'da eyledi na'mı makam
Münteşir oldı cihâna hamd ola haber ü peyâm
Şikest itdik bu âlemde ârını İspanyol'un

Kâfirin yokdur mecâli şimşîre dutmaz yüzin
Hâzır oldı bu gazâda evliyâ Ashâb güzîn
Şemsiyâ virdik harâba leşkeri ve metrisin
Bahre saldık tâcını vekārını İspanyol'un

(Ş. E.)

173

İlâhi Cezâir

Cümleden a'la cihanda rif'ati Cezâir'in
Kimseler bilmez nicedir izzeti Cezâir'in
Âlem içre söylenür kim her yirde âlî makam
Evliyâlar meskenidir hürmeti Cezâir'in

Nazargâh-ı Hak ilâhî haşr olunca bu fenâ
Dîn-i Muhammed aşkına küffâra eyler gazâ
Anlar sayvân olur rûz-i mahşerde livâ
Cümleden bisyâr olur rahmeti Cezâir'in

Kurılur subh u mesâ ol dîvân-ı evliyâ
Rûz ü şeb tesbih ider anlara heft semâ
Destgîri olur dâim hâsılı izz-i Hudâ
Dîn-i islâm içün ekser gayreti Cezâir'in

Kasd iden aña a'dâlar cümle oldı pâyimâl
Üstüne rahmet saçar dâimâ Hak Zü'l-celâl
Mücâhidîn meskenidir Hak aña virmiş kemâl
Lutf-i Hak'la mezîd olur sa'deti Cezâir'in

Hak Resûl'uñ zavyesidir nûr iner her dem aña
Kimseye ükşâd (küşâd) değildir sırr(ı) her dem hafâ
Her yanuñ itmiş ihâta evliyâlar Şemsiyâ
Olur Hakk'ın emânında devleti Cezâir'in

(Ş. E.)

174

İlâhi Cezâir

Fî - Sebîlullah cihâdı eyledik hüsn-i rızâ
Bihamdillâh rehberimiz ol Aliyyi'l-Murtezâ
Himmetiñle pâdişâhım târümar oldu a'dâ
Haşre-dek dilde söylensin bu olan ekber gazâ

Gıdâ-yı şimşîr olupdur niçe ol küfr-i zelîl
Evliyâlar enbiyâlar islâma oldı delîl
Hil'at-ı nûrı zeyn itdi cümleye ol Hak Celîl
Rûz-ı mahşerde çekeriz sancag-ı nûr-ı livâ

Tevhîd-i Hak'la yürüdi bu Cezâir askeri
Çihâryâr-ı bâ safâdır bu gazânuñ rehberi
Seyr idüp gökde melekler feth olup cennet deri
Ferah olup hûriaynlar itdiler hamd ü senâ

Târümâr oldı ol a'dâ nusret-i Yezdân ile
Himmet-i şehenşâh-ı âlem kudret-i Rahmân ile
Sene biñ yüz seksen dokuz ser-i a'dâ düşmân ile
Ceng idüp virdi nusret ol azîz-il-Kibriyâ

Kırk iki biñ kâfir ile cengimiz subh u seher
Bî-aded gösterdi zemîne bed-fiâl ol küfr-i ser
Münhezim makhur olup ardından kıldı firâr
Tâ kıyâmet haşr olunca söylenür ey Şemsiyâ

(Ş. E.)

175

İlâhi Cezâir

İşimiz Allah içün gayret-i îmândır bizim
Canımız habbetullâh-ı Hakk'a kurbandır bizim
Pâdişâhım din yolunda bî dîn-i a'dâya
Sînemizden cûş iden ol surhî kandır bizim

Nusret ü imdâdımız oldı Hak Bârî Hudâ
Hak rızâsı olmag içün serimiz kıldık fedâ
Bî dîn-i düşmen ile Hunis'de ceng-i cüdâ
Maksudımız şehîd olmak cennet-i hûrândır bizim

Gök duman içinde kaldık rem olup top u tüfeng
Dağlara virdi sadâ humbâreler dürlü seng
Ol laîn İspanyol'a eyledik dünyâyı teng
Nusret ü imdâdımız ol Ganî Sübhân'dır bizim

Ol laîn bâzû-yi deste getürmişken kuvvetin
İrişüp cümle erenler kıldılar hep himmetin
Perîşân itdi Hudâyâ kâfirin cem'iyyetin
Dilimizde virdimiz sûre-i Rahmân'dır bizim

Bing yüz seksen dokuzunda târihimiz okuna
Eyledik Hunis öngünde cân ile serler fedâ
Pâdişühım devletingde dileriz dâim duâ
Şemsiyâ penâhımız Şâhışehandır bizim

(Ş. E.)

176

İlâhi Cezâir

Biz Cezâir kullarıyuz bize bu devlet yeter
Kârımız her dem gazâdır lûtf-i Hak rahmet yeter
Dîn-i adâya her rûz ü şeb eyler dürlü cezâ
Bi-hamdillâh ol Hudâ'dan bize bu nusret yeter

İdüp mansûr u muzaffer ol Ganî Rahmân'ımız
Farz idüp dâim gazâyı virdi Hak fermânımız
Hak diyüp ceng-i adâda dermeyüp dâmânımız
Çok şükürler Kirdigâr'dan bize bu izzet yeter

Biz Muhammed ümmetiyüz işimiz her bâr gazâ
Dâimâ hasbetenlillâha serimiz kıldık edâ
Tama'-ı dünyâ değilüz kim cihâd eyler kifâ
Dü cihanda bi-hamdillâh bize bu ni'met yeter

Hak ilâhî kudretiyle rahmetin kıldı atâ
Kim laîn tersâlara eyleriz kahr u cezâ
Kande kılsak biz teveccüh hep berâber evliyâ
Yarıcımız ulu Mevlâ bize bu himmet yeter

Yâ İlâhî emriñ ile eyleriz dâim gazâ
Rahmetiñle isteriz afv yâ Hudâ yevm-i fezâ
Şemsiyâ eyler şefâat Hak Resûl-i Kibriyâ
Mâlikü'l-mülk Rahmân'dan bize bu saâdet yeter

(Ş. E.)

177

İlâhi Cezâir

Biz Cezâir kullarıyuz her saâdet bizdedir
Ol Hudâ'nuñ rahmeti lûtf-i hidâyet bizdedir
Ol laîn küffâr ile kesilmez savaşımız
Dâimâ din-i Muhammed şer' adâlet bizdedir

Baş eğüp pîrler önünde bilüriz erkânımız
Her seher sâlihânla kurılur dîvânımız-
Teveccüh dergâh-ı Hakk'a kat' olmaz niyâzımız
Erenlerden bihamdillâh lûtf u himâyet bizdedir

Çağrıruz her gazâda yâ azîzi'l-Kibriyâ
Bî dîn-i adâlara eyleriz yüz bin cezâ
Hasbeten-lillâh içün kârımız dâima gazâ
Eksik olmaz evliyâmız kim kerâmet bizdedir

Heft-ser ejder-misâl dem çeker leyl ü nehâr
Zeyn olur burc u bârûsı her şitâ evvel bahâr
Kande ismi zikr olursa ağlar adâ zâr zâr
Lâ-yuad hamd ü senâ böyle vilâyet bizdedir

Serimiz cümle fedâdır fi-sebîlullah içün
Haşr olunca kârımız ceng-i ..... içün
Çekeriz sancag-ı islâm hak Habîbullah içün
Şemsiyâ bâis-i rahmet dürlü alâmet bizdedir

(Ş. E.)

178

Nefes-i Rahmi Tlemsânî

Yaz bahar eyyâmı cennetin kânı
Bakçası bağları Kızıl Deli'nin
Bülbüller efganı âb-ı revânı
Uz gider çağları Kızıl Deli'nin

Yayladır dağları bahar yazları
Seyrangâh Sultan'ın yayla düzleri
Nice bülbüllerin hûb âvazları
Gülistan dağları Kızıl Deli'nin

Arefat yaylası bayram günleri
Beytullah'tır şâhım Sultan evleri
Ziyârete gelür yüz sürenleri
Mekke'dir yerleri Kızıl Deli'nin

Âşık u sâdıklar dervişlerinde
Can-baş oynadırlar her işlerinde
Dâimâ Sultan'ın cünbüşlerinde
Derviş muhibleri Kızıl Deli'nin

Dervişleri varlığından geçüptür
Pîrim cümlesinin gözün açuptur
Âb-ı Kevser şerbetinden içüptür
Eridir buzları Kızıl Deli'nin

Rahmi Tilemsan'dan çağlayı geldi
Erenlere gönül bağlayı geldi
Pîrine yüz sürüp ağlayı geldi
Nice kemterleri Kızıl Deli'nin

(Ş. E.)

179

Yayla Dağlarının sâhillerinde
Şâhım Kızıl Deli Sultan evleri
Bârigâhlar kurmuş dağ evlerinde
Şâhım Kızıl Deli Sultan evleri

Nevbahar vaktında gonce gülleri
Müferrih seyrangâh olur elleri
Âşık sâdıkların tatlı dilleri
Şâhım Kızıl Deli Sultan evleri

Gelüp Beytullah'a yüzler sürenler
Hakk'ı bildi Şâhım seni bilenler
Arz ederler günah sana gelenler
Şâhım Kızıl Deli Sultan evleri

Hakk'ın kitâbını söyler dilleri
Öter çevresinde can bülbülleri
Gürûh-i dervîşan dilâverleri
Şâhım Kızıl Deli Sultan evleri

Seyyid Ali Sultan Şâh-ı velâyet
Erenler serveri merdtir begâyet
Telemsânî kulun bekler şefâat
Şâhım Kızıl Deli Sultan evleri

(S.N.E.)

180

Girit Ayaklanması

Pâdişah-ı âlem **Abdülmecit Hân**
Gün-be-gün artmada şâhret-ü şânı
Erişti hamd-ola tevfik-i Yezdan
Nim nigâhla kahreyledi düşmanı

Safa ile dâim olsun demlerde
Tab'ına muvafık hep vezirler de
Pervâne-veş döndü sâdık beyler de
Dilde zikrettiler ulu Subhânı

Niyazımız budur Bârî Hüdâ'dan
Zerre dûr etmesin zevk-ü safadan
Hayır dua aldı çok evliyâdan
Bir şahlar şahından tuttu dâmanı

Nitekim var bizde bu din-ü kuvvet
Taşları eritir nüfuz-ı devlet
Seni gidi hain hâricî millet
Bildin mi ne imiş Âl-i Osman'ı

Üstüne yolladım **Tahir Paşa**'yı
Ona teslim ettim hep donanmayı
Sadakatla eyler cenk-ü vegayı
Odur bu asrın sahib-i zamanı

Hükmünü yürüttü bahr ile berre
Böyle mert gelmemiş bir dahi dehre
İngiliz, Fıransız gelmişti seyre
Aceleyle kaldırdılar tabanı

Asâkir el vurdu birden tüfenge
Bir eşref saatte başlandı cenge
Deryalar boyandı gayrı bir renge
Top sadası tuttu ol âsumanı

Düşmanın cisminde eridi yağlar
Bir ateş püskürdü, tutuştu dağlar
Mevlâ'nın aşkına vurun ağalar
İşte budur cengin yolu, erkânı

Maşallah pek güzel olundu devam
Şimdilik bu kadar olurdu nizam
Bir tarihte yirmi sene bil tamam
Cenk etmiş ol vaktin şah-ı sultânı

Tahir Paşa dedi : «Nasrün minellah»
Zerece düşmana etmez eyvallah
Pâdişah yoluna hasbeten-lillâh
Fedâ eylemektir maksûdu canı

Seni ben bilirim zâtı ey pelit
Ne kadar söylense almazsın öğüt
Bununla yezitlik ettin kaç nöbet
Yine kendin gördün vâfir ziyam

Tahir Paşa ile çıkılmaz başa
Kurtulursan eğer kaçarsın dışa
Bir yandan saldırdı **Mustafa Paşa**
Kıyametten gösterdiler nişanı

Bir gün tutuşuldu ceng-ü vegāya
Kâfirlerin aklı hep gitti zâya
Koca başıları düştü ricaya
Bildi kurtulmanın yoktur imkânı

Mustfa Paşa tenbih sana iptidâ
Padişah yoluna can eyle fedâ
Feyziyab olursun bi-izni Hüdâ
Terkeyle gafleti gözet her yanı

Hele al destine gazâ sengini
Cehd eyle, öğren bu kâfir fendini
Sakın gāfil olma gözet kendini
Hilekârdır bu yerlerin düşmanı

Ben **Tahir Paşa**'yım kâr etmez agyar
Nitekim bende vaf nüfûz-û Hünkâr
Bir günün bin etsin ol perverdigâr
Bana ihsan etti kılıncı, kaftanı

Hüdâ hıfzeylesin her kazalardan
Bir kılınç kuşandı evliyâlardan
İntikam alırız hep a'dâlardan
Kullarına vermiş emr ü fermânı

Çok şükür bir nizam verdi **Girid**'e
Fethine yazmışlar nice cerîde
Sene bin iki yüz eli yedide
SELİMÎ söyledi böyle destanı

(C. Ö.)

LÜCCETÎ

181

Fıransız söyledi Ey Yusuf Paşa
Mısır beldesinde kuram mekânı
Şam'ın illerini bütün alırım
Halep sınırına dikem nişânı

Yusuf Paşa der ki : Fıransız kâfir
Hâlî buldun aldın sen bu meydanı
Mısır'da bu sene otur müsâfir
Görelim ne eyler Yaradan Ganî

Fıransız söyledi : Mekr ü fend ettim
Yerlisin köylüsün bana bend ettim
Vermezim Mısır'ı böyle ahd ettim
Korkmazım getirsen halk-ı cihânı

Yusuf Paşa der ki : Be kâfir n'oldun
Tâ Cebel-i Cûş'da soluğun aldın
Gecenin nısfında Mısır'ı buldun
Hele sabah olsun kuram dîvânı

Fıransız der : Ben bu yana sapmışım
Mısır'ı ben sizden şikâr kapmışım
Ariş'te bir metin kale yapmışım
Üstüme al getir mir-i mîrânı

Yusuf Paşa der ki : Laf etme boşa
Nil yalısın aldım hep baştan başa
Deryayı kesmiştir **Hüseyin Paşa**
İngiliz'in çoktur nâr-ı sûzânı

Fıransız söyledi : Askerim hezâr
Cenk gününde ana eyle bir nazar
Bende olan asker on ordu bozar
Zerrece Mısır'dan kesmem gümânı

Yusuf Paşa der ki : Tedbirim saklı
On bin **Arnavut** var kolu kolçaklı
Askerimin hepsi yalın bıçaklı
Senden akıtırım sel gibi kanı

Fıransız söyledi : Bana noluyor
Balyemez topların ciğer deliyor
Fıransa'dan yüz bin imdat geliyor
Ol zaman seyreyle tozu, dumanı

Yusuf Paşa der ki : Kibr-ile uçtun
Dayanıp sırtıma ateşler saçtın
Salihiye'deki kaleden kaçtın
Hariçte de tutamadın tabanı

Fıransız der : Bir tuzağa girmeyiz
Boş yere düşmana fendi kurmayız
Haşr-olur da biz Mısır'ı vermeyiz
Böylece kurmuşuz ahd-ü amânı

Yusuf Paşa der ki : Edelim düğün
Canın kurtulursa bir zaman öğün
Mısır'ın içinde elli yedi gün
Her saat yalvarıp edin amanı

183

Fıransız söyledi : Yol ver geçeyim
Kendi erliğimle bâri göçeyim
Al anahtarlardan bir su içeyim
Ağlayıp Mısır için kılam figanı

Yusuf Paşa der ki : Ederim senâ
Bu Mısır'ın halkı gerekmez bana
Neyleyim ki **Şeyh**'ler eyledi rica
Padişah başıçin kıldım ihsanı

Yusuf Paşa Mısır'a girdi ol dem
Ehl-i İslâm oldu şâz ile hurrem
Okundu ezanlar, halk etti kerem
Vezir-i âlişan kesdi kurbanı

Yusuf Paşa der ki : Çeksin yedekçi
Tamam altmış bindir deli tüfekçi
Enderun ağalar serâpâ cenkçi
Seyr-eyle asker-i Âl-i Osman'ı

LÜCCETÎ medhini eyledi takrir
Dilerim Mevlâ'dan ola dest-i gir
Var mıdır böyle bir âlî-şan vezir
Bu devr-i zamanın bir kahramanı

(H.T.M.)

BURSALI ALİ

184

Cezzar Ahmet Paşa'ya Övgü

Evvel salı günü meşveret oldu
Çarşamba günü döğüş kuruldu
Aslan gibi taburlara sarıldı
Vurun keleşlerim, der, **Ahmed Paşa**

«**Şevketlü Hünkârım** edesin nazar»
«Dünya düşman olsa eylemem hazer»
«Yedi haccım vardır, mahlâsım **Cezzar**»
Vezirler içinde zor **Ahmed Paşa**

Yetmiş bin dalkılıç eylemiş hazır
Açılmış cennetler, bize muntazır
İmdada yetişir Hazret-i Hızır
Vurun koçaklarım, der, **Ahmed Paşa**

Altmış beş gün gece gündüz savaştı
Gidi kâfir din-i İslâma karıştı
Melekler çığrışıp imdat erişti
Döğün hem döğüşün, der, **Ahmed Paşa**

Topun sadasından doldu felekler
Havfa düşüp bahre kaçtı semekler
Elvan elvan yaptırdığım çelenkler
Size müstehaktır, der, **Ahmed Paşa**

«Vezir içinde bulamadım vezir»
«Mâruftur bu kâfir, hem olur rezil»
«Malımı, canımı etmişim bezil»
Dinimin uğruna, der, **Ahmed Paşa**

Cennetler kapısı bu gün açıldı
Şehitlere türlü hulle biçildi
Önünce Yeniçeriler seçildi
Bu gayret günüdür, der **Ahmed Paşa**

Kılıncın darbından kan ağlar Firenk
Ömründe görmemiş böyle bir âhenk
Cezzar, der, söylensin ettiğimiz cenk
Bilmeyenler duysun, der, **Ahmed Paşa**

Cümle din adûsu olunca deli
Şüphemiz kalmadı, velîsin velî
Cezzar'ı medheder **Bursalı Ali**
Vezirler içinde koç, **Ahmed Paşa**

(M. C.)

NÂTÜVÂNÎ

185

Küffar huruç etti Arabistan'a
Askerin al karşı var **Ahmed Paşa**
Hüda'ya bel bağla, duacın çoktur
Metanet yolundadır **Ahmed Paşa**

Evliya, enbiya mekânı mısın
Beyler firar etti, ahali yesir
Niyyeti sendedir, olasın basîr
Tertibini muhkem gör **Ahmed Paşa**

Bonaparta derler gelen kâfire
Askerinin haddi yoktur vâfire
Kimseler dayanmaz böyle fâcire
Kuvveti din yol(u)na ser **Ahmed Paşa**

Geldi üstüne **Fırança kıralı**
Böyle cenk olmadı dünya duralı
Kimi şehit düştü, kimi yaralı
Din Muhammed dinidir **Ahmed Paşa**

Cihana gelmedi böyle merdâne
Huriye eş olsun doğuran ana
İngiliz askerin bahirden yana
Her tarafı birden sar **Ahmed Paşa**

.....
Ehl-i İslâm'ı sen eyledin irşad
Sehavet kapısı evvelden küşad
Gāzi yiğitlere ver **Ahmed Paşa**

Mevlâm kuvvet versin der kahraman pîr
Yardım etsin sana Hazreti Hızır
Hünkâr Selim Sultan sana muntazır
Bâtıl kâfirleri kır **Ahmed Paşa**

Seni medh-eyledi bu **Nâtüvânî**
Gāzilerin sensin ulu sultanı
Akar kılıcından küffarm kanı
Hakk'ın divânına var **Ahmed Paşa**

(C. Ö.)

186

Kıbrıs Destanı

Sene bin iki yüz kırk dokuz içre
Nakledem, dinleyin, bir hoş hikâyet
Kıbrıs bir meşhur yer Akdeniz içre
Söylenir dillerde, bulmuştur şöhret

Bunlar dört adadır âlemde namdâr
Mora, Girit, Kırım, Kıbrıs âşikâr
İkisin zabtetti hiylekâr küffâr
İkisi İslâmda bu dem, bu saat

Girit de uğradı bu temâşaya
Bahş oldu **Mehemmed Ali Paşa**'ya [1]
Medine vakfıdır, Kıbrıs yaşaya
Rodos'la Kıbrıs'ı verir mi devlet

Fitneden kimsenin yoktur haberi
Hiyledir dâima Fireng'in kârı
Fıransız balyozu işbu diyarı [2]
Zaptetmeğe fitne düşürdü semt semt

Evvel iskeleyi bir bulandırdı
Anlayınca halkı yaktı, yandırdı
Vaktin valisini kelp inandırdı
Bir yumruk yedikim mânend-i âfet

---

(1) Bu sıralarda Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa, yatıştırılmak için kendisine Girit adası verilmişti.

(2) **Balyoz**: Balyoz sözü Venedik elçilerine verilen unvanken sonraları başka devlet elçi ve konsoloslarına da denir olmuştur. Burada konsolostur. Fransızların adada fitne saçtıkları anlaşılıyor.

Sonra kırk sofuya gönderdi nâme
İğvâ verdi şeytan gib imama
... ayaklanıp kalktı tamame
Baf kasabasına girdi nihayet

Tahir Ağa, vaktin ol miralayı
Ânide cemetti bay-u gedâyı
Hüseyin Ağa ile **Hasan Ağa**'yı
İki kahramanı gönderdi, fikret

Asker çıkıp **Baf** üstüne süzüldü
Duyunca **imam**'ın ömrü üzüldü
Kasabadan **Lefke** üzre çözüldü
Ol yerde kendine verdi metânet

Duyunca bu hâli Miralay düşvar
O semte de asker çıkardı tekrar
Arbede olmadı, bilmem ne esrar
İmam yüreklenip buldu takviyet

Topçular duyunca taban sıktılar
Düşüp arkasına basıp yıktılar
Hasılı bir manstıra tıktılar
Aman, derken, erdi vâliden himmet

Buyruldu gönderip askeri çekti
Gayrı sanat kurup yemleme döktü
Kendini o semte tahsildar dikti
Cürmün affeyleyip geydirdi hil'at

Geldi giden dilâverler yerine
Hil'atlar geydirdi serverlerine
Okuttu fermanın, geçti sadrına
Başladı kılmağa hakk-u adâlet

Hemen on gün geçer geçmez arası
Beriden kükredi Karpuz râyâsı
Baş etmişler bir kelp papas vesvâsı
Şehri basmasına etmişler niyyet

Duydu **Seyyit Ağa** bu kem haberi
Tekrar derceyledi dilâverleri
Baş edip **Hüseyin Ağa** ejderi
Su gibi sim ü zer akıttı kat kat

Onlar gitti, **Deli Hacı** nâmıdar
Tez yetişip sancak açtı âşikâr
Bir topla, gönüllü aldı bir miktar
Ânide geriye eyledi avdet

Top sesin gûş eyleyen bulandı
İslâm olan imdat gelir, canlandı
Asker varıp **Kırapuz** üzre dayandı
Yeniden eyledi mert olan gayret

Mertler kurt mânendi bir yol dağıldı
Her birisi bir ormana yayıldı
Kelle kesip dil getiren sayıldı
Bahşişler verildi ganî ganîmet

Avcılar bildiler avın tadını
Hatmettiler dağda hınzır avını
Şehirlidir âsilerin tâûnu
Şimdi değil bu iş, eskiden âdet

Her ne zaman olsa bir taraf hâin
Şehirliler olur üstüne tâyin
Dünyada bir kimse bilmez kolayın
Halk-ı şehir vermez onlara fırsat

Mertler edip **Karpuz**'a kadar vardılar
Haydutların köylerini sardılar
Basıp çoğun hınzırları kırdılar
Kaçtı baş olack **Papas** nihayet

Tuzla cânibine eyledi firar
Bağlandı her yanı, değil haberdar
Azraili oldu **Hasan** alemdâr
Kıskıvrak bağlandı vermeden fırsat

İbret reâyaya, papas, keşişe
Getürünce şehre vurdular şişe
Bir kazık yedi kim, şöyle dört köşe
Tepesinden çıktı geri alâmet

Buldu cezasını ehl-i tuğyanlar
Böyle olur bir papasa uyanlar
Vaktin vâlisine âsi olanlar
Devlete de âsi olurlar elbet

Seyyid Hacı Mehmed vaktin ağası
Onun ihyâsıdır **Kıbrıs Adası**
Hoşnuttur kendinden bây ü gedâsı
Hatadan hıfz ede cenâb-ı izzet

Gûş eyleyin gayrı bizden kelâmı
Seyyid Ağa kor mu bu intikamı
Yürüttü korşıdan ansız İslâmı
Bu kez her taraftan verdi metânet

Menteş Ağa miralaydır bu kerre
Tertipler kuruldu bahr ile berre
Hazır oldu gene tekrar daire
Derundan, birûndan azîm cemiyyet

Menteş Ağa bindi, çekti karadan
Hiç pervâ eyler mi o nâ-sezâdan
Hânedan yaratmış neslin Yaradan
Hüdâ hânedan vermeyen nusret

Yüzbaşı, mülâzım **Ali Ağa** bu dem
Hareketler etti mânend-i Rüstem
Hacı Ömer ile oldular hemdem
Kıldı bunlar **Baf** üstüne azimet

Karadan ağalar yolu ile gitti
Topçiyan da semt-i diyardan gitti
Gâvur İmam üç gün akdem işitti
Kararı firara değişti himmet

Hak **Seyyid Ağa**'ya vermesin keder
Cümlemiz evlâdı, makām-ı peder
Heybetinden oldu fitne derbeder
Def-olup adadan gitti musibet

Vâlimiz kavgayı seyf ile sildi
Karadan, deryadan gidenler geldi
Balyoz da mürd olup çabuk vuruldu
Çok şükür aradn kalktı adâvet

Hem mâlûmu oldu halk-ı cihanın
Budur münâcâtı bây-ü gedânın
Bu dem inkâr olmaz **Seyyid Ağa**'nın
Kıbrıs'a gelmesi azim inâyet

Gelince, şehre kıldı imdâdı
Pâk etti adada fitne, fesâdı
Hasan Tahsin Bey, efendi evlâdı
Odur bir sâhib-i fikr-ü belâgat

Hem şuarâ, hem ulemâ, hem âmil
Hem şerefâ, hem zurafâ, hem âkıl
Tahsin okur her bir nutkuna kâmil
Bâkî, Nâbî, Nef'î, mânend-i **Haşmet** [3]

Kethüdâsı **Necip Efendi** mevzun
Hatm-olmuş teb'ında her türlü fünûn
Câfer Bermekî, aklı **Eflâtun**
Şecâat, sehâvet, **Haydarî** sûret

Vâlimizin misli bulunmaz hele
Daire mükemmel ehl-i dil ile
Âyâ, bilmem vasf-olunur mu kāl ile
Kadı Efendi'de olan cesaret

Müftü Efendi'nin hiç yok mânendi
Vaktin şehinşahı kıldı pesendi
Hakkında reis-üş-şuarâ dendi
Derya-yi maânî odur hakikat

Mevlâ esirgesin sagîr, kibârı
Cihan durdukça durur Kıbrıs diyârı
KENZİ'yâ hatm-eyle gayrı güftârı
Ârife yetmez mi bunca işâret

(H. B.)

---

(3) **Hasan Tahsin Bey:** kendisine iki dörtlük ayrılan bu kişinin biraz abartma da olsa değerli bir şair olduğu anlaşılıyor. Adını Osmanlı Müellifleri'nde bulamadım.

İ K İ N C İ B Ö L Ü M

Türk Türkü Metinleri
(Jean Deny)

TÜRK TÜRKÜ METİNLERİ(*)

I/191

Tekerleme

1 — Beş on kişi idik girdik bir eve
2 — Cıkdık yukarıya oturdık hele
3 — Bekledik yolların dostları gele
4 — Heman beni mi gördüñ kör gidi

5 — Eline almış bir koca satır
6 — Yalvardım yakardım gecmedi hatır
7 — Beşiğin ardında on beşi yatır
8 — Heman beni gördü kör gidi

9 — Eline almış bir kalın yaba
10 — Sırtında kalmadı el kadar aba
11 — Cok degnekler yedim hele merhabâ
12 — Benden başkasını bir az ur gidi

(*) Jean Deny metinlerdeki imlânın Magrib tesisi altında bulunduğu düşüncesindedir.

13 — Bozdum kendimi urdum bıcaga
14 — Ayagım dolaşdı kaba-kacaga (kapkacak)
15 — Dürdü bükdü beni sokdu ocaga
16 — Biraz solugum alam dur gidi

17 — Böyle olacagın ben bilür miydim
18 — Abdestsiz namaza ben durur muydum
19 — Karın gel demese ben gelür miydim
20 — İnanmaz iseñ halayıga sor gidi

21 — Eline almış meşe kurusun
22 — Durmaz oturmaz heman ursun
23 — Dilerim Allah'dan elin kurusun
24 — Heman beni mi gördüñ behey kör gidi

25 — ..... mış kırmızı şalı
26 — ..... şalın alı
27 — Darılma budur kodoşun halı
28 — Heman beni mi gördüñ hebey kör gidi

II/192

Samâi

1 — Deli gönnül devr eyledik şark-ıla garbı
2 — Bulmedik Sultan Cezâyir'den eyüsin
3 — Yetişür saña elde olan varın
4 — Elbetde cogın azın gözeldirsiñ

5 — Cihanın mekrine gel etme inan
6 — Yüze gülenlerin işi cümlesi yalan
7 — Ömür bir gül gibi solar tiz heman
8 — Gice gündüz cek âhıret korkusın

9 — Bir zaman yâr ile yiyüp icerken
10 — Yavuz atlara binüp konup göcerken
11 — Nâdân meclisinde bâde icerken
12 — Soñı pışmanlıkdır anı bilürsin

13 — .....
14 — .....
15 — Hakk'ın Resûl'inin izini izle
16 — Yarın anda cinan Rıdvan bulasıñ

17 — Şerif İbrâhim'in işi zühd ü takvâdır
18 — Kavli fi'li anuñ cümlesi hakdır
19 — Bu sözümde aslâ hilâfım yokdır
20 — Dök gözüñde yaşıñı gufran bulasın

III/193

1 — İstifsar kılarsın garib gedâdan
2 — Sultan Cezâyir'de eyledi mihman
3 — Şimdi el cekmişdir mülk-i fenâdan
4 — Afv ide cürmini gafûr-ı gufran

5 — Mevlâ'dan isteriz dâimâ tevfîk
6 — Hem nûr-i imânı eylesün refîk
7 — Tedbîrim takdîre kılsun muvâfık
8 — Ümûrım tevfiz (tefvîz) ol âlî Sultan

9 — Âbidler vahdetde (vahdete) ibâdet eyler
10 — Rûz ü şeb Mevlâ'ya itâat eyler
11 — Melekler aña beşâret eyler
12 — Nasîb oldı saña cennet-i Rıdvan

13 — Meskenimız Fınd Havvâ-i Gāzî
14 — İderiz Mevlâ'ya dâim niyâzı
15 — Dileriz Hudâ'dan eyleye bizi
16 — Bu cihanda mesrur ol ganî Sübhan

17 — Dikkat idüp bakdım cihânı
18 — Âkıl olan kabul etmiş pinhânı
19 — Bakdı gāfil olan sürür devrânı
20 — Uzleti kabul etdi nev'-i merdân

21 — Şerif İbrâhim ahvalin sorarsañ
22 — Umûrunı ısmarlamış Hudâ'ya
23 — Hırkai pûş eylemiş dîvâne-meşreb
24 — Kulak urmaz olur olmaz sadâya

IV / 194

Degiş [deyiş]

1 — Birinin başında astar
2 — Biri de sâdelik ister
3 — İkisinin de yâ Rab ölimiñ göster
4 — Kaldım iki avrat arasında

5 — Biri der gel benim ile yat
6 — O biri cirkindir yabana at
7 — Mevlâ'dan ola bize imdât
8 — Kaldım iki avrat arasında

9 — Medh etdiler aldım iki
10 — Burca burca kokar koku
11 — Gicelerde gelmez gözüme uyku
12 — Kaldım iki avrat arasında

13 — Biri güzel kendini öğer
14 — Biri cirkin beni döğer
15 — Azgun olmış her dem söğer
16 — Kaldım iki avrat arasında

17 — Biri der ki boyun göster
18 — Biri der ki benden ne ister
19 — Yüz altunluk kaftan ister
20 — Kaldım iki avrat arasında

21 — Birine gel derim gelmez
22 — Biri ... kıymetini bilmez
23 — Koydugum yerlerde durmaz
24 — Kaldım iki avrat arasında

25 — Deli Şerif ider meyler
26 — İki avrat alanın medhini eyler
27 — Bayramda düğünde söyler
28 — Kaldım iki avrat arasında

29 — Medh etdiler ikisini aldım
30 — Başımı belâya saldım
31 — Aldıgıma bişman oldum
32 — Kaldım iki avrat arasında

33 — Biri suyın kızdırır
34 — Biri sırtında gezdirir
35 — Gice uyutmaz bezdirir
36 — Kaldım iki avrat arasında

37 — Biri beni sever öper
38 — Biri camış olmış deper
39 — Düzenlik yok kavga ider
40 — Kaldım iki avrat arasında

41 — Birinin adı Hediye
42 — Birinin adı Tütiye
43 — Haftada on beş kerre kadıya
44 — Kaldım iki avrat arasında

V/195

1 — Cezâyir'de evlenen kişi
2 — Bükülür kaddi kemâna döner
3 — Akıdır gözünden kan-ıla yaşı
4 — Irmağa uğramış ummâna döner

5 — Yenice başladım söze girmeğe
6 — Öğütleyüp kelimeler dermeğe
7 — Altına bozulmaz bir zar sermege
8 — Dağ başında kalmış çobana döner

9 — Lebin icün seni iderler sâi (Sâkıy)
10 — Öñüñe korlar otlu corbai
11 — Başıña dakarlar bir boş torbai
12 — Say ki öñünde samanı yok hayvana beñzer

VI/196

1 — Sultan Cezâir'de evlenen kişi
2 — Cennet-i a'lâda gılmâna döner
3 — Mevlâ'yı zikr etmek dâimâ işi
4 — Ucmagın bevvâbı Rıdvân'a döner

5 — Ahşam sabah hânesine varanda
6 — Cilâlanır kalbi ehlin görende
7 — Soyınur libâsın rahat bulanda
8 — Tuğları dikilmiş sultâna döner

9 — Beline kuşanır harir kuşağı
10 — Sağın solın almış oğlı uşağı
11 — Süprülmüş döşenmiş kemha döşağı
12 — Serilür üstünde mihmâna döner

13 — Bekârlar cem'olup iderler sohbet
14 — Neylesin eline girmez bu devlet
15 — Bir tümen yok koynunda böyle bir nekbet
16 — Kasâvetden sararmış safrâna (zağfıran) döner

17 — Arabca söyleşir tûtî dilleri
18 — Şekerden nişâne verir lebleri
19 — Hûb cemâlin görenlerin kalbleri
20 — Mevc urur rûz ü şeb ummâna döner

VII/197

1 — Yenice düş oldum ben bir sevdâya
2 — Halâs eylesün beni bundan Yaradan
3 — Başımı salmışım bir kuru gavgaya
4 — Umarım halâs ide Yaradan

5 — Evlilik dimişler anuñ adıña
6 — Bilmem agu mı katdılar anuñ dadına
7 — Allah mübârek etsün alup satana
8 — Nasib etmesün bize Yaradan

9 — Kimisi taşra kır yanlı olmuş
10 — Ulûfesin cıfıda bergüzar vermiş
11 — Başınuñ tıraşı gözüne irmiş
12 — Böyle emreylemiş aña Yaradan

13 — Kondurasın boğazına gecürür
14 — Tlemsan'lıyım deyü kendüsiñi ucurur
15 — Dönüş pohun yarı yolda sıcırır
16 — Böyle emr eylemiş sana Yaradan

17 — Sordum yerüñ nere dedi Tlemsan
18 — Didim dönüşüñüz katı pek âsân
19 — Hudâ'dan mı geldi size bu ihsan
20 — On beş konak verdi Yaradan

21 — Kimi altına eger (eyer) urur
22 — Kimi tırsca taban vurur
23 — Kimi yollarda yorulmuş kalur
24 — Kimi der nasîb'im kalksun buradan

25 — Kimi kayık giymiş süzülüp gelür
26 — Katar katar olmış düzülüp gelür
27 — Nuri bilmez bunı tefekkür kılur
28 — Sorar sizin dönüşüñüz nereden

VIII/198

Şarkı

1 — Gör şu felek bize neyledi
2 — Danacı veziri zabun eyledi
3 — Yedi biñ dana salyana eyledi
4 — Kalmadı danamız bil pâdişâhım

5 — Bir yañı Babadağı bir yañı İster
6 — Yâ Rabbi bize bunun vüs'atın (vesaitin) göster
7 — Sabah kahvaltısına dört dana ister
8 — Âciz kaldık eliñden bil pâdişâhım

9 — Kudretle yaratmış añı Bârî'si
10 — Gelmemiş cihâna bunun sânîsi
11 — Sabah kahvaltısına dana yahnisi
12 — İki okka kimyonla bil pâdişâhım

13 — Bölük sipâhileri otluk satar
14 — Ordû-yi Hümâyun meydana bakar
15 — Paşalılar çadırda yahni kapar
16 — Yahni kabmaktır kârımız bil pâdişâhım

17 — Orduyi seyreyledim bir çarşu bazar
18 — Serdengeçti ağaları ormanda gezer
19 — Lût kavmi döğüşür put kavmi bozar
20 — Askeriñ lûtîdür bil pâdişâhım

21 — Boşunuñ sacagı topugın döğer
22 — Oturmuş kahvede kendini öğer
23 — Taburu görünce dağlara girer
24 — Askeriñ ormandadır bil pâdişâhım

25 — Orduyı kurmışlar bir döner dolap
26 — Nâmımız işitti Şam ile Haleb
27 — Kullarıñ cığrışur şerbetle sa'leb
28 — Askeriñ bestilcidir bil pâdişâhım

29 — Başıña sarınur Bağdad poşusunu
30 — Sırtına yüklenmiş sipâhiler çarşusunı
31 — Eliñde gezdürür büber turşusunı
32 — Askeriñ yoğurtcıdır bil pâdişâhım

33 — Yesir eyledik askeriñ gencini
34 — Bize atar misket ile zinciri
35 — Kullarıñ cıgrışur taban inciri
36 — Kullarıñ bakkaldır bil pâdişâhım

37 — Okundu ezan gelmedi imam
38 — Tevârihler yazar vakıtlar tamam
39 — Orduda yapmışlar keceden hamam
40 — Askeriñ tellâkdır bil pâdişâhım

41 — Bunu böyle söyleyen Sâdık kuluñdur
42 — Dilerseñ afv eyle dilerseñ öldir
43 — İnanmazsañ orduya bir çaşıt (câsus) gönder
44 — Sözüm yalan değildir bil pâdişâhım

IX/199

1 — Cezâyir askerinden haber sorarsañ
2 — Dağ başında kalmış dumana döner
3 — Şaşırmış kendiñi neylesin bilmez
4 — Ehli göcmüş ıssız vatana döner

5 — Yarım kaput bulunmaz eğnine alsın
6 — Dolaşır bazarı bilmez nirye varsın
7 — Altı akca yoktur kahveye girsin
8 — Yıkılır kalbleri virâna döner

9 — Karım gelmez deyü gezer sokağı
10 — Kendi eliyle ayağına urmuş bukağı
11 — Gözedir illâ kumanyayı otağı
12 — Fikirden boynu incelir kaytana döner

13 — Fantaziyyelerinden selâm virilmez
14 — Yordamından karşusunda durulmaz
15 — Koynunda filori ahmer bulunmaz
16 — Cezâyir kızları soyar soğana döner

17 — Gelen a'lâ komanyadır nice düşünmez
18 — Tüfenk bıcak yokdur bokdur işimiz
19 — Bir şey de virmezse accıbaşımız
20 — Mahşerden kovulmuş şeytana döner

21 — İstif cağrıldı kak (kalk) kendüñi deşir
22 — Soltat ..... yok accılığa dolaşır
23 — Reiz (reis) tezkeresin almaz dirseğin kaşır
24 — Ol zaman sahrâda yol şaşırmış gavmana (süvâri birliği, düşman) döner

X/200

Tekerleme

1 — Bu gün bir aceb (acîb) seyran eyledim
2 — Ehl-i Cezâyir'e düştü velvele
3 — Şaşırmış aklım neylesin bilmez
4 — Kalblerine düştü bir azîm zelzele

5 — Karanlılar beldelerin öğerler
6 — Fındık önünde boyunların eğerler
7 — Kâfir nicün gelür deyü söğerler
8 — Anlara da bir gûne düştü gulgule

9 — Kirli Fatma nice olur deyü düşünür
10 — Kalkup hayvana saman vermeğe üşenür
11 — Kâfiir faslı oldukta geri yanı boşanır
12 — İclerine bir aceb düştü velvele

13 — Ne zaman musarrah olacakların bilmezler
14 — Sararmış beñizleri aslâ gülmezler
15 — [Eksik] .....
16 — [Eksik] .....

XI/201

1 — Kimisi oturmuş cıbıgın deler
2 — Kimisi ağzının sineğin salar
3 — Müşteri gelmez deyü sakalın yolar
4 — Sararmış cehresi dönmüş ayvaya

5 — Kiminin önünde burun otu (enfiye) canağı
6 — Burun otu sürtmeden eridi yürekte yağı
7 — Sağa sola gözler dâim sokağı
8 — Müşteri icün yalvarır Bârî Hudâya

9 — Der ki burunsuz benim sanatın camus pîrî
10 — Bolpacalı Mehmed Ağa der ki benim serveri
11 — Dalyarak Şerif eydir nâr-ı cahimdir yerleri
12 — Anlar da düşmüş bir kuru gavgaya

13 — Beş demet tütün ile eksik olmaz sermâye
14 — Var şekvâ eyle benden beğe paşaya
(Alt tarafı yok)

XII/202

1 — Nesin medh ideyim kahvecinin
2 — Ücyüz filcan var meydanda dönenden gayri
3 — Dokuz oğlanı kahve kavırır
4 — El bağlayup divan durandan gayri

5 — Biñ zincirli altuna mühür basmış....
6 — Yediyüz kırlısı harman savırır
7 — Sekizyüz bedevî kebab cevirir
8 — Çiftden değirmenden gelenden gayri

9 — Yediyüz kırlısı orağın bicer
10 — Sekizyüz müşteri kahvesin icer
11 — Günde kahvesinden biñ yoldaş gecer
12 — Gece yarısı gelen sarhoşdan gayri

13 — Kal'anın dibine kar gibi yağar
14 — Yediyüz gelini koyun sağar
15 — Dokuzyüz kızı tarbuşun (fes) eğer
16 — Kasaba altında gezenden gayrı

17 — Kal'anın dibine kar gibi yağar
18 — Yediyüz tazısı var sekizyüz zağar
19 — Mahalle(den) cıkınca cucanler boğar
20 — Hasır altından cıkandan gayri

21 — Dalyarak Şerif eydir bu sözüm haktır
22 — Kâğıda yazacak pusulalar cokdur
23 — Böyle bir şaşkın kahveci yoktur
24 — Müşteriye verdiği şerbetten gayri

XIII/203

Tekerleme

1 — Rind-i cihan yüzü kara pireler
2 — Gözler yatsın deyü bakar pireler
3 — Nemse askerüce (askerünce) kara şabkalı
4 — Tuna seli akar gibi pireler

5 — Akıttı kanımı bir pire beñzer
6 — Baktın mı dişleri leştere (neşter) beñzer
7 — Her birisi bir ezdere (ejder) beñzer
8 — Azılı yılan gibi sokar pireler

9 — Civanı odaya getürdüm bile
10 — Beñzimi betimi soldurdu pire
11 — Üştüler başıña aldılar ele
12 — Yârân payına sunar pireler

13 — Der ki Ömer birin tenhâda bulsam
14 — Bâri bir kacının ileşin sersem
15 — Her ne zaman varsam odaya girsem
16 — Cin gibi başıma üşer pireler

XIV/204

1 — Aslı küffardan hurûc itti binâsı enfiyenin
2 — Halka duhandan beter oldu belâsı enfiyenin
3 — Şeyh meşâyih kalmadı cekmedik bir ahad
4 — Gün-be-gün buldu terakki gör bahâsı enfiyenin

5 — İsmidir hâli enfiye Türkce burunotu
6 — Sakın anın fi'lini sakına gör gâyet kötü
7 — Keyf idindi anı herkes peydah itti bir kutu
8 — Cogalıpdır gâyet hem mübtelâsı enfiyenin

9 — Bir eyü amel olaydı halk iderdi ictinab
10 — Oldu isti'mal idenler şimdi anı bî-hisab
11 — Komadı yağlık yemeni cümlesin itti harab
12 — Kokusu eyler mülevves pâk libâsı enfiyenin

13 — Der Neşâtî Mustafa buldu şöhret eylediler itibar
14 — Cıksa birinin koynundan dördü birden el sunar
15 — Bilmez aslını ba'zılar imdâdı mekruhtan umar
16 — Bil ki zarardır devâsı yok enfiyenin

XV/205

1 — Küffâr geleceğin haber aldılar
2 — Cezâyir iline nâme saldılar
3 — Allah Allah deyip cenge durdular
4 — Dîn-i Hak uğruna kılıç saldılar

5 — Küffâr donanması geldi göründü
6 — Asker-i İslâm cümle yalıya indi
7 — Lencon'lar donandı cenkler kuruldu
8 — Dîn-i Hak uğruna kılıc saldılar

9 — Her tobun başında bir fitil yanar
10 — Gāziler dîn için pervâne döner
11 — Al kanlar dökülüp analar ağlar
12 — Dîn-i Hak uğruna kılıc saldılar

13 — Lencon'lar donanmaya vardı dayandı
14 — Çok gāzîler al kanlara boyandı
15 — Gökde melek yerde insan beğendi
16 — Dîn-i Hak uğruna kılıc saldılar

17 — Seferl(i) Oğlu icdi aşkın şarâbın
18 — Dâimâ zikr eder ulu Çalab'ın
19 — Berhudar olsunlar Türk'ü Arab'ın
20 — Dîn-i Hak uğruna kılıç saldılar

XVI/206

1 — Göbekli burc cekmiş sancag-ı âli
2 — Burclar egnine almış tobı bombayı
3 — Lenconlar ider ceng ü cidâli
4 — Sultan Cezâyir'in gāzî kulları

5 — Göbekli burcun tüfegi taşı
6 — Akıttım ceşmimle kan ile yaşı
7 — Cezâyir'in yanar ateşi
8 — Sultan Cezâyir'in gāzî kulları

9 — Cezâyir'in ardı Buzurya (Bûzerîa) dağı
10 — Dîn-i mübîn uğruna komışlar sibesi
11 — Kücük büyük ejder misâli
12 — Sultan Cezâyir'in gāzî kulları

13 — Bir yanı Damlacık bir yanı Hamma
14 — Seniñ nâmıñ gitti Mısır'a Şam'a
15 — Muştucu yollayım ol gāzî Hünkâr'a
16 — Sultan Cezâyir'in gāzî kulları

17 — Seferoğlu ider gördüm bu işi
18 — Kan ile yoğrulmuş tobrağı taşı
19 — Şedd-i İskender olmuş küffâra karşı
20 — Sultan Cezâyir'in gāzî kulları

XVII/207

Cezâyir Dayısı ol Mehmed Paşa
Dünyâlar durdukca sen binler yaşa
Döktürdüğün toplar gitmedi boşa
Söylensin dillerde nâmın bir zaman

Küffar Göbekli'ye haml'ider heman
Yaptırdığın burçlar hiç virmez aman
Topcular top taşın vurduğu zaman
Söylensin dillerde nâmın bir zaman

Burc-ı Pûlat'dan atar Bombacı başı
Bombacılar sacar zehir ataşı
Lencon'lar iderler cengi savaşı
Söylensin dillerde nâmın bir zaman

Gāzi reislerin iderler cengi
Yaparlar küffâra biñ dürlü fendi
Cuma gün kurdular bir âlî cengi
Söylensin dillerde nâmın bir zaman

Seferl'oğlu cihâna gelmiştir heman
Magrib illerin medhetsin bir zaman
Burmalı toplardan çıktıkca duman
Söylensin dillerde nâmın bir zaman

XVIII/208

1 — Küffar gemileri geldi göründü
2 — Yalı köşkünde âlî divan kuruldu
3 — Lenconlar donandı cıktı yürüdü
4 — Gāziler kılıcın saldı yürüdü

5 — Küffar lencoonları ayrıldı geldi
6 — Cezâyir gāzileri alayın kurdu
7 — Allah Allah dedi yürüdü vardı
8 — Gāzîler ateşin saodı yürüdü

9 — Derilmiş bir yere er oğlu erler
10 — Anlara yardımcı erenler pîrler
11 — Porusu tuc toblu lenconlar bekler
12 — Dîn-i islâm sancağın aodı yürüdü

13 — Cezâyir daisi murâda erdi
14 — Âl-Osman pâdişâhı şâd oldu güldü
15 — Kara haberler Frengistan'a yürüdü
16 — Kavallar (İspanyol askerleri) göz yaşın döktü yürüdü

17 — Seferlioğlu ider hanı gayret güdenler
18 — Küffârın tobuna göğsün virenler
19 — Şehid olup bu gün düğün idenler
20 — Hûrî kızlarını sardı yürüdü

XIX/209

1 — Burc-ı bulatdan seyreyledim Cezâyir'in ol burc-i âlîsin
2 — Enbiyâlar evliyâlar zabt eylemiş çevresin
3 — Veli Dede zabt u rabt eylemiş Cezâyir'in ortasın
4 — Abdülkādir Abdurrahman Sa'lebî gibi bekcisi vardır Cezâyir'in

5 — Bilemedim kimler kurdu binâsını taşını
6 — Gāzî Mehemmed Paşa yapdırdı Göbekliburc'un ayak taşını
7 — Yedi kıral âh eyledi döktü göz yaşını
8 — Yedi başlı ejderha misâli burcları vardır Cezâyir'in

9 — Bu âşık burc-ı pulad komuşdur burcların adların
10 — Gāzî Mehmed Paşa döktürdü bombaların tobların
11 — Cenk ider anda Urumeli Anadolu merdleri
12 — Heman kahraman misâli cenkcisi vardır Cezâyir'in

13 — Doksan sekiz komuşlar burc-i puladın senesin
14 — Lenconlar ile bozdular küffârın donanmasın
15 — Almışdır âl-i Osman pâdişâhının duâsın
16 — Ulûfe virir sikke keser daisi (dayı) vardır Cezâyir'in

17 — Bu âşık Cezâyir'i kati pek medh eyledi
18 — Yedi kıral kara yasa batup ağladı
19 — Sene bin doksan sekizde Cezâyir bir nâm eyledi
20 — Heman bir ednâ Seferlioğlu vardır Cezâyir'in

XX/210

1 — Bu işler daiya hep ma'lûm oldu
2 — İbtidâ burc-i puladın temelin kurdu
3 — Dalmısak (Danimarka) kıralı bomba ile geldi
4 — Var ise yetişmiş daimiz (dayı) bizim

5 — İsbanyol kıralı haml etti geldi
6 — Beş yüz elli alayın kurdu
7 — Gāzîler kılıcın biledi vardı
8 — Var ise evliyâdır daimiz bizim

9 — Küffar karaya askerin döktü
10 — Yetişti gāzîler hep gülle attı
11 — Tobunu bombasını bıraktı gitti
12 — Gercekten evliyâdır daimiz bizim

13 — Küffar üçüncide fend ile geldi
14 — Kereste kesildi lançonlar kurdu
15 — Hayreddin Paşa gibi cenk etti
16 — Ahd olsun evliyâdır daimiz bizim

17 — Dördüncide küffar hışımla geldi
18 — Daimiz İslâm memleketlerinin duâsın aldı
19 — Küffar donanması târümar oldu gitti
20 — Billâhi evliya Daimiz bizim

21 — Seferlioğlu dainin cok medhin etti
22 — Cenaran kavalar (Canaran Caballeros) hep yaralı gitti
23 — Hayrddin Paşa'nn yerin duttu
24 — Vallâhi evliyâ Daimiz bizim

XXI/211

1 — Mağrib ellerinden ey şâh-ı âlem
2 — Sultan Cezâyir'den haberin var mı
3 — Sehâvet ma'deni ey cûd-ü kerem
4 — Sultan Cezâyir'den haberin var mı

5 — Şol târih-i hicret varmadan yüze
6 — Alaman duşmanı kasd eyledi bize
7 — Nice vasf ideyim Hünkârım size
8 — Sultan Cezâyir'den haberin var mı

9 — Cenk gemilerine tecâvuz yüzden
10 — Mücâhid kulların düşürme gözden
11 — Gark oldu görünmez dumandan tozdan
12 — Sultan Cezâyir'den haberin var mı

13 — Elimizde kılıc dilde zikrullah
14 — Muîn hâfızımız ol ulu Allah
15 — Dört yanımız aldı kâfir billâh
16 — Sultan Cezâyir'den haberin var mı

17 — Ey Nakdî gāzîler şaz oldu güldü
18 — Şehidler cennette makâmın buldu
19 — İsbanyol Portekiz Nemse bir oldu
20 — Sultan Cezâyir'den haberin var mı

XXII/212

1 — Gam cekmen sıkıldık deyü behey erenler
2 — Kul sıkılmayınca Hızır yetişmez
3 — Şöyle haber virdi bizi görenler
4 — Kul sıkılmayınca Hızır yetişmez

5 — Şevketlü Hünkârım dâr-ı düyâda
6 — Devlet ü izzetin olsun ziyâde
7 — Eğer karada eğer deryâda
8 — Kul sıkılmayınca Hızır yetişmez

9 — Kimi dünya kimi ahret arzular
10 — İstanbul'a satmış bizi dürziler
11 — Hak kerîmdir elem cekmen gāziler
12 — Kul sıklmayınca Hızır yetişmez

13 — Kullarınız vardır arslan menendi
14 — Kâfire eyleriz dâima fendi
15 — Zâhir bâtında behey efendi
16 — Kul sıkılmayınca Hızır yetişmez

17 — Ey Nakdî hâlimiz bek (yaman) hâlde
18 — Kulağım haberde gözlerim yolda
19 — Meşhur meseldir söylenûr dilde
20 — Kul sıkılmayınca Hızır yetişmez

XXIII/213

1 — Saâdetlü Cezâyir'den
2 — Haber aldın mı Hünkârım
3 — Ne zâhir oldu kâfirden
4 — Vukuf oldun mu Hünkârım

5 — Gāzî Cezâyirli kulun
6 — Yakar kâfirlerin alayın
7 — Armasına İsbanyol'un
8 — Nazar kıldın mı Hünkârım

9 — Göğüs gerdik gelen senge
10 — Boyandık al kızıl renge
11 — Yarar arslanların cenge
12 — Gene saldın mı Hünkârım

13 — Aña Hak eylemiş nusret
14 — Tobı cebhânesi kesret
15 — Cezâyir gibi bir serhad
16 — Aceb buldun mu Hünkârım

17 — Sefer kıldı Nakdî deryâya
18 — Kılıc vâcibdir a'dâya
19 — Cihaddir kurb-i Mevlâ'ya
20 — Sebeb bildin mi Hünkârım

XXIV/214

1 — Bu gazâ ey gāzîler bir iyd-i ekberdir bize
2 — Kâfirin atdugı taşlar dürr-i gevherdir bize
3 — Askere serdar olan Gāzî Mehemmed Paşa'nın
4 — Ayagı basdugı yerler tâc-ı efserdir bize

5 — Kâfire oldu mukabil kırk lencon onbir havan
6 — İnş ü cin tahsin idüp hayranda kaldı bir zaman
7 — Nusret-i Hak ile bir cenk eyledik ey şâh-ı cihan
8 — Tobların savt ü sadâsı ûd-i anberdir bize

9 — Lûtf-i fazlından inâyet kıldı Hak biz düşküne
10 — Şöyle toblar urduk İsbanyol kıralı şaşkına
11 — Âlemin fahrı Muhammed Mustafâ'nın aşkına
12 — Kande varsak ol Hudâ'nın ismi rehberdir bize

13 — Bir yanar âteşdir ey Nakdî Cezâyir askeri
14 — Bârekâllah Rüstem-i devr-i zamandır her biri
15 — Şol şerbetinden nûş iden gelsün beri
16 — Katreler deryâ denizler âb-ı kevserdir bize

XXV/215

1 — Kıl nazar ey pâdişâhım işine İsbanyol'un
2 — Zehr-i zakkumlar katıldı aşına İsbanyol'un
3 — Kâfiri kahr eyledi islâma nusret verdi Hak
4 — Ne kıyâmet kopdı seyr et başına İsbanyol'un

5 — Ol adû-yı hâksâre şöyle âl eyledik
6 — Evliyâlar himmetile dillerin lâl eyledik
7 — Balyemez toblar vurup sihri battal eyledik
8 — Kargalar kondurduk âhır leşine İsbanyol'un

9 — Kırk sekiz hendek kimisi her birisi bir kaya
10 — Putperestler korkusundan cekdi başın hırkaya
11 — Kimisi Varhan'a kacdı kimisi Malta'ya
12 — Girmemişdi uykusunda düşüne İsbanyol'un

13 — Gercek ey Nakdî sekiz gün âlî bir cenk eyledik
14 — Yirmi dokuz teknesin kâfirin gark eyledik
15 — Bin yüz doksan sekizinde hasbıhâlin söyledik
16 — Şöyle yazdık tarihin taşına İsbanyol'un

XXVI/216

1 — Ey âşık sen dahi şâir olursun âkıbet
2 — Balık kavağa cıkdığı zaman
3 — Âlemde söylenür belki meşhur mâhir olursan
4 — Sivrisinek hamam yıkdığı zaman

5 — Bağ-ı gülistana olursuñ bülbül
6 — Eger ki menzile varırsa düldül
7 — Şübhesiz âlemde alursuñ öğdül
8 — Deve gözlük ile bakdığı zaman

9 — Şâirlıkda senin meydanın olmaz
10 — Aklın kâmil ammâ iz'ânın olmaz
11 — Kaval çalmada akranın olmaz ,
12 — Fil burnuna toka dakdığı zaman

13 — Beyhûde sevdâdır düşme inada
14 — Dürr-i yektâ söylersin calup calmada
15 — Akranın olmaz hic kevn-i fenâda
16 — Köstebek gözünü acdığı zaman

17 — Bârekâllah sana Kuloğlu derler
18 — Hazır olan kâmiller dinler
19 — Dilerim Hudâ'dan gıdâ kıl tobla taş?
20 — Sen de âlemde kâmil olursun

XXVVII

1 — Yâ hubbî tâlet gurbetek
2 — Hergiz vefâ kılmaz mısın
3 — Elma tena bihasretek
4 — Ağlamağa gelmez misin

5 — Kesil firak eskiytini
6 — Min aynek ermeytini
7 — Min hicreke ebkayteni
8 — Gözüm yaşın silmez misin

9 — Yâ men lehu vech-el-Kamer
10 — Ermâ alâ abdük nazar
11 — Vâhid nehâr virse haber
12 — Ahvâlimi sormaz mısın

13 — Yâ men lehu vech-al-münîr
14 — Elbise zeheb harir
15 — Seni gören âşık erir
16 — Sen Allah'dan korkmaz mısın

17 — Yâ men lehu beyn-el adâ
18 — Rûhî ve mâlî leyke fedâ
19 — Telkā min Allāh-el-kadâ
20 — Bir şeftalu virmez misin

21 — Met-el hamûn o can kim
22 — Almey tenâ hicrânıkum
23 — Lâkin edhal cinânkum
24 — Bir tâze gül virmez misin

25 — Dalyarak eydir ibn-i Mahmud
26 — Hisset yatar yürîd-el mevt
27 — At el-keffin at tâbut
28 — Sen namâzın kılmaz mısın

Ek Metinler : (1640 numaralı yazmadan)

218

1 — Gāzîlerde vardır nass-ı Fürkânî
2 — Her birine bahş olmuş aşk-ı Rahmânî
3 — Canlarımız fedâdır cihandır fânî
4 — Ol gāzîler kâfir ile cengin idegelmişdir

5 — Lancon kabudanları hep dürür arslanı
6 — Kâfire virmediler aslâ amânı
7 — Şöyle bir cenk etdiler yokdur akrânı
8 — Anlar İsbanyolu ateşe yakagelmişdir

9 — Mehemmed Paşa gāzîlerin olmuş sultânı
10 — Ol bir sâhib-kırandır Rüstem-i sânî
11 — Lanconları yakdı kerem kânı
12 — İsbanyol ile cengin idegelmişdir

13 — Lancomları yapdı cihan mekânı
14 — Tobları vaz'eyledi kerem menâni
15 — Müyesser oldı aña lanconlar kanı
16 — Dört kerre üzerine kâfir gelegelmişdir

17 — Ol gāzîler medihde eyledi safâ
18 — Tahrîr-i medihde eylemez cefâ
19 — Divân-ı gazâda ismi Mustafâ
20 — Ol da kâfir ile cengin idegelmiştir

219

1 — Ol gāzîler küffâra virmez amânı
2 — Ne Rüstem eyler ol cengi ne sultân-ı İrânî
3 — Anlara sibergâh olsun avn-i Rabbânî
4 — Anlar sancakların cennete acup gitdiler

5 — Gāzîler seraskeri Mehemmed Hacı
6 — Anlarıñ kabudanı Gāzî Kalyoncu
7 — Değer kıymetleri Mısır haracı
8 — Anlar da kendilerin sebil idüp gitdiler

9 — Gelin hey gāzîler devran idelim
10 — Burc-i bârûlarda cevlan idelim
11 — Ol gāzî cengin seyran idelim
12 — Şimdi gāzîler kurban olup gitdiler

13 — Gelin hey gāzîler idelim secde
14 — Asker ile kutb gelmişler vecde
15 — Be-hurmet-i Havvâ merkad-i cedde
16 — Gāzîler yüz dumanda kalup gitdiler

17 — Gene cûş eylesin gönül safası
18 — Cenklerin gördükde etsün vefâsı
19 — Gāzîler meddâhiyem ben Mustafâ'sı
20 — Küffâra ateşlerin sacup gitdiler

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Anonim veya Eksik Metinler

220

Yorucu forsa gemiler ile
İndik seyran itdik Frenk illerin
Zâhir bâtın gerçek gāzîler ile
Derdik Oroma'nın gonca güllerin

Bir zaman da Akdeniz'den yürüdük
Dönmez peşâpeşi gemide vurduk
Yelken kürek itdik gice yürüdük
Sabah secdik Sardeni'nun dağların

Biz de yele yele ac kurda döndük
Gāzîler hayır sanılır sandık
Onbir pâre gemi cekdir endik
Yagmaladık Ceneviz'in ellerin

(R.N.)

221

Magrib'den Tunus'dan haber soranlar
Cenk iledür gice gündüz işimüz
Kılıcından her birinin kan damar
Bahâdurlar yârânımuz eşümüz

Şikârımız arslan gibi gözlerüz
Hasmımz bulunca kovar izlerüz
Ne yere akın eylesek yakup yıkaruz
Yıldırımdır tüfengimiz taşımız

(R.N.)

222

Şunda yavrı geldiğimin hikmeti
Yanmağa aşkıña bunda gelmişim
Kanlı yaşım sildiğimin hikmeti
Canı aşkın yaktı nâçar kalmışım

Bî-meded gönlüm ki cok aktı saña
Eylediñ yâr cefâlar sen baña
Ettügüni kanlı zâlim bir aña
Bağrımı derd ü elemle delmişim

Vaslıña el irebilmez kandesiñ
Can cânan ol münevver tendesiñ
Cana kıyar hiç acımaz bendesin
Sen cefâkârı cihanda bulmuşum

223

Murad Reis Türküsü

Bir gemimiz var telli varaklı
Yelkenleri kırmızı yeşil direkli
Tayfamızda vardır arslan yürekli
Rabb'im nasib eyle bize karayı
Evvelden karayı sonra sılayı

Bir gemimiz vardır topa dayanmaz
Tayfaları gaflet almış uyur uyanmaz
Derler ölüm gelmiş gönül inanmaz
Rab'bim nasib eyle bize karayı
Evvelden karayı sonra sılayı

Üsküdar ardında var idi bağlar
Murad Reis durmuş dümende ağlar
On bir ay deyince göründü dağlar
Rab'bim nasib eyle bize karayı
Evvelden karayı sonra sılayı

Geldi bir kuş kondu serene
Bizden selâm olsun dosta yârene
Bir Acem kölesi karayı görene
Rab'bim nasib eyle bize karayı
Evvelden karayı sonra sılayı

(Y.Z.)

224

İlâhi

Ne günâh ettim bilmem ya necün cânım senüñ
Ben gedâñı görüp yer yer pusiye kacduklarıñ
Bu cevr ile ölmem mukarrer boynıña kanım senüñ
Mürde kıldı beni senüñ pusiye kacduklarıñ

Cekti mi böyle meşekkat râh Zühre vü Tahhâr
Rakıbdan oldı bu işler kahr ide aña Kahhâr
Hâne-i hâmuşda her dem ağladır leylü'n-nehâr
Ben gedânı görüp şâhım pusiye kacduklarıñ

Rakıba ragbet eyleme oldur kavm-i .....
Hak bilür ukbâ elinde bulmaga anlar kemâl
Sezer isem sen anlarıñ sözine kıldıñ amel
Anun-çün beni görüp pusiye kacduklarıñ

Furkat ile gözlerinden kanlı yaşlar akup durur
Halk-ı âlem cemi' olmuş garşuma bakup durur
Aglar-ısam bî hayâ derler mahzun olsam Ya'kub durur
Şöyle resmi virdi senüñ pusiye kacduklarıñ

Vasf-ı hâlin kâmil oldı bilemedim günâhım
Başıma altun alemler oldı ya dûd-ı âhım
Mürvet hakkı revâ değil bir günah ile şâhım
Hüsniñe incinüben pusiye kacdukların

(Oxford)

225

Samahı

Beni âlemde mest etdi
Senüñ mestâne gözleriñ
Garib canıma kasd etdi
Senüñ mestâne gözleriñ

Siyah benler serim yanar
Harâmî gamzeler soyar
Derviş hırkasına koyar
Senüñ mestâne gözleriñ

..... mâni' eşine (işine)
Nazlarıñ belâ başıma
Zehirler katdı aşıma
Senüñ mestâne gözleriñ

Görür idim ihsânıñı
Böyle sanmazdım soñunı
Görmez oldı hüsünüñi
Senüñ mestâne gözleriñ

(Oxford)

226

Samahı

Dividim aldım elime yâre nâme yazmağa
Kâğıdım yandı tutuşdu kalamım kan ağladı

Bahcadan bir gül kopardım yâre beşkeş virmege
Yabragı yandı tutuşdu dikanı kan ağladı

Cemâl-i mâhı görmiş iken gönnül murâda irmiş iken
Bâğ-ı cinâna girmiş iken bülbülüm kan ağladı

Carh-ı felek kahır iderse sen yarlıga yâ Hüdâ
Kocmada yâr-ı cenânı destimiz kan ağladı

Elimi daktım boynuma dâra cektiler beni
Duşmanlar şâz olup güldü dostlarım kan ağladı

(Oxford)

227

Be gāziler merd Hüseyin Paşa'nın
Medhini söyleyen diller şad olsun
Kademin yüz üzre getiren anın
Gubar olup tozan yollar toz olsun

Âl-i Osmân'ın yırtıcı bazıdır
Cümle vezirlerin ser-efrâzıdır
Seyyid Battal gibi gerçek gāzidir
Sere sokunduğu teller şad olsun

Bir erdir kalbi pâk vücûdu arı
Firenk kıralına kıldırdı zârı
Marko'yu atından kahraman-vâri
Bir muşt ile yıkan kullar şad olsun

(Memioğlu)

228

Türki-i Keşfî

Fıransız kıralı oğlun gönderdi
Venediğe imdad idesin sandı
Cenge dayanamayup yüzün dönderdi
Bir andan Fıransız askeri sındı

Çevirdiler ilerisün gerisin
Tigden geçürdiler hele yarusun
Netice bozdular küffar çerisin
Katl olundu kıralzâdenin kendi

(NSB)

229

AKKÂ'NIN DESTANI

1

Dinle Pâdişâhım Akkâ'nın cengin
Seyret hilesin kahbe frengin
Birden ateş edip top-u tüfengin
Burç-u barusını döğer, Hünkârım

2

Güllenin darbından burçlar söküldü
Yıkılıp kalanın beli büküldü
Deryaya sel gibi kanlar döküldü
Bahr ile bir oldu yerler, Hünkârım

3

Altmış iki günde yetmiş bin kâfir
Kırk dört yürüyüşle cenk etti vâfir
Ali Tabyası'ndan içerü âhır
Girüp verdi zarar hayli, Hünkârım

4

Tâbi olup cümle Urban şeyhleri
Öğrettiler Bonapart'a her yeri
Yetişsin imdada İslâm askeri
Yoksa Akkâ elden gider, Hünkârım

5

Akkâ'nın yerlisi amelden kaldı
Yetişip çiftliğin askerin saldı
Şöyle cenk oldu kim hayrete daldı
Gökde melek yerde beşer, Hünkârım

6

Donanma ile geldi Murabıt zâde
Akkâ kalesine girdi imdada
Karada, deryada cümle heycada
Bâd-i nusret bize eser, Hünkârım

7

Muhasarasından usanıp bıktık
Allah Allah deyüp kaleden çıkdık
Zorla süre süre Yafa'ya tıktık
Yazdık hali sana müjde, Hünkârım

8

Kâfirin taburun ortadan yardık
Göğdeden kellesin kesip ayırdık
Çekip kılıçları dil kese kırdık
Kuşanıp gayretle kemer, Hünkârım

9

Gaybedip birbirin yoldaşlar, eşler
Ayaklar altına döşendi işler
Şahbazlar, yiğitler, gāzi keleşler
Dirildiler katar katar, Hünkârım

10

Atılıp düşmana top ile tüfenk
Gürleyip gāziler misâl-i pelenk
Takınıp başına beş kollu çelenk
Gezinürler beşer beşer, Hünkârım

11

Ahmed Paşa sarıp başına puşu
Bir elinde altın bir elinde su
Kâfirin üstüne eyleyip gulu
Elde yalın kılıç döner, Hünkârım

12

Arslan gibi kendin düşmana ursun
Düşmanı sam gibi essün savursun
Gayrı vezirlerin bir yana dursun
Cezzar Ahmed Lala'n yeter, Hünkârım

13

Bârekellah, etti böyle hizmeti
Serfiraz eyledi din-ü devleti
Astı arşa kılıç zor-ı himmeti
Sen de kılıç, kaftan gönder, Hünkârım

14

Gazze, Remle, Reşit, Sayda çölleri
Kâfiristan oldu Mısır illeri
Cumhur askeriyle kesip yolları
Nil'in etrafında gezer Hünkârım

15

Kudüs'e dikti gelip evvelâ gözü
Hile, Hud'a bütün kâfirin sözü
Esir etti bunca kızoğlan kızı
Yetiş imdadıma kurtar, Hünkârım

16

Düştü derununa herkesin gayret
Asker-i İslâmın koluna kuvvet
İnşallah bu yıl bizimdir nusret
Buluruz düşmana zafer, Hünkârım

17

Cezzar oğlu alıp hep aşâyiri
Mekke, Medine'nin olsun nâzırı
Büyük ordumuzun dinç asâkiri
Gör düşmana ne iş keser, Hünkârım

18

Topçu, arabacı, yeniçeri bile
Çekip gülbenkler versin gulgule
Döksünler leşlerin kâfirin Nil'e
Yirmişer, otuzar, kırkar, Hünkârım

19

Yusuf Paşa olup âzim-i Mısır
Kırıp düşmanları eylesin hasir
Françe leşkerin eyleyip esir
İstanbul'a pişkeş eder, Hünkârım

20

Küffar askerin biçip ortadan
Mısır'ı kurtaralım böyle vartadan
İntikam alıp Bonoparta'dan
Kapansın bu sene sefer, Hünkârım

21

Düşmanın başına kopsun toz, duman
Boynuna bez takıp dişün «elaman»
Okunup hutbeler **Gazi Selim Han**
Nam-ü şânın arşa çıkar, Hünkârım

230

Cezayir Türküsü

Cezayir'in ufak ufak evleri
İçindedir ağaları beyleri
Türkçe bilmez mâni söyler dilleri
Tunus Tarabulus Cezayir of

Yaz gelince gemilerimiz yağlanır
Kış olunca tersâneye bağlanır
Delikanlılar Cezayir'de eğlenir
Tunus Tarabulus Cezayir of

Cezayir'de üç top birden atıldı
Şıp değinden aylar günler tutuldu hey
Dünya bize miskal miskal ah satıldı hey
Kalk gidelim kömür gözlüm Cezayir'i Cezayir'i

Bir yanımız sık ormanlık ah biçilmez hey
Bir yanımız kara deniz hey geçilmez hey
Mevlâ'm kanat vermeyince ah uçulmaz hey
Kalk gidelim suna boylum Cezayir'i Cezayir'i of

(Y.Z.)

231

Cezâyir Türküsü

Cezâyir'in gemileri yağlanır
Yağlanır da tersâneye bağlanır
Cezâyir'de koç yiğitler eğlenir
Hama Humus Tarabulus Cezâyir

Gemiler gelir Cezâyir'den Mısır'dan
Yelkenleri vardır kumaş hasından
Kadir Mevlâ'm kurtar beni yesirden
Hama Humus Tarabulus Cezâyir

Cezâyir'i dersen yolları taşlı
Bunu söyleyenin gözleri yaşlı
Güzelleri dersen hep eğri kaşlı
Hama Humus Tarabulus Cezâyir

Cezâyir'in sağ tarafı sekili
Sekisinde ireyhanlar ekili
Güzelleri dersen siyah kekilli
Hama Humus Tarabulus Cezâyir

(F.A.)

232

İzzet Efendi cöngünden :

1) Gazîlerin yalın kılıç elinde
Evvel Allah Hak Muhammed dilinde
Kara Hamza'm ider Magrib ilinde
Dâim bizim ahvâlımız böyledir

2) Gāzî gemilerin sende düzerler
Donadırlar dış denizde gezerler
Bulduğu küffârın başın ezerler
Mürd olup putuna tapaldan beri

.....
.....
İsbanya kıralı senden kan ağlar
Tacını tahtını sataldan beri

Viyana Millî Kütüphanesi cöngünden :

3) Kara Hamza ider oldu olacak
Malta gemileri vardır gelecek
Beni kıralın kızı alacak
Haradı gāzîler Hudâ kerimdir

.....
.....
Sebte boğazında gāzîler aç kaldı
Ağlaman kuzum eyyam bizimdir

233

Öksüz Hasbî'den

Öksüz Hasbî ider söyledim candan
Bin yüz on dokuzunda feth oldu Varhan

Bizimle biledir evliyâlar erenler
Yirmi dört ay küffâra göğüs gerenler

Sana müjde olsun ey aziz Sultan
Yedi kal'a düzer anılır Varhan

(İzzet Efendi Cöngü'nden)
(Sevük)

Not: İsmail Habip: bu şairlerin en yenileri bile İzzet Efendi'den öncedir. 18 inci asırdandır. Varhan fethi (1119) yâni 1707'de olduğuna göre bu şahsın 17 nci asrın sonları ile 18 inci asrın başlarında yaşadığı anlaşılıyor, diyor. Bu beldenin muhasarası 2 sene sürmüştü.

234

Mağriblioğlu'ndan :

Hüseyin Bey ile İbrahim Hoca
Gāziler dem çekdi bindi kılıca
Yalınız beğleri kurtuldu anca
Bedesten'e değin kovdum Cezâyir

Gāziler silâha oldular süvar
Duşman da görünce kalmadı karar
Altı yüz çadırı kıldık târümar
Tunus'tan âhını aldı Cezâyir

(İzzet Efendi Cöngü'nden)
(Sevük)

1 — Cezâir'iñ yügsek olur evleri
2 — İçinde oturan aga begleri
3 — Türkçeyi unutmuş Arapça söyler
4 — Sokakları mermer daşlı Cezâir

5 — Cezâir'iñ harmanların savrulur
6 — Savrulur da sag yanına devrilir
7 — Çok yigitler selâm dir de çıgrılır
8 — Yigitleri hilâl gaşlı Cezâir

9 — Cezâir'iñ üs yanı gara dagdır gaçılmaz
10 — At (alt) yanında deñiz dire (derya) geçilmez
11 — Gadir Mevlâ'm ganat vermeince uçulmaz
12 — Gadir Mevlâ'm ganat vir de uçalım

13 — Cezâir'iñ çeşmesiniñ başında
14 — Balık sövreti (sureti) vardır çeşmesiniñ daşında
15 — Hanım gız da girmiş on üç on dört yaşına
16 — Gozelleri dökme donnu Sultan Cezâir

(Giese)

236

Türkü

On bir ay oturdum kardaş bir han içinde
Yedi derya geçtim bir gün içinde
Yâ Rabb'im bize kısmet eyle sen karayı
Evvel karayı kardaş sonra sılayı

Akdeniz üstünde kardaş zenbillü daglar
Murad İreiz oturmuş dümende ağlar
Kıral kızı karşısında başını bağlar
On bir ay didikde kardaş göründü dağlar

Gemicinin hanları camdan yüke dayanmaz
Arkadaşlarımı gaflet basmış uyanmaz
Kalbime ölüm girmiş uyanmaz
Yâ Rabbi'im sen kısmet eyle bize karayı

(N.S.B.)

237

Yaz gelince gemilerim yağlanır
Güz gelince tersaneye bağlanır
Cezâyir'de koç yiğitler eğlenür
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Bir kuşcağız geldi kondu serene
Selâm edin eşe dosta yârâna
Bir Mısır haznesi kara diyene
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Bir kuşcağız geldi kondu tekene
Öte öte kara bağrım tükene
Koç yiğitler arzu çeker vatana
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Cezayir'in sağ yanında üç top atılır
Şiddetinden aylar günler tutulur
Sarı saçlı kızlar yesir satılır
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Gemilerim birer birer çektim adaya
Sığınalım Yaradan'a Hüdâ'ya
Cezayir bekçisi Veli Dede'ye
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Demür attım halatlarım çürüdü
Yüreğimde yağ kalmadı eridi
On bir ay deyince dağlar göründü
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Aman Mevlâ'm nasip eyle karayu
İptida karayu sonra sılayı
.....
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Cezayir'in teknesi karanlık anbar
Etrafını sorarsan çarkıla çenber
Aman Mevlâ'm bizi sılaya gönder
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

On bir ay deyince göründü dağlar
Üç reis oturmuş dümende ağlar
On bir yiğit içinde beş yüz asker eyler
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Geminin direği çamdır dayanmaz
Arkadaşlar gaflet bastı uyanmaz
Kara yakın derler kalbim inanmaz
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Cezayir'de üç top birden atıldı
Şiddetinden aylar günler tutuldu
Ecel bize miskal miskal satıldı
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

Cezayir'in de harmanları savrulur
Savrulur da sağ yanına devrilir
.....
Tunus Tarabulus Sultan Cezayir

(NSB)

EK BİLGİLER

Şâirlerin Yaşadığı Yüzyıllar

Yunus Emre	:	XIII. Yüzyıl
Âşık Yunus	:	XV. »
Oğuz Ali	:	XV. »
Dalışman	:	XVI. »
Derviş	:	XVI. »
Gedâ Musli (Muslih)	:	XVI. »
Çırpanlı	:	XVI. »
Armutlu	:	XVI. »
Kul Çulha	»	XVI. »
Sultan Abdal	:	XVI. »
Köroğlu	:	XVI. »
Öksüz Ali	:	XVII. »
Kuloğlu	:	XVII. »
Kâtibî	:	XVII. »
Kâtiboğlu	:	XVII. »
Kâtibzâde	:	XVII. »
Mustafa	:	XVII. »
Kul Mustafa	:	XVII. »
Koroğlu	:	XVII. »
Öksüz Âşık	:	XVII. »
Kâtib Ali	:	XVII. »

Âşık Ömer	:	XVII.	»
Garip Âşık	:	XVII.	»
Şahin	:	XVII.	»
Üsküdarî	:	XVII.	»
Memioğlu	:	XVII.	»
Hüdâyî	:	XVII.	»
Ali Ufkî	:	XVII.	»
Demiroğlu	:	XVII.	»
Beñli Ali	:	XVII:	»
Kara Hamza	:	XVII.	»
Hamzaoğlu	:	XVII.	»
Seyyâhî	:	XVII.	»
İbrahim	:	XVII.	»
Osman	:	XVII.	»
Kul Nesimî	:	XVII.	»
Karacaoğlan	:	XVII.	»
Âşık Halil	:	XVII.	»
Tasbaz	:	XVII.	»
Kul Bekir	:	XVII.	»
Lûtfî	:	XVII.	»
Küçük Ali	:	XVII.	»
Hocaoğlu	:	XVII.	»
Kul Muhiddin	:	XVII.	»
İmamoğlu	:	XVII.	»
Öksüz Maden	:	XVII.	»
Hasan	:	XVII.	»

Hatiboğlu	:	XVII. »
Hasanî	:	XVII. »
Mustafa (Hasanoğlu)	:	XVII. »
Fânî	:	XVII. »
Nuhoğlu	:	XVII. »
Ahmed	:	XVII. »
Derviş Ahmed	:	XVII. »
Âhî	:	XVII. »
Kul Abdî	:	XVIII. Yüzyıl
Mağriblioğlu	:	XVIII. »
Seferlioğlu	:	XVIII. »
Nakdî	:	XVIII. »
Şemşî	:	XVIII. »
Tlemsânî	:	XVIII. »
Nuri	:	XVIII. »
Sâdık	:	XVIII. »
Dalyarak Şerif	:	XVIII. »
Öksüz Hasbî	:	XVIII. »
Şerif İbrahim	:	XVIII. »
Neşâtî Mustafa	:	XVIII. »
Selimî	:	XIX. Yüzyıl
Lüccetî	:	XIX. »
Nâtürânî	:	XIX. »
Bursalı Ali	:	XIX. »
Kenzî	:	XIX. »

Şahıs ve Yer Adları

Abdi Paşa, Abdürrahman (- 1686)

Abdi Paşa, Girid savaşlarında, hususiyle Kandiye fethinde gösterdiği kahramanlıklarla dikkati çeken büyük bir askerdir. Bağdad, Mısır, Bosna ve Halep vâliliklerinde bulundu. 90 bin kişilik Haçlı ordusuna karşı 16 bin Türk askeriyle 78 gün müdâfaadan sonra 80 yaşına yaklaştığı günlerde şehid olmuştur.

Cezzar Ahmed Paşa (1730 - 1804)

Napoléon Bonaparte'ı Akkâ önlerinde mağlup eden Mısır serdârıdır.

Barak (Burak) Reis (- 1498)

Barak Reis, İkinci Bayazıt devrinde Davud Paşa'nın kapdanıderyalığı zamanında Kemal Reis'le birlikte İnebahtı savaşında gemi süvârisi olarak bulundu. Venediklilerin iki yandan kuşattıkları gemileriyle kendi gemisini ateşe vererek düşman kaptanları ile birlikte yanmıştır.

Çaka Beğ

Çaka Beğ, İzmir ve civarındaki adaların (1081 - 1096) yılları arasında beğliğini yapmıştır. Geniş bilgi için bakınız: Akdes Nimet Kurat, Çaka Beğ, 1987, 4. bası, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayını.

Cezâyirli Gāzî Hasan Paşa (1710 - 1790)

Hasan Paşa, Üçüncü Selim zamanında sadrâzamlığa yükselmiş meşhur denizcilerimizdendir. Tlemsen beğliğinde bulunan Hasan Paşa, 1767 yılında Kaptanıhümâyun (Oramiral) oldu. 1767 - 1774 yılları arasındaki Osmanlı - Rus savaşlarında büyük yararlıklar gösterdi. Gāzî ünvânına ve altın çelenge lâyık görüldü. Uzun müddet Cezâyir'de kaldığı için Cezâyirli olarak bilinen Gāzî Hasan Paşa Şumnu'da öldü.

Barbaros Hayreddin Paşa (1473 - 1546)

Asıl adı Hızır olan Barbaros Hayreddin Paşa, 16 ncı asırda Akdeniz'de Türk hâkimiyetini temin eden en büyük Türk amiralidir. Hayreddin Paşa, Eceovalı Ya'kub adlı bir sipâhinin oğludur. Ya'kub Ağa 1462 yılında Midilli'nin fethi sırasında Fâtih Sultan Mehmed'in ordusunda bulundu. Fetihten sonra Midilli'ye yerleşti. Orada İshak, Oruç, Hızır ve İlyas adlarını verdiği dört oğlu oldu. Oruç Reis, Hızır'ın ağabeyisidir. Barbaros ticaretle uğraştığı yıllarda kardeşi İlyas'la Rodos korsanlarının eline düştü. Çarpışmada İlyas öldü.

Barbaros, esaretten kurtulduktan sonra Antalya'da Şehzâde Korkut'un hizmetinde çalıştı. Kardeşi Oruç Reis'le birleşerek korsanlığa başladı. Osmanlı Devleti, korsan gemilerinin Anadolu kıyılarında dolaşmasını yasaklayınca Tunus'a gittiler. Cerbe adasını kendilerine üs yaptılar.

Barbaros, Ceneviz, Venedik, Fransız ve İspanyol gemilerini ve sâhillerini vurarak servet ve şöhret kazandı. 1516 yılında Cezâyir kal'asını İspanyollardan aldı. Orada küçük bir hükûmet kurdu. Oruç Reis hükümetin başında bulunuyordu. 1519 yılı savaşlarında şehid oldu.

Barbaros Hayreddin Paşa, Mısır'ı fethetmiş bulunan Yavuz Sultan Selim'e mürâcaatla Osmanlı hâkimiyetine kabulünü istedi. Kānunî Sultan Süleyman zamanında İstanbul'a geldi. Kendisine Beğlerbeğiliği pâyesi verildi.

Barbaros Hayreddin Paşa, Yunan adalarından bir çoğunu, Kandiye'yi, Mesina'yı ve İtalya'nın birçok kıyılarını vurdu. Andrea Doria'yı Preveze'de bozguna uğrattı. I. François, Charles Quint'e karşı Kānunî Sultan Süleyman'dan yardım ricasında bulundu. Bu savaşta Barbaros Charles Quint'in donanmasını perişan etti. Osmanlı devletine aynı zamanda Cezâyir ve Tunus hâkimiyetini getiren Hayreddin Paşa, 1546'da İstanbul'da öldü. Türbesi Beşiktaş'tadır.

Deli Hüseyin Paşa (- 1695)

Cesâretinden ötürü "Deli" lakabı ile anılan Hüseyin Paşa, vâlilikleri dışında Kaptanıderyalığı ile tanınmıştır. 1646 yılında Girid'e serdar tâyin edilmiştir. Venediklilerden Resmo Kal'asını alan odur. Dördüncü Murad ve Dördüncü Mehmed devirlerinde vazife gören Deli Hüseyin Paşa Köprülü Mehmed Paşa'nın teşvikiyle iftirâya uğramış Yedikule'de öldürtülmüştür.

Gedik Ahmed Paşa (- 1482)

Gedik Ahmed Paşa, Fâtih Sultan Mehmed devrinde Sadrıâzamlığa kadar yükselmiş bir devlet adamıdır. 1472 yılında Alâiye ve çevresini zapteden odur. Ahmed Paşa, Selânik Sancak Beğliği sırasında 1474'te Limni'yi, ertesi yıl Kefalonya, Zanta, Santamavra adalarını imparatorluğa kazandırdı. 1480 tarihinde Napoli kırallığına dâhil Otranto'yu ele geçirdi. 1482 yılında idam edildi.

Kemal Reis (- 1533)

Kemal Reis, büyük Türk denizcilerinden biridir. Korsanlıkla deniz cenklerinde gösterdiği cesaretle üne kavuştu. 1494 yılında Osmanlı Devleti'nin hizmetine girdi. Malta'ya çıktı. Malta Beği'nin oğlunu kaçırarak İstanbul'a getiren odur.

Kemal Reis, Gırnata'da Benî Ahmer hükümdarlarının sonuncusu Mevlâ Hasan'ın Osmanlı Devleti'nden yardım istemesi üzerine donanmasiyle İspanya sularına girdi. O sırada Kristof Kolomb'un Amerika'dan dönen gemilerindeki tayfaları esir etti. Kolomb'un haritalarını eline geçirdi. Kardeşinin oğlu Pîrî Reis, sonra Amerika haritasını yaparken bu malzemeden faydalandı.

İkinci Bayazit zamanındaki İnebahtı, Modon seferlerinde ve Mora sâhillerinin Venediklilerden alınmasında yararlıklar gösteren Kemal Reis denizde ölmüştür.

Murad Reis (Koca) (- 1609)

Koca Murad Reis 16'ncı asırla 17'nci asrın başlarında yaşamış büyük bir denizcidir. Genç yaşında Garb Ocağı'na göçtü. Kānunî Sultan Süleyman'ın Akdeniz hâkimiyeti siyasetinde Barbaros Hayreddin Paşa'nın emrinde çalıştı. Barbaros'un bütün seferlerinde bulundu. Preveze zaferinde mühim rol oynadı. 1552 yılında Hind Kaptanlığı vazifesine getirildi. Venediklilere karşı Kıbrıs'ın savunmasında hizmeti geçen Murad Reis öldüğü zaman 80 yaşında idi. Türbesi Rodos'tadır.

Murad Reis (Küçük)

Küçük Murat Reis, Atlas Okyanusu'ndaki faaliyetleri ile ün yapmış bir Türk korsanıdır.

Murad Reis, Kuzey Afrika'da Türk korsanları arasında yetişti. Batı Akdeniz'de bir çok akınlarda bulundu. Atlas Okyanusu'na çıktı. 1585 yılında Kanarya adalarına sefer etti. Büyük ganimetlerle Cezâyir'e döndü. 1625'te Bristol limanının güney batısındaki Lundy adasını alıp üs haline getirdi. 1627'de Danimarka kıyılarına ve daha sonra İzlanda'ya ayak basan Murat Reis cesareti ile düşmanları arasında da dikkati çekmiş büyük bir denizcidir.

Piyâle Paşa (1515? - 1578)

Piyâle Paşa, hususiyle Batı Akdeniz'de yapılan bir çok seferlerde muvaffakiyeti görülen kapdanıderyalardandır. 1566 yılında Sakız adasındaki Ceneviz hâkimiyetine son veren odur.

Piyâle Paşa, İkinci Selim devrinde Kubba Veziri rütbesiyle 1570 - 1571 Kıbrıs seferinde donanmaya kumanda etti. Sakız'da câmi ve hayır eserleri yaptırdı, İstanbul'da öldü.

Sâlih Reis (- 1566)

Sâlih Reis Edremitlidir. Çocuk yaşta levend oldu. Barbaros Hayreddin Paşa Kapdanıderya olunca Sâlih Reis'e Bahriye Sancak Beğliği (tüm amirallik) verildi. Akdeniz'de Alman ve İspanyol gemilerine göz açtırmadı. Bir Korsika limanında Anderea Doria'nın baskınına uğradı. Turgut Reis'le birlikte esir edildi. Forsaya vuruldu. Barbaros tarafından kurtarıldı. 1538 yılındaki Preveze zaferinde Barbaros'tan sonra en büyük rolü oynadı. 1552'de Bahriye Beğler Beği (oramiral) ve Cezâyir Umumî Vâlisi oldu. 1553'te Fas topraklarına girdi. Böylece Osmanlı sınırları Atlas Okyanusu'na ulaştı. 1557 yılında emekli oldu.

Fas fâtihi diye şöhret kazanan Sâlih Reis'in İnebahtı savaşına katılan ve Bahriye Sancak Beğliği'nde bulunan Mehmed Beğ adında bir oğlu vardır.

Silâhdar Yusuf Paşa (- 1646)

Sultan İbrahim'in musâhibi Kapdanıderya Yusuf Paşa Hanya (Girit) fâtihi olarak şöhret kazanmıştır. Düşmanlarının tezviri yüzünden idam edilmiştir.

Sinan Paşa (1506 - 1596)

Yemen fâtihi olarak şöhrete ulaşan Sinan Paşa, 1574 yılında Akdeniz komutanlığına getirildi. Tunus'taki bâzı kal'aları alan odur. 1580'de sadrâzam olmuştur.

Turgut Reis (1485 - 1563)

Büyük Türk denizcisi olan Turgut Reis, Barbaros'un hizmetine girdikten sonra Preveze zaferinde kahramanlıklar gösterdi. 1540 yılında Korsika'da Cenevizlilerin saldırısına uğradı. Esir edildi. Düşman gemilerinde forsa olarak bulundu. 1543 yılında Cenova'yı kuşatan Barbaros sâyesinde esâretten kurtuldu. 1554'te Trablus'u alan odur. 80 yaşında, donanma komutanı olarak Malta savaşına katıldı. Bu savaşta vurularak öldü. Mezarı Trablus'tadır.

Akdeniz

Akdeniz, Avrupa, Afrika ve Asya kıyıları arasında uzanan bir iç denizdir. Genişliği iki milyon dokuz yüz yetmiş bin km²'dir. Girintileri ve çıkıntıları fazla olan bu deniz, Cebel-i Târık boğazı ile Atlas Okyanusu'na, Süveyş Kanalı ile Kızıldeniz'e bağlıdır. Akdeniz'in kıyılarında yarım adalarla birbirlerinden ayrılan ve hususî adlarla anılan küçük denizler vardır. Bunlar, Fas ile İspanya arasında İber veya Betik; İtalya - Sicilya - Sardunya - Korsika arasında Tiren; İtalya ile Balkan Yarımadası arasında Adriya; İtalya - Sicilya - Yunanistan arasında Yunan veya İyon; Yunanistan'la Anadolu kıyıları arasında Eğe; iki boğaz arasında kalan kesim de Marmara Denizi'dir.

Fas

Batıda Atlas Okyanusu, kuzeyde Cebel-i Târık boğazı ile Akdeniz, doğuda Cezâyir, güneyde Cezâyir Sahrası ve güney batıda İspanyol Sahrası ile çevrili bir Afrika ülkesidir. Bugünkü yüzölçümü 446.579 Km²'dir. Başkenti Rabat'tır. Halkının büyük çokluğu müslümandır. Muhtelif kavimlerin istilâsına uğrayan Fas, 16. asrın son yarısında Kapdan-ı Derya Salih ve Ramazan Paşaların gayretleri ile Osmanlı Devleti hâkimiyetine girdi. Bu hâkimiyetle imparatorluğumuzun sınırı Atlas Okyanusu'na dayandı.

Kıbrıs Adası

Kıbrıs, Doğu Akdeniz'de bir adadır. Yüzölçümü 9251 Km^2'dir. Başkenti Lefkoşe'dir. Kıbrıs, tarih boyunca Mısırlılar, Hititliler, Yunanlılar, Fenikeliler, Büyük İskender, Romalılar, İngilizler, Şövalyeler, Lüzinyanlar, Cenevizliler, Memlûk Türkleri ve Venedikliler tarafından idare edilmiştir.

Türk ticaret gemileri Venediklilerin taarruzuna uğruyordu; Katolik Venedikliler Ortodoks Kıbrıs Rumlarını zulüm ve baskı altında tutmakta idi. Rum halkı âdil ve dinlere saygılı Osmanlıları Kıbrıs fethine dâvet ettiler. İkinci Selim, bu iki sebepten ötürü adayı almağa karar verdi. Kıbrıs'a giden donanmanın başında Kapdân-ı Derya Piyale Paşa, Ordu-yi Hümâyun'un başında Lale Mustafa Paşa bulunuyordu. Kıbrız 1571'de Osmanlıların eline geçti. Adada Beğlerbeğilik kuruldu. Kıbrıs 1878'de İngiltere'ye emâneten bırakıldı. 1960 yılında İngiltere Kıbrıs'ın bağımsızlığını tanıdı. Bugün adada biri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olmak üzere iki devlet bulunmaktadır.

Girit Adası

Girit, Doğu Akdeniz ortasında Yunanistan ve Anadolu ile Kuzey Afrika arasında 140 Km. uzunluğunda ince, uzun bir adadır. Yüz ölçümü 8.379 Km^2'dir. Başlıca şehirleri Kandiye, Hanya ve Resmo limanlarıdır.

Aydınoğlu Umur Bey, 1341 yılı seferinde adanın kıyılarına çıktı. 1423'te Girit'e bir Türk akını oldu. 1538'de adaya çıkan Barbaros, burasını yaktı. Bu hâdise Türkiye - Venedik savaşının süratle kazanılmasında rol oynadı. Türk ticaret yolları üzerindeki bu adayı Venedikliler tahkim etmişti. Türkiye (Osmanlı Devleti) 1645'te adaya asker çıkardı. Adanın tarafımızdan fethi 1669'da tamamlandı. 1912 Balkan Savaşı'nda Yunanistan adaya el koydu. Girit'te 243 yıllık Türk hâkimiyeti son buldu. Adada yaşayan Türkler Lozan muâhedesinden sonra mübâdil olarak Türkiye'ye göç etmişlerdir.

Libya

Kuzeyde Akdeniz, doğuda Sudan, güneyde Çad ve Nijer, güney batıda Cezâyir, Büyük Sahra ve batıda Tunus'la çevrili bir Afrika ülkesidir. Halkının büyük çokluğu müslümandır. Hâlen başkenti Trablus'tur. Bingazi ve Fizan tanınmış şehirleridir. Bingazi, Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı Devleti hâkimiyetine girdi. Kaptan-ı Derya Turgut Paşa Trablus'u aldı. Türk hâkimiyeti Büyük Sahra'ya kadar yayıldı. 1911 yılında İtalyanların eline geçen Libya bu gün bağımsız bir devlettir.

Limni

Limni, Türkiye'ye âit İmroz'la Bozcaada arasındadır. Çanakkale Boğazı'nın karşısındaki bu adanın yüzölçümü 470 Km^2, başşehri ise Mondros kasabasıdır.

Malta

Orta Akdeniz'de askerî ve ticarî ehemmiyeti büyük olan bir adadır. Sicilya'nın 80 Km. güneyindedir. Afrika'ya (Tunus) uzaklığı 290 Km. kadardır. Yüzölçümü 346 Km^2'dir. Başkenti liman olan La Valetta'dır. Yerli Maltalılara Maltız adı verilir. Arap - İtalyan karışımı bir millet olan Maltalılar Maltızca konuşmaktadırlar.

Türk denizcileri 16 - 18 nci asırlar boyunca bu adaya bir çok kere çıktılar. Turgut Paşa'nın şehid düşmesinden sonra Türk kuşatması adadan kalkmıştır.

Mısır

Mısır, kuzeyinde Akdeniz, batısında Libya (Bingazi), güneyinde Sudan, doğusunda Kızıldeniz'le çevrili eski bir medeniyet merkezidir. Halkının büyük çokluğu müslümandır. Halkı Arapça konuşmaktadır. Mısır 1250 - 1914 yılları arasında Türk Devletleri hâkimiyetinde kaldı. 1799'da üç yıl Napolyon devrinde Fransa'nın işgaline uğrayan Mısır, Mehmed Ali Paşa'nın vâliliği ile yeni bir hayata başladı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Türk toprağı olmaktan çıktı. Lozan Andlaşması ile Türkiye Mısır'ı tamamen bırakmış oldu.

Mısır'ın Akdeniz'de bu gün ehemmiyetini kaybeden Reşid ve Dümyat adlı iki limanı vardır.

Midilli

Edremit körfezinin ağzında Türkiye kıyılarından 7 kilometre mesafededir. Yüzölçümü 1696 Km²'dir. Başşehri Midilli'dir. Lozan andlaşmasından sonra Midilli Türkleri Ayvalık kasabasına yerleştirildiler.

Oniki Ada

Ege Denizi'nin güney doğusunda, Türkiye kıyılarının çok yakınında bir adalar topluluğudur. Samos ile Rodos arasında yer alan bu adalar topluluğu Sporatlar'ın güney bölümünü meydana getirirler. Yüzölçümlerinin toplamı 1244 Km²'dir. Rodos'a bağlıdırlar. Adları şunlardır: Astropalya, Kalimnos, Kaşot, Kerpe, Harki, İstanköy, Leros, Lipsos, İncirli, Patmos, Sömbeki, Tilos.

Bunlardan Kaşot ve Kerpe adaları Rodos'la Girit arasındadır. İstanköy Anadolu'nun Kerme körfezi ağzında Bodrum ve Datça yarımadalarının arasında; Sömbeki de Datça'nın güneyindedir. 12 Ada, uzun müddet Türk hâkimiyetinde kaldıktan sonra 1912'de İtalyanlar tarafından işgal edildi. Rodos'la birlikte 12 Ada'nın siyasî durumları belli olmadan Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine İtalya'nın elinde kaldı. İkinci Dünya Savaşı sonunda Menteşe kıyıları önlerinde ve Kaş kasabası karşısındaki Meis adası ile birlikte Yunanistan'a verildi.

Rodos Adası

Rodos, Ege denizinde "12" Ada'nın en doğuda bulunanıdır. Batı Anadolu kıyılarına uzaklığı 12 mildir. Yüzölçümü 1412 Km²'dir. Merkezi Rodos şehridir. Kanunî Sultan Süleyman 1522 yılında adayı Osmanlı Devleti hudutları içine aldı. 1911 - 1912 tarihinde İtalyanın eline geçen Rodos, 1947 yılında Yunanistan'a verildi.

Sakız Adası

Sakız, Adalar Denizi'nde, Anadolu kıyısına yakın, Çeşme kasabası karşısında sakızı ile meşhur bir adadır. Orta Çağ'da hac ve ticaret denizi yolunun uğrak yeri olarak ehemmiyet kazanmıştı. Birinci Kılıç Arslan'ın kayınbabası olan ve İzmir'i elinde bulunduran Çaka Bey, 1089 yılında bir müddet Sakız'ı eline geçirdi. 1566'da Kapdan-ı Derya Piyâle Paşa 70 kadırga ile adayı Cenevizliler'den aldı; Venedikliler'in işgâlinden sonra İkinci Ahmed zamanında 1695'de Türk hâkimiyetine girdi; 1913'te Yunanlıların eline geçti.

Sakız, Cezâyir-i Bahr-ı Sefid Vilâyeti kurulduktan sonra sancak olmuş, İpsara, Nikarya, Patnos, Arki, Lipsos, Leryos, Kalimnos ve Astropalya gibi adalar bu merkeze bağlanmıştı.

Nâmık Kemal, 1877 yılı sonlarında Rodos muasarrıflığından Sakız mutasarrıflığına nakledilmiş ve 2 Aralık 1888'de burada ölmüştür.

Selânik

Selânik kuzey Yunanistan'da Vardar nehrinin döküldüğü körfez üzerinde büyük bir liman şehridir. Şehir ve çevresi İkinci Murad devrinde 1430 yılında imparatorluğumuza dâhil edildi. Atatürk'ün doğduğu bir şehir olan Selânik 1912 Balkan Savaşı'ndan sonra Yunanlıların eline geçti.

Semadirek

Semadirek, Adalar Denizi'nde İmroz'un 24 Km. kuzey batısında hâlen Yunanistana bağlı küçük bir adadır.

Tunus

Doğu Akdeniz'i Batı Akdeniz'e birleştiren geçide hâkim mıntakada bulunan Tunus, batıda Cezâyir, doğu ve güneyde Libya ile sınırlıdır. Yüzölçümü 164.151 Km²'dir. Başkenti Tunus şehridir. Halkının büyük çokluğu müslümandır. Milâttan önce 5. asırda Tunus'a yerleşen Fenikeliler burada Kartaca Cumhuriyeti'ni kurdular. Milâttan önce 2. asırda Vandallar'ın, 4. asırda Bizans'ın, 7. asırda Arapların eline geçen Tunus, 1574 yılında Uluç Ali Reis ve Sinan Paşa'nın gayretleri ile Osmanlı ülkesine katıldı. Başlangıçta Dayı adı verilen Yeniçeri Subayları tarafından idare edilen Tunus, İmparatorluğun gerileme devrinde kuvvetlenen vâlilerce yöneltildi; sonra 78 yıl süren Fransız hâkimiyeti başladı. Tunus, 1951 yılında istiklâlini kazandı.

KISALTMALAR

AMKC.	:	Ankara Millî Kütüphane Göngü
Atillâ	:	Osman Atillâ
BM.	:	British Museum Kütüphanesi
CÖ.	:	Cahit Öztelli
Deny	:	Jean Deny
E,E.	:	Eşref Ertekin
FA.	:	Ferruh Arsunar
FAT.	:	Fevziye Abdullah Tansel
Giese	:	Fredric Giese
HB.	:	Mehmet Halit Bayrı
HTM.	:	Hayat-Tarih Mecmuası
İstanbul	:	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi (Türkçe mecmua ve Cönkleri)
Köprülü	:	Mehmed Fuad Köprülü
KT.	:	Ahmet Kutsi Tecer
MC.	:	Müjgân Cunbur
MRG.	:	Mahmut Ragıp Gazimihal
Nâibzâde	:	Nâibzâde Mustafa Göngü
NSB.	:	Nihat Sâmi Banarlı
Oxford	:	Oxford Kütüphanesindeki yazmanın işareti
RA.	:	Refik Ahmet Sevengil
RN.	:	Rıza Nur
Rossi	:	Ettore Rossi
SNE.	:	Sadeddin Nüzhet Ergun
Sevük	:	İsmail Habib Sevük
TFA.	:	Türk Folklor Araştırmaları Dergisi
ŞE.	:	Şükrü Elçin
Ufkî	:	Ali Ufkî
Y.Z.	:	Yusuf Ziya Demircioğlu

BIBLIYOGRAFYA

Ferruh Arsunar, Gāziantep Folkloru. 1962.

Osman Atillâ, Türk Kahramanlık Şiirleri Antolojisi. 1967.

Nihad Sâmi Banarlı, Cezayir Şâirlerimiz, Adsız Mecmua, Sayı 4, 1931.

Nihad Sâmi Banarlı, XVI. Asır Saz Şâirlerinden Öksüz Ali, Halk Bilgisi Haberleri, Sayı 53, 1936.

Nihad Sâmi Banarlı, Şâir Âşık ve Halk Şâirlerinde Girid Savaşı, Kültür Haftası, Sayı 20, Mayıs 1936.

Mehmet Halit Bayri, Kıbrıs Destanı, Yeni Tarih Dünyası (Kıbrıs sayısı) C. II, Sayı 9, 15 Ocak 1954.

Cönk, Bodleian Library Oxford Shelfmark Ms. Bodl. Or. 4 (63 yaprak, tarihsiz, 17. asırın ikinci yarısına âit. Sâhibi: Alioğlu Madan Hoca.)

Cönk, İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi Türkçe Yazmaları nu. 1038.

Cönk, Nâibzâde Mustafa'ya âit. 18. asır, Turgutlu.

Cönk, Viyana Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Mixt 432-3a.

İsmail Hâmi Dânişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, C. II, 1971; C. III, 1972; C. IV, 1972.

Yusuf Ziya Demircioğlu, Anadolu Köylerinin Türküleri. 1938.

Jean Deny, Chansons Des Janissaires Tures D'Alger (Mélanges René Basset Tome 11, 1925 (Publications de L'institut Des Hautes - Etudes Marocaines.)

Şükrü Elçin, Saz Şâirlerimizden Koroğlu Hakkında, Türk Kültürü, Sayı 115, Mayıs 1972.

Şükrü Elçin, Şahinoğlu ve Bilinmeyen Şiirleri, Türk Kültürü, Sayı 120, Ekim 1972.

Şükrü Elçin, Tasbaz Ali, Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 180, Kasım 1972.

Şükrü Elçin, Saz Şâiri Armutlu'nun Bir Şiiri, TFA., Sayı 188, Temmuz 1973.

Şükrü Elçin, Cezayir Şâirlerine dair bir cönk (Oxford cöngü) teblig: 1973, Halk Edebiyatı Araştırmaları içinde, 1977

Şükrü Elçin, Memioğlu ve Hüdâyî, TFA., Sayı 309, Nisan 1975.

Şükrü Elçin, Öksüz Âşık'ın Bir Şiiri, Türk Kültürü, Sayı 171, Ocak 1977.

Şükrü Elçin, Şemsî, Hayatı ve Şiirleri, Türk Kültürü, Sayı 218, Ocak - Şubat 1981.

Şükrü Elçin, Rahmî Tlemsânî Baba'nın Bir "Nefes"i, Türk Folkloru dergisi. Sayı 59, Haziran 1984.

Şükrü Elçin, Benli Ali'nin Denizle İlgili Şiirleri, Türk Kültürü Araştırmaları, (Kafesoğlu sayısı) 1985.

Hasan Eren, Türk Saz Şâirleri Hakkında Araştırmalar. 1952.

Sadeddin Nüzhet Ergun, Âşık Ömer Divanı.

Sadeddin Nüzhet Ergun, Bektaşî - Kızılbaş - Alevî Şâirleri ve Nefesleri. C. III, 1956.

Mahmut Rağıp Gazimihâl, Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbâlimiz. 1928.

Mahmut Rağıp Gazimihal, Ege'de Cezayir Türküleri, Fikirler, Eylül 1947; Kasım 1947 sayıları (Yeni Seri).

Giese, Friedrich, Materialen zur Kenntnis des Anatolischen Turkisch, Teil I : Erzahlungen und Lieder aus dem Vilâyet Qonjah (Beiträge zum Studium der Turkischen Sparche und Literatur, Bd. I) Halle, 1907.

Vasfi Mahir Kocatürk, Saz Şiiri Antolojisi. 1963.

Mehmed Fuad Köprülü, Kitâbiyat ve Tenkid Tahlilleri, Türkiyât C. II, 1926.

Mehmed Fuad Köprülü, Cezayir Türk Şâiri Benli Ali Hakkında, Hayat Mecmuası, Sayı 61, 1928.

Mehmed Fuad Köprülü, Türk Saz Şairleri. 1 - 4 Cild, 1940.

Mecmua, British Museum. Add. 26326, 1800 tarihli.

Mecmua, Ankara Millî Kütüphanesi, nu. 44; nu. 51.

Cahit Öztelli, Uyan Pâdişahım. 1976.

Rıza Nur, Revue de Turcologie. 1931.

Rıza Nur, Revue de Turcologie (Türk Bilik Revüsü nu. 7, 1937.

Rıza Nur, Tunus Türk Şiirlerinden, Tanrıdağ, C. I, nu. 2, Mayıs 1942.

Rıza Nur, Tunus Türk Şiirlerinden Turgut Reis'in Ölümü, Tanrıdağ, C. II, nu. 4, Mayıs 1942.

Rıza Nur, Tunus Türk Şiirlerinden İki Tane Daha, Tanrıdağ, C. I, Sayı 10, Temmuz 1942.

İsmail Habib Sevük, Deniz Cengi Destanları, Cumhuriyet, 14 Ocak 1948.

Fevziye Abdullah Tansel, Üsküdârî, Ülkü, Sayı 44, 1936.

Ahmet Kutsi Tecer, Cezayir Türk Halk Şairlerinin Şiirleri, Halk Bilgisi Mecmuası, C. I, 1928.

Tibr-el Mesbuk fî Cihâd-i Guzât-i Cezâir vel Mülûk, (H. 1199 - M. 1784). Bibliotheque Nationale d'Algérie, Catalogue de Fagman - 1640 (920) Mustafa bin Hasan.

Ali Ufkî, Mecmua-i Sâz ü Söz. Hazırlayan: Şükrü Elçin, 1976.

Not : Oxford ve Cezâyir yazmalarında Magrib imlâsı kullanıldığı için "ç" sesi "c" olarak gösterilmiştir.

ISBN 975 - 456 - 004 - 8

©Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1988

Fiyat .000000.